

TARTU ÜLIKOOL

Tartu Ülikooli töötajate
keelehoiakud 2018. aastal
Uuringuaruanne

Koostajad Kats Kivistik ja Kristel Ress

Andmete analüüsija ja uuringuaruande põhiautor Kats Kivistik

Retsensent Merle Linno

Keeletoimetaja Külli Pärtel

Intervjuud Tartu Ülikooli töötajatega on 2017/2018. õa kevadsemestril teinud ja transkribeerinud Tartu Ülikooli üliõpilased Märten Aardevälja, Anna-Liisa Aavik, Karl Ander Aleksius, Christopher Aloe, Ilja Assafatov, Pärt Dolenko, Elerin Eelmäe, Egert Hainla, Kristjan Kikerpill, Kristina Kirpitšjova, Siim Klais, Sarah F. Kolts, Carola-Kristiina Kröönström, Olga Kudrjajtseva, Jüri-Saimon Kuusemets, Martin Käremaa, Peeter Leets, Laura Lepik, Anete Lokk, Karl Joosep Mark, Mihkel Mooste, Piibe Nõmm, Pavel Prokopenko, Meinhard Pulk, Elo Sihv, Martin Sögel, Reet Sütt, Trine Tamm, Otto Tiidermann, Meeri-Triin Tomson, Tristan Viidas, Mari Lepik von Wiren ja üks anonüümseks jääda sooviv üliõpilane ning Tartu Ülikooli keelenõunik Kristel Ress. Ühe intervjuu on transkribeerinud Tartu Ülikooli üliõpilane Heike Olmaru.

Kats Kivistik töötab Balti Uuringute Instituudis analüütikuna (al 2012) ning annab loenguid Tartu Ülikooli Johan Skytte poliitika-uuringute instituudis (al 2008). Tal on politoloogias doktorikraad (2017, Tartu Ülikool). Ta on osalenud analüütikuna paljude teemade uuringute tegemises alates rändest ning lõpetades majanduse ja haridusega. Ta on ka üks uuringu „Eesti keeleseisund“ (2017) autor.

Kristel Ress töötab Tartu Ülikooli keelenõunikuna (al 2018) ning on Päevakera tekstibüroo asutaja (2005), keeleteoimetaja, -koolitaja ja kommunikatsioonispetsialist. Ta on kaitsnud Tartu Ülikoolis eesti keele magistrikraadi (2002) ning ajakirjanduse ja kommunikatsiooni bakalaureusekraadi (2017). Ta on Eesti Keeletoimetajate Liidu asutajaliige ja Eesti selge keele tööühma liige.

Merle Linno on Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudi sotsiaaltöö assistent, sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika magistriõppekava programmijuht ning infoühiskonna ja sotsiaalse heaolu bakalaureuseõppekava programmijuht.

Täname Tartu Ülikooli töötajaid, kes andsid intervjuu, kirutasid saatesõnad ning osalesid uuringu kavandamises ja viimistlemises, samuti intervjuud teinud ja transkribeerinud **üliõpilasi**.

Palume viidata sellele uuringuaruandele järgmiselt: *Kivistik, Kats; Ress, Kristel (2018). Tartu Ülikooli töötajate keelehoiakud 2018. aastal. Uuringuaruanne. Tartu: Tartu Ülikool.*

Sisukord

Saatesõnad	4
Lühendid ja transkriptsioonisümbolid	6
Kokkuvõte	7
Sissejuhatus	9
1. Meetod ja valim	10
1.1. Meetodi kirjeldus	10
1.2. Valimi koostamine	10
2. Keelte kasutamine ja keeleoskus	13
2.1. Eesti keele ja võõrkeelte kasutamine	13
2.2. Hinnang enda ja teiste eesti keele oskusele	14
3. Eesti keele oskuse arendamine	16
3.1. Enda keeleoskuse jälgimine ja arendamine	16
3.2. Keeletoimetaja abi kasutamine	17
3.3. Eesti keele koolitused ja nõustamine	18
4. Eesti keele väärtustamine Tartu Ülikoolis	21
4.1. Eesti keele väärtustamine praegu	21
4.2. Rahvusvahelistumine vs. rahvusülikool tulevikus. Eesti keele väärtustamisega seotud takistused ja vastuolud	22
4.3. Kuidas saaks Tartu Ülikool eesti keelt väärtustada?	24
4.4. Juhi roll eesti keele väärtustamisel	26
4.5. Keelekampaaniad ja tunnustamine	27
5. Eesti keel ja välistöötajad	29
5.1. Tartu Ülikooli töökeel(ed)	29
5.2. Välistöötajate ja -õppijate eesti keele õpe	30
5.3. Eesti keele intensiivkursused välistöötajatele	32
6. Tartu Ülikooli töötajate ja Eesti elanike keelehoiakute võrdlus	33
6.1. Keelehoiakute võrdlus teemade kaupa	33
6.1.1. Eesti keele eelistamine	34
6.1.2. Võõrkeeleõpe ja teadlikkus sellest	38
6.1.3. Eesti keele korrektse kasutuse tähtsustamine	40
6.1.4. Muud teemad	41
6.2. Tartu Ülikooli töötajate keelehoiakud vanuse, soo ja struktuuriüksuse alusel	42
LISA 1. Intervjuukava	45
LISA 2. Intervjueeritud Tartu Ülikooli töötajate nimekiri tausttunnuste alusel	48
LISA 3. Joonised Tartu Ülikooli töötajate keelehoiakute kohta tausttunnuste alusel	49
LISA 4. Tartu Ülikooli keelepõhimõtted (kehtisid 30.01.2009–31.12.2015)	52

Saatesõnad

30. jaanuaril 2009 võttis Tartu Ülikooli nõukogu vastu keelepõhimõtted (vt [lisa 4](#)), mis määratlesid eesti keele ning ka teiste keelte rolli ülikooli õppe- ja teadustöös, samuti sise- ja välissuhtluses. Keelepõhimõtetes osutati ülikooli töötajate ja üliõpilaste keeleteadlikkuse arendamise vajalikkusele selle nimel, et tagada arusaadav ja korrektne keelekasutus õppe- ja teadustöös ning suhtluses, määratleti eesti keele kui õppekeele koht õppekavades, tähtsustati rahvusvahelist õpikeskkonda ja töötajate-üliõpilaste võrkeelteoskust jne.

Kümne aastaga on Eesti kõrghariduses ja Tartu Ülikoolis toimunud väga suured muutused. Üliõpilaste arv on kahanenud 67 000-lt 47 000-le ning välisüliõpilased, -õppejõud ja -teadlased on muutnud kõrgkoolide õpi- ja töökeskkonna tuntavalt ja kuuldavalt rahvusvahelisemaks.

Eesti kõrgkoolid on välismaalastele igati atraktiivne õpi- ja töökeskkond, mis näitab siinse hariduse kvaliteeti ja potentsiaali. 2018/2019. õppeaastal alustas Tartu Ülikoolis õpinguid 13 374 üliõpilast, neist 1492 välisüliõpilast. Inglisekeelne õpe, mis hakkas jõudsalt arenema 2013. aasta kõrgharidusreformi järel, on toonud kaasa olukorra, kus näiteks ligikaudu 30% Eesti ülikoolide magistriõppekavadest on ingliskeelsed. Ka Tartu Ülikoolis oli 2017/2018. õppeaastal 23 ingliskeelset õppekava, lisaks toimub doktoriõpe eesti ja inglise keeles.

Tartu Ülikooli õpi- ja töökeskkond on seega mitmekeelne. Kuidas on sellises keskkonnas tagatud rahvusülikooli missiooni täitmine? Kannab ju Tartu Ülikool rahvusülikoolina Eesti riigi ja rahvuse ees vastutust omakultuuri säilimise ja arengu eest. Eesti keele hoidmine ja arendamine kõrghariduses ja teaduses loob aga eeldused kultuuri kestmiseks ja edendamiseks, andes sel viisil panuse Euroopa ja maailma kultuurilise ja keelelise mitmekesisuse säilimisse.

2019. aasta on kuulutatud eesti keele aastaks. Noores Eesti Vabariigis tehti saja aasta eest olulisi keeletegusid: juunis 1919 kuulutati eesti keel riigikeeleks ja detsembris avati Tartu ülikool eestikeelsena. Sellega algas Eestis eestikeelse kõrghariduse esimene sajand, mis täitub rahvusülikooli 100. aastapäeval 2019. aastal.

Eesti Vabariigi suurimaid kultuurisaavutusi on kahtlemata eestikeelse kõrghariduse ja teaduse kaudu eesti keele kestikkuse tagamine. Et eesti keel täidaks ka järgmised sada aastat nõudliku keelekasutaja vajadusi, tuleb seda pidevalt arendada, aga mis eriti tähtis – eesti keelt tuleb kasutada kõikjal ja kõigis tegevustes, kus see on vähegi võimalik. Riik võib küll oma regulatsioonidega luua keele kestmiseks ja arenguks vajaliku seadusruumi, kuid selle keele kasutajad – meie ise – saame oma valikute ja eeskujuga viia riiklik keelepoliitika tegelikult ellu.

Kõrgharidust antakse maailmas 50 keeles ja me võime olla uhked selle üle, et nende sekka kuulub ka eesti keel. Eri keelte kõnelejate vahelist infovahetust ja suhtlust hõlbustab ühine *lingua franca*, mille rolli täidab praegu inglise keel.

Rahvuskeel, *lingua franca* või mõlemad – selle probleemiga ei ole me maailmas kaugeltki üksi. Euroopa ülikoolide ja keeleinstitutsioonide esindajate aruteludes on esile tõusnud seisukoht, mida kajastab Euroopa keeleinstitutsioonide 2014. aasta-konverentsi tungiv soovitus mitteinglisekeelsete riikide akadeemilistele ja poliitilistele ametkondadele „julgustada õpetajaid ja õpilasi kasutama teaduses ja õppes oma riigikeelt“. Nii rahvuskeele kui ka *lingua franca* kasutamine on mitteinglisekeelsete riikide kõrghariduses lihtsalt paratamatu. See nõuab teinekord pingutamist, aega ja raha, aga sel viisil pöörame näo nii oma rahva kui ka muu maailma poole.

Piirkondliku *lingua franca*'na toimivaid suurte rahvaste keeli on Eestimaal eri aegadel ikka leidunud – küll on see olnud saksa, küll vene keel. Ja alati on kostnud hääli, et eesti keel on vaene, et selles ei saa kõike väljendada. Karl August Hermann üritas kõige kiuste anda juba 20. sajandi algul välja eestikeelset entsüklopeediat, kuid ei jõudnud B-tähest kaugemale. Eesti teaduskeele väljakujundamine oli

teise ilmasõja eelses Eesti Vabariigis erialade ja keeleasjatundjate hiigeltöö. Teoks sai ka kaheksaköiteline „Eesti entsüklopeedia“. 1920.–1930. aastatel rajatud alusele on toetunud terminiarendus kõigil järgnevatel ajastutel.

Ka nüüd on meie kõigi ühine hool kasutada ja arendada eesti keelt nii, et selles saaks anda kõrgharidust, teha teadust ja koostada Vikipeediat. Siinse uuringu tulemused pakuvad mõtlemisainet, andes samas tunnistust sellest ühisest hoolest.

Sisukat lugemist!

Birute Klaas-Lang, eesti keele võõrkeelena professor

Helle Metslang, tänapäeva eesti keele professor

Lühendid ja transkriptsioonisümbolid

Lühendid

HV	Tartu Ülikooli humanitaarteaduste ja kunstide valdkond
LT	Tartu Ülikooli loodus- ja täppisteaduste valdkond
M	meessoost vastaja
MV	Tartu Ülikooli meditsiiniteaduste valdkond
N	naissoost vastaja
SV	Tartu Ülikooli sotsiaalteaduste valdkond
TÜ	Tartu Ülikool

Transkriptsioonisümbolid tsitaatides

[...]	väljajäetud tekst
[tekst]	lisatud tekst
(.)	pikem mõttepaus
...	poolikuks jäänud või jätkatud mõte

Kokkuvõte

Tartu Ülikooli töötajad on **keskmisest eestlasest keeleteadlikumad**. Seda annab alust väita tõsiasi, et nende osakaal, kes märkavad halba eesti keele kasutust ning on valmis aitama kaasa heas eesti keeles suhtlemisele, on suurem kui 2017. aasta üle-eestilises uuringus osalenute seas. Ka loevad Tartu Ülikooli töötajad üldiselt oma kirjutatu mitu korda üle ja kõhkluse korral kasutavad keeleabivõimalusi.

Teisalt paistavad Tartu Ülikooli töötajad silma selle poolest, et pidev kokkupuude (kirjutamine, lugemine, tehnilised vahendid) inglise keelega **vähendab eesti keele kasutamise vajadust ja harjumust**. Nende Tartu Ülikooli töötajate osakaal, kes kasutavad võimaluse korral seadmeid eesti keeles, on ligikaudu kaks korda väiksem kui 2017. aasta üle-eestilises uuringus osalenute hulgas.

Kuigi iga päev peamiselt eesti ja inglise keelt kasutavad Tartu Ülikooli töötajad peavad enda ja kolleegide **eesti keele oskust pigem keskmisest paremaks**, leiavad nad, et välismaal viibimise, pideva inglise keeles lugemise ja kirjutamise ning **eesti teaduskeele piiratuse** tõttu võib ka nende eestikeelse väljenduse oskus halveneda.

Tartu Ülikooli töötajate eesti keelega seotud arvamused ja hoiakud ei erine väga palju soo, vanuse, struktuuriüksuse ega ametikoha järgi, samuti mitte akadeemiliste ja tugitöötajate võrdluses. Mõne erijoonet saab siiski esile tuua. Keelehoiakute poolest on nõudlikumad pigem vanemad ja naissoost vastajad. Sotsiaalteaduste valdkonna töötajad peavad võimaluse korral eesti keeles suhtlemist vähem tähtsaks ning loodus- ja täppisteaduste valdkonna töötajad on eesti keele, sh ametisuhtluse keele selguse suhtes kriitilisemad.

Rahvusülikooli roll

Uuringus osalenud Tartu Ülikooli töötajad on üksmeelel selles, et eesti keelt tuleb väärtustada, sest see on rahvusülikooli ülesanne. Paljud leiavad, et **Tartu Ülikoolis väärtustatakse eesti keelt rohkem kui teistes organisatsioonides või Eesti ühiskonnas üldiselt** alates töötajate heast eesti keele oskusest, eesti keele õpetamisest ja võõrkeelse doktoritöö eestikeelse kokkuvõtte nõudest.

Kasvatavat pinget nähakse aga **rahvusvahelise ülikooli ja rahvusülikooli eesmärkide** vahel. Seejuures peavad Tartu Ülikooli töötajad inglise keele domineerimist nii teaduses kui ka õppetöös paratamatuks, kuigi mitte alati soovituks. Mitu vastajat peab tähtsaks, et eesti keele väärtustamist väljendataks ka rahaliselt ja töötajate atesteerimisel – **eesti keeles teadustöö tegemine ja teaduse populariseerimine** võiks olla hinnatud ning eesti keeles kirjutamist tuleks arvestada samamoodi nagu ingliskeelseid publikatsioone. Eesti keeles kirjutamise ja teaduse populariseerimise tähtsust rõhutavad esmajoones humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna töötajad. Ülejäänud vastajad, ennekõike loodus- ja täppisteaduste valdkonnast, peavad esmatähtsaks **eestikeelse õppetöö säilimist**.

Muude põhiliste võimalustena, mille abil eesti keelt Tartu Ülikoolis väärtustada, nähakse veel **üliõpilaste tugevamat suunamist, eesti keelsete õpikute koostamist** (sh terminiarendust) ja **eesti keele koolitusi**. Vastanute hinnangul saavad ka töötajad ise, eriti juhid, aidata kaasa ilusa ja selge eesti keele väärtustamisele, olles kolleegidele eeskujuks, lugedes ilukirjandust, püüeldes hea stiili poole ja taunides ebaselget keelekasutust.

Sellesse, kas eesti keele väärtustamiseks võiks Tartu Ülikoolis korraldada ka kampaaniaid, suhtus põhiosa intervjuueeritud töötajaid skeptiliselt, kiites samas **tunnustamise** mõtte üldisena heaks. Seejuures on nii neid, kes arvavad, et igasugune tunnustus on hea, kui ka neid, kelle hinnangul on vaja premeerida ka rahaliselt. Samuti väljendati arvamust, et tunnustamise võiks **liita mõne teise traditsiooniga** ning tunnustada võiks **erakordselt hea keelekasutuse või eeskujuks sobiva eestikeelse teadus- ja õppetöö** eest.

Keeleteenused ja -koolitused

Uuringu autorid soovisid teada saada, millist keeleabi ja milliseid keeleteenuseid tuleks Tartu Ülikooli töötajatele pakkuda. Selgus, et **eesti keele toimetamise** järele väga suurt vajadust ei tunta, sest oma oluliste kirjutiste meedias või mujal avaldamise eel kasutatakse selle väljaande keeleteoimetaja abi. Paljud töötajad ütlesid, et neil on võimalus lasta oma tekst üle vaadata mõnel tuttavatel keeleteoimetajal. Tartu Ülikooli pakutavat tasuta keeleteoimetamise teenust olid kasutanud pigem vähesed töötajad – üldiselt uuringus osalenud selle võimalusega kursis ei olnud. Rohkem tundi puudust **inglisekeelse teksti toimetamisest**.

Peale selle leiti, et ülikool võiks pakkuda töötajatele **individuaalset nõustamist ja juhendmaterjale** näiteks dokumentide vormistamiseks, teavitada paremini keeleabivõimalustest ning ära kasutada **teadustulemusi keeleressursside ja -toe kohta**.

Tartu Ülikooli eesti keele **koolitustel on käinud** ainult üksikud intervjueeritud töötajad. Peapõhjusena, miks seda ei tehta, mainiti ajapuudust ja keeleoskuse arendamise kõrvalisust võrreldes teiste ülesannetega.

Paljud töötajad tegid eesti keele **koolituste korraldamise** kohta **ettepanekuid**. Nende hinnangul võiks koolitustest rohkem abi olla siis, kui need oleksid eristatud tasemete järgi, toimuksid vähemalt osaliselt veebipõhiselt ja oleksid lühikesed. Eesti keelega seotud **koolitusteemad**, millest tuntakse kõige rohkem puudust, on akadeemiline kirjutamine, stilistika ja loovkirjutamine, suulise väljenduse ja esinemise oskus, asjaajamiskeel ja netikett ning uute sõnade tutvustamine.

Välisrühmade eesti keele õpe

Väärtustades küll eesti keelt, toetab valdav osa intervjueeritustest ülikooli **töökeelena sisuliselt kaht keelt**: eesti ja inglise keelt. Sellegipoolest peavad töötajad eesti keele õppimist välismaalastest töötajate jaoks väga soovitatavaks. Nad leiavad, et vähemalt viieks aastaks Eestisse jääv välisrühmade jaoks võiks eesti keele omandada sellisel tasemel, et ta suudaks selles tööl suhelda ja üliõpilastele loenguid anda.

Välisrühmade **eesti keele kursustel osalemist** võiks tugevalt soosida, näiteks kulude katmisega, kuid selle kohustuslikuks tegemine võiks inimesi Tartu Ülikoolist eemale tõrjuda, oli vastajate levinuim seisukoht. Uuringus osalenute hinnangul võiks välisrühmadele ja ka -õppuritele korraldada eesti keele intensiivkursusi, kus tutvustataks ühtlasi siinset kultuuri.

Sissejuhatus

Uuring algatati selleks, et selgitada välja Tartu Ülikooli (TÜ) töötajate hoiakud keelte, eelkõige eesti keele suhtes ning uurida, kas ja kuidas tuleks nende hinnangul TÜ-s eesti keelt väärtustada. Teadaolevalt ei ole sellist uuringut varem tehtud.

Uurimisküsimused olid järgmised.

- Milliseid keeli TÜ töötajad oma töös ja eraelus põhiliselt kasutavad ja eelistavad?
- Kas TÜ töötajad peavad korrektset ja selget keelekasutust oluliseks? Kas nad on ise kasutanud eesti keele toimetaja teenust ja osalenud eesti keele koolitustel?
- Millised ettepanekud on TÜ töötajatel eesti keele toimetajate ja koolitajate teenuste kasutamise kohta TÜ-s?
- Kas ja kuidas väärtustada TÜ-s selge eesti keele kasutust?
- Kas ja kuidas soodustada seda, et välisöötajad õpiksid eesti keelt?

Uuringutulemuste alusel saab suunata TÜ põhikirjas ja arengukavas sõnastatud **tegevust eesti keele ja kultuuri kestmise** nimel. TÜ üks neljast arengueesmärgist on „järjepidev areng, mis kindlustab eesti keele ja rahvuskultuuri püsimise“¹ ning rahvusvahelise teadus-ülikoolina „vastutab eesti keele, kultuuri ja rahvusteaduste uurimise, õpetamise ning arengu eest“, täpsemalt „väärtustab töötajate ja üliõpilaste kõrgtasemel eesti keele oskust ning toetab välisöötajate ja -üliõpilaste eesti keele ja kultuuriloo õppimist“ ning „endab eestikeelse oskussõnavara kasutamist ja arendamist“.

Teiste hulgas on uuringutulemused toeks TÜ keelenõunikule, keeleteoimetajale ja inglise keele tõlkijale. **Keelenõuniku** ametikoht loodi 2018. aasta veebruaris. Tema tööülesanded on arendada keeleteadlikkust ning korrektse, selge ja heas stiilis eesti ametikeele kasutamist, pakkuda tuge eesti keele kõrgetasemeliseks kasutamiseks TÜ avalikus suhtluses ja ametikeeles, koolitada ja nõustada töötajaid, arendada oskussõnavara ning esindada TÜ-d üle-eestilistes eesti keele algatustes. **Keeleteoimetaja** ametikoht taastati sama aasta märtsis pärast ligikaudu kolmeaastast pausi (sel ajal pakkus eesti keele tuge inglise keele tõlkija). Tema tööülesanded on kujundada ja hoida TÜ eestikeelsete õigusaktide, dokumentide ja teiste ametitekstide keelelist korrektsust, selgust ja head stiili, toimetada tekste, anda keelenõu, arendada eesti oskussõnavara ja nõustada terminiküsimustes. Inglise keele **tõlkija** tööülesanded on TÜ eestikeelsete õigusaktide ja teiste ametitekstide tõlke korraldamine ning tõlkimine eesti-inglise-eesti suunal, tõlgitud tekstide korrektuur ja toimetamine ning TÜ ühtse ingliskeelse ametialase terminoloogia arendamine ja sel alal nõustamine.

Tuleb arvestada, et uuringu intervjuude tegemise ajal olid nii keelenõuniku kui ka -toimetaja ametikoht veel nii uued, et nende töö uuringu tulemustes pigem ei kajastu – ainult vähesed töötajad olid nendega kokku puutunud.

Uuringuaruande esimeses peatükis tutvustatakse uuringu meetodit ja valimi koostamist. Seejärel esitatakse neljas peatükis intervjuudel põhinevad peamised kvalitatiivsed tulemused. Kuues peatükk sisaldab keelehoiakute kohta intervjuudest saadud kvantitatiivset infot võrreldes 2017. aasta üle-eestilise keelehoiakute uuringuga, mille tegi Haridus- ja Teadusministeeriumi tellimisel Turu-Uuringute AS.

Siinse uuringuaruande ülesehitus tugineb intervjuude käigus kogutud infole ega järgi üks ühele intervjuuküsimusi.

¹ [Tartu Ülikooli arengukava aastateks 2015–2020 \(A2020\)](#).

1. Meetod ja valim

Esimeses peatükis antakse ülevaade uuringu tegemise meetodist ja valimi moodustamisest.

1.1. Meetodi kirjeldus

Uuring põhineb TÜ 37 töötajaga tehtud silmast silma intervjuudel. Uuringu- ja intervjuukava koostasid Kats Kivistik ja Kristel Ress. Valimi koostas Kats Kivistik, lähteandmed TÜ töötajate struktuuri kohta saadi TÜ personaliosakonnast.

Kõigepealt saatis Kristel Ress valimisse sattunud inimestele e-kirjaga palve osaleda uuringus. Nende töötajatega, kes kirjale vastasid ja nõustusid uuringus osalema, võtsid intervjuerijad ühendust ning tegid poolstruktureeritud intervjuu (vt intervjuukava [lisas 1](#)). Enne intervjuud allkirjastasid uuringus osalenud teadliku nõusoleku lehe.

Intervjuerijaid oli 34: TÜ Johan Skytte poliitikauuringute instituudi kvalitatiivse analüüsi kursuse 33 üliõpilast² tegid õppetööna igaüks ühe intervjuu ja Kristel Ress tegi neli intervjuud. Intervjuud tehti 21. märtsist 2. juulini 2018. Need kestsid 13–85 minutit olenevalt vastaja huvist teema vastu ning intervjuerija teadmistest ja oskustest. Iga intervjuerija salvestas ja transkribeeris³ oma intervjuu.

Intervjuul esitati küsimusi eesti keele eelistamise, korrektse ja selge keelekasutuse tähtsustamise, eesti keele väärtustamise, töödandja toetuse ja TÜ töökeele kohta. Intervjuukava koosnes peamiselt avatud küsimustest. Neile oli lisatud 13 struktureeritud väidet, mille kohta paluti anda hinnang kümnepalliskaalal. Väited pärinesid Eesti keelehoiakute uuringust⁴, mille oli Turu-uuringute AS teinud 2017. aastal Haridus- ja Teadusministeeriumi tellimusel, sest eesmärk oli teatud määral võrrelda TÜ töötajate keelehoiakuid Eesti kõigi elanike omadega.

Uuringu tulemused on konfidentsiaalsed, st saadud andmeid kasutatakse anonüümselt.

Uuringus on kasutatud kvalitatiivset sisuanalüüsi. Intervjuu transkriptsiooni kodeerimisel on lähtutud intervjuukavast ja võetud kodeerimisühikuks üks tervikmõte. Andmeanalüüsiks on kasutatud vabavara QDA Miner Lite. Intervjuude tsitaatide esitamisel kasutatakse järgmisi transkriptsioonimärke: [...] tähistab väljajäetud teksti, [tekst] uurija lisatud teksti, (.) pikemat mõttepausi ja ... mõtte poolikuks jäämist või jätkamist.

1.2. Valimi koostamine

Esialgu koostati kihtvalim 40 töötaja intervjuerimiseks. Võimalikult erisuguste seisukohtade saamiseks lähtuti TÜ eripära arvestades sellest, et vastajad varieeruksid järgmiste tunnuste alusel: struktuuriüksus (valdkond⁵ või muu üksus), akadeemiline või tugitöötaja, teadus- või õppetööd tegev töötaja, juhtivtöötaja või mittejuhtival kohal töötaja.

Seetõttu seati kõigepealt valimi moodustamiseks järgmised kriteeriumid:

- iga valdkonna dekanaadist kaks töötajat, sh üks (eelistatult) juhataja ja üks (õppekorralduse) spetsialist (kaheksa vastajat),
- igast valdkonnast ühe instituudi juht (neli vastajat),
- igast valdkonnast üks professor (neli vastajat),

² Märten Aardevälja, Anna-Liisa Aavik, Karl Ander Aleksius, Christopher Aloe, Ilja Assafatov, Pärt Dolenko, Elerin Eelmäe, Egert Hainla, Kristjan Kikerpill, Kristina Kirpitšjova, Siim Klais, Sarah F. Kolts, Carola-Kristiina Kröönström, Olga Kudrjajtseva, Jüri-Saimon Kuusemets, Martin Käremaa, Peeter Leets, Laura Lepik, Anete Loka, Karl Joosep Mark, Mihkel Mooste, Piibe Nõmm, Pavel Prokopenko, Meinhard Pulk, Elo Sihv, Martin Sögel, Reet Sütt, Trine Tamm, Otto Tiidemann, Meeri-Triin Tomson, Tristan Viidas, Mari Lepik von Wiren ja üks anonüümseks jääda sooviv üliõpilane.

³ Ühe intervjuu transkribeeris TÜ kommunikatsioonitalituse praktika käigus TÜ eesti ja üldkeeleteaduse bakalaureuseõppe üliõpilane Heike Olmaru.

⁴ Turu-uuringute AS (2017). [Keelehoiakute uuring. Küsitlus 15–74aastaste elanike seas](#).

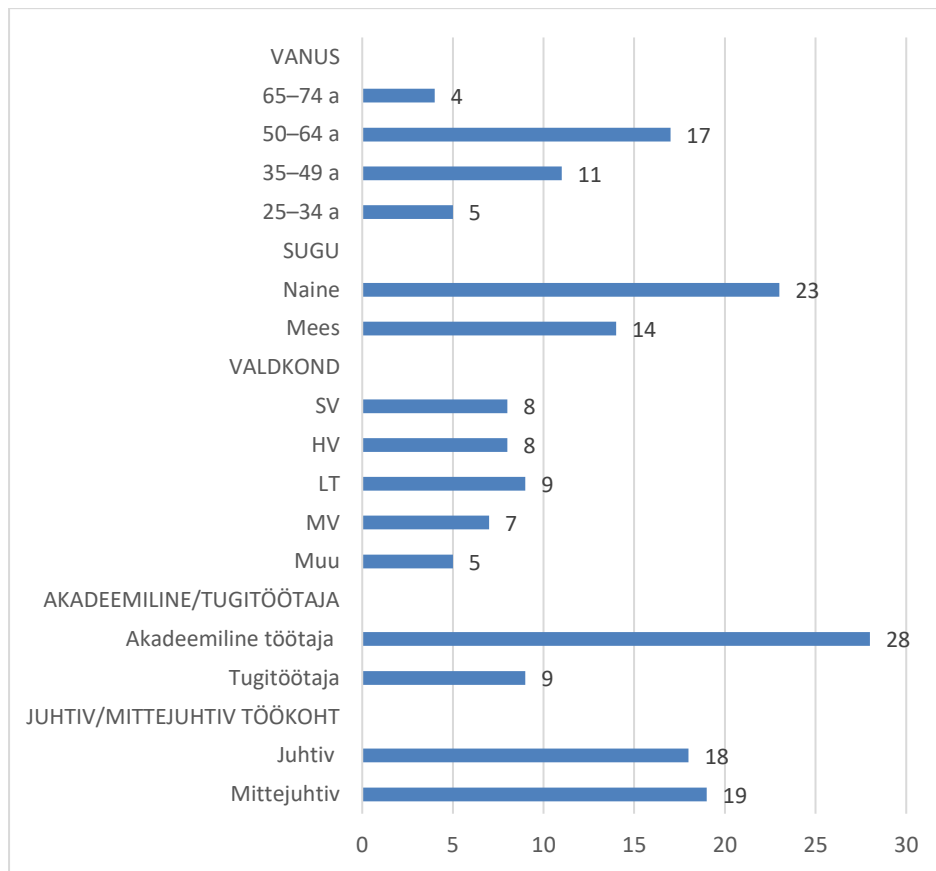
⁵ Sõna *valdkond* on selles uuringus kasutusel TÜ akadeemilise üksuse nimetusena. TÜ-s on neli valdkonda: humanitaarteaduste ja kunstide valdkond, sotsiaalteaduste valdkond, meditsiiniteaduste valdkond ning loodus- ja täppiseaduste valdkond.

- igast valdkonnast kaks teadustööga seotud töötajat: nooremteadur, teadur, vanemteadur või juhtivteadur (kaheksa vastajat),
- igast valdkonnast kaks õppetööga seotud töötajat: dotsent, lektor, assistent või õpetaja (kaheksa vastajat),
- juhtitöötajad (viis vastajat) ja spetsialistid (kolm vastajat) järgmistest tugiüksustest ja asutustest: ettevõtlus- ja innovatsioonikeskus, personaliosakond, rektoraat, turundus- ja kommunikatsiooniosakond, õppeosakond, üliõpilasesindus, kantselei ning raamatukogu.

Väljaspool Tartut asuvad instituudid ja muud asutused jäeti valimist välja.

Igast valdkonnast plaaniti intervjuuerida kaheksat töötajat, kes (v.a kaks dekanaadi töötajat) oleksid eri instituutidest. Konkreetseid inimesed valiti vabavara⁶ abil juhuslikult. Juhuks, kui valimisse sattunud töötajaga ei õnnestu saada ühendust või ta ei soovi uuringus osaleda, lisati iga valimisse sattunud töötaja nime taha veel ühe töötaja nimi, st tehti varunimekiri.

Kokku tehti intervjuu 37 töötajaga ja vastamisprotsent oli 70. Uuringus ei soovinud osaleda või ei olnud meili teel kättesaadavad 16 töötajat. Iga töötaja asemel, kes ei vastanud esimesele e-kirjale uuringus osalemise kohta, pöörduiti samasisulise e-kirjaga järgmise samasuguste valimitunnustega töötaja poole.

Joonis 1. Vastajate struktuur (vanus, sugu, struktuuriüksus, akadeemiline või tugitöötaja, juhtiv või mittejuhtiv töötaja), n = 37

Iga intervjuu kohta on salvestatud vastaja soo, vanusevahemiku, struktuuriüksuse ja ametikoha (juhtitöötaja või mitte, akadeemiline või tugitöötaja) andmed. Intervjuueritud töötajate taustandmete kirjeldusega loetelu on [lisas 2](#) ja ülevaade joonisel 1.

⁶ <https://andrew.hedges.name/experiments/random/>.

Intervjueeritud 37 töötajat jagunesid järgmiselt:

- 9 töötajat loodus- ja täppisteaduste valdkonnast (lühend LT),
- 8 töötajat humanitaarteaduste ja kunstide valdkonnast (HV),
- 8 töötajat sotsiaalteaduste valdkonnast (SV),
- 7 töötajat meditsiiniteaduste valdkonnast (MV),
- 5 töötajat mujalt (tugiüksustest ja asutustest; joonisel 1 ja uuringu tekstis tähistatud sõnaga *muu*).

19 uuringus osalenud töötajat ei tööta juhina ja 18 on juhid (dekaan, juhataja või professor). Akadeemilisi töötajaid on 28 ja tugi-töötajaid 9. Nais- ja meessoost osalejaid on vastavalt 23 ja 14.

Uuringus osalenute vanuseline jaotus on järgmine:

- 5 vastajat vanuses 25–34 a,
- 11 vastajat vanuses 35–49 a,
- 17 vastajat vanuses 50–64 a ja
- 4 vastajat vanuses 65–74 a.

Uuringus osalenute emakeel oli eesti keel ühe erandiga – nimelt oli üks töötaja muust rahvusest, kuid rääkis eesti keelt tiptasemel.

2. Keelte kasutamine ja keeleoskus

Teises peatükis antakse ülevaade keeltest, mida TÜ töötajad oma igapäevatoos kasutavad, ning tutvustatakse nende hinnanguid enda ja kolleegide eesti ametikeele oskuse kohta.

Lühikokkuvõte

- TÜ töötajad kasutavad tööl enda sõnul kõige sagedamini **eesti ja inglise keelt**, harvem aga vene, saksa, prantsuse ja soome keelt. Ainult üksikud töötajad kasutavad tööl ka ladina, kreeka, uskreeka, heebrea, rootsi, norra, itaalia ja hispaania keelt.
- Uuringus osalenud peavad enda ja kolleegide eesti keele oskust üldiselt **keskmisest paremaks**, seejuures tänu keskkoolis omandatule, kuid rõhutavad nooremate kolleegide ja üliõpilaste halvemat keelekasutust.
- Samal ajal leiavad uuringus osalenud, et TÜ töötajate eesti ametikeele **stiil võiks olla parem**, sh vähem bürokratlik ja selgem.
- Töötajad olid seisukohal, et eesti keele kasutust, eelkõige seda, et üha sagedamini ilmuvad sellesse ingliskeelsed väljendid ja terminid, mõjutab kõige tugevamini **välismaal elamine, pidev inglise keeles lugemine ja kirjutamine ning eesti teaduskeele piiratus**.

Järgnevates alapeatükkides tutvustatakse tulemusi lähemalt. Neid on illustreeritud töötajate tsitaatidega.

2.1. Eesti keele ja võõrkeelte kasutamine

Uuringus osalenud töötajad ütlesid, et kõige rohkem kasutavad nad tööga seoses eesti ja inglise keelt, sh enamik neist märksa rohkem **eesti keelt**, kuid üksikud vajavad inglise keelt sama palju või rohkemgi. Need vastajad, kellel on tööga seoses rohkem kokkupuudet välismaalastega, suhtlevad **inglise keeles** enda sõnul palju. Üldiselt nimetati ingliskeelse tegevusena kõige sagedamini kirjutamist (teadus- ja muud artiklid, e-kirjad) ning lugemist.

Töötajad mainisid ka **vene keele** kasutamist igapäevatoos ja paar vastajat mainis, et kasutab seda inglise keelest isegi sagedamini. Vene keeles suhtlevad nad näiteks patsientidega (nii on see arstide-õppejõudude puhul TÜ kliinikumis), üliõpilaste ja vene keelt oskavate välistöötajatega. Mõni vastaja nimetas veel vene keeles lugemist.

Saksa keelest rääkides selgitasid paljud neist, kes saksa keelt valdavad, et on seda keelt õppinud, aga tööl pigem tihti ei kasuta. Mõni vastaja, eriti HV-st, kasutab saksa keelt enda sõnul siiski tihti.

„Igapäevaselt kindlasti kogu aeg on eesti keel ja inglise keel, aga kuna mul on väga hea saksa keele oskus, siis Saksa kolleegidega sageli räägin ka saksa keeles.“ (50–64, N, HV)

Paar vastajat tõi esile, et seoses rahvusvahelistumisega on **vaja arendada TÜ töötajate inglise keele oskust**.

„Kui tahame sellist head rahvusvahelist koostööd, õppetööd või muud sellist teha, siis tegelikult võiks me oma inglise keelt ka tublisti parandada.“ (50–64, M, muu)

Kokkuvõttes kasutavad uuringus osalenud TÜ töötajad oma igapäevatoos jaoks peale eesti keele kui emakeele ka inglise, vene, saksa, prantsuse, soome, ladina, kreeka, uskreeka, heebrea, rootsi, norra, itaalia ja hispaania keelt.

2.2. Hinnang enda ja teiste eesti keele oskusele

Kui vastajatel paluti anda üldine hinnang enda eesti keele oskusele, pidas suur osa neist **oma keeleoskust väga heaks, keskmisest paremaks või heaks** ja sama paljud **keskmiseks**. Ainult vähesed töötajad pidasid oma eesti ametikeele oskust kehvemaks kui keskmisel tasemel olevaks või viletsaks. Mõni vastaja soovis hinnata oma eesti keele oskust arvuliselt ja pakkus selleks kümnepalliskaalal 7–9 palli.

Intervjueeritud otsustasid hinnata enda eesti keele oskust esmajoones **õige- ja heakeelsuse** aspektist, pidades enda kirjaliku väljenduse oskust suulisest nõrgemaks. Seejuures tunnevad vastajad, et nende eesti keele oskus on hea tänu varem, keskkoolis õpitule. Allpool on esitatud töötajate hinnangud enda keeleoskuse kohta positiivsematest kriitilisemateni.

„Ma arvan, et mu isiklik keel on päris hea. Ma kirjutun päris hästi. Mulle meeldib kirjutada, ma kirjutun eesti keeles ja ma panustan sellesse, et kirjutada hästi.“ (35–49, N, HV)

„[...] ma arvan, et loengus ma räägin täitsa normaalset eesti keelt, aga ma ise tunnen, et kirjutamisel on ka inglise keele mõju ja toimetajad peavad seal kõvasti parandama.“ (50–64, M, SV)

„Väga halvaks! Selles mõttes, et keeleõpe ei ole mu tugevaim külg, ma ei tea väga palju reegleid, ma kontrollin neid mõnikord, aga kirjalik eneseväljendus on tõesti minu nõrgem pool.“ (25–34, N, SV)

Vähesed uuringus osalenud töötajad hindasid enda keeleoskust ka teiste standardite järgi, pidades emakeeleoskuse üheks osaks rikkalikku ja mitmekesisist sõnastust.

„Ma imetlen luuletajaid ja kirjanikke, mis tähendab seda, et ma näen, milline arenguruum on tegelikult veel olemas [...]. Ikkagi lugedes just, ma ei tea, kirjandusteoseid, oled ikkagi väga üllatunud, kui ilusasti keegi võib osata öelda ja kui nagu kui rikkalik võib eesti keel olla selle jaoks, kes kõiki nüansse tunnetab.“ (50–64, N, HV)

Üldiselt nimetasid vastajad ka oma TÜ kolleegide eesti keele oskust ja kasutust pigem heaks, **hinnates selle keskmisest paremaks**, või ei näe nad selles vähemalt Eesti keskmisega võrreldes probleemi.

„Kui inimene ikkagi mõtleb hästi järgi ja loeb oma teksti kaks korda üle, siis ma arvan, et Tartu Ülikoolis üldiselt on eesti keele teadlikkus ja tundlikkus üle Eesti keskmise.“ (35–49, N, HV)

Vastajad leidsid, et TÜ töötajate keeleoskus on hea tänu nende haridusele, ja et nende töö, mis sisaldab pidevat töötamist tekstiga, nõuabki head keeleoskust. Üks vastaja lisis, et teda häirib ühiskonna üldine ükskõiksus eesti keele vastu.

Enamasti väljendasid uuringus osalenud arvamust, et eesti keele korrektsus ja stiil oleneb inimesest. Arvati, et see, kes keelt väärtustab, püüab seda ka korrektsemalt kasutada, ja et muu hulgas mõjutab kirjalikku keelekasutust teksti lihvimisele kulutatud aeg.

„Mind mõjutab see, kui palju mul on aega mõelda läbi oma väljendust, eneseväljendust nii kirjalikult kui ka tegelikult suuliselt. Kui ma võtan pausi ja räägin siis, mida ma arvan, siis tuleb see ka kohe paremas eesti keeles.“ (50–64, N, HV)

Vastajad tõid esile **nooremate kolleegide ja üliõpilaste halvema keelekasutuse**, mille põhjuseks pidasid nad nii väiksemat lugemust kui ka inglise keele suuremat mõju, samuti kitsast silmaringi.

„On inimesi, kellel iga kolmas sõna on ingliskeelne, tuleb jutu sisse. See sõltub vanusest, sellest, kui palju inimene on välismaal olnud, milline on tema suhtumine üldse eesti keelde. Mõni kasutab väga palju ingliskeelseid väljendeid oma jutu sees, mõni kasutab vähem, noored kasutavad rohkem [...].“ (50–64, M, SV)

Üliõpilaste kirjalikke töid juhendades tunnetavad õppejõududest töötajad kahetist mõju: ühed näevad tekstides pidevalt vigu ja õpivad neist ka ise, ent teistele võib see mõjuda vastupidi – nad ütlesid, et hakkavad endagi keeleoskuses kahtlema. Osa vastajaid rääkis sellest, et juhib keelevigadele üliõpilaste tähelepanu ja parandab neid oma juhendatavate kirjalikes töödes.

„Üks ongi see kirjalike tööde juhendamine, mis on keelekasutust kõvasti õigemaks muutnud. Kui sa näed järsku vigu, mida vanasti võib-olla ei märganud või ei pööranud tähelepanu, aga nüüd, kui sa oled kogu aeg neid välja toonud ja parandanud ning näidanud üliõpilastele, et nii ei ole normaalne, siis jääb endale ka külge.“ (35–50, M, SV)

„Mis ei ole hea, on see, et näiteks kevaditi peab lugema bakalaureusetöid. Reeglina mul läheb keelemaitse nii halvaks, mulle tundub, et kõik need vead on tegelikult õiged, ma ei suuda neid enam parandada. Juunikuus mul puudub igasugune keelemaitse, sest ma olen neid nii palju lugenud.“ (50–64, N, HV)

Inglise keele mõju oma keelekasutusele töid esile ka vanemaelised vastajad. Nad olid seisukohal, et ingliskeelseid sõnu ja väljendeid paneb üha sagedamini kasutama eelkõige **välismaal elamine** ning **inglise keeles lugemine ja kirjutamine**.

„Et näiteks kui pikemat aega välismaal olin, siis panin tähele, et pärast käis iga lause lõppu „okei“ [naer].“ (50–64, N, LV)

Ingliskeelsed väljendid ja terminid jõuavad mitme vastaja arvates eesti keelde **eesti teaduskeele piiratuse tõttu**. Osa vastajaid ütles, et eesti oskussõnavara peaks rohkem arendama, sest inglise keele mõju on väga tugev.

„Näiteks üks asi, mis on kindlasti, on see, et ega jällegi tänu erialadele, kui keegi eesti keeles räägib, siis sipsutab sisse ingliskeelseid termineid, see on paratamatus. [...] Ja see ei olegi keele oskus, see on see, et eesti keele haare on mõnevõrra väiksem, kui teaduses tarvilik on. Selles on probleem.“ (65–74, M, LT)

„Et siin kindlasti sellise terminoloogiaarendusega võiks rohkem tegelda. Et on päris (.) palju inimesi, kes ütlevad, et ma ei tea, kuidas seda eesti keeles öelda, ja hea meelega kasutavad ingliskeelseid sõnu näiteks oma tööst rääkides.“ (50–64, N, HV)

Peale inglise keele mõju nimetasid vastajad veel muid aspekte, mis neid teiste TÜ töötajate keelekasutuses häirib, näiteks peeti **stiili ja sõnu kantseilitlikeks**. Töötajad tunnetasid hariduse ja teaduse haldus- ja erialakeele halba mõju. Samuti mainisid nad, et pahatihti on õigustekstides saanud õiguslik täpsus võidu selguse ja arusaadavuse üle.

„Haridusbürokraatia keelt ja teadusbürokraatia keelt, see tungib küll vahetevahel peale, jah.“ (35–49, N, SV)

„väga sageli need halvad tekstid tulevad just ennekõike meie juristide käest, kes väga mõtleavad selle peale, kuidas õiguslikult tagada korrektsus, aga keeleline korrektsus ja, kuidas ma seda ütlesin, eestlastele arusaadavus, mittejuristile arusaadavus on sageli üsna kehvakene.“ (50–64, M, LT)

3. Eesti keele oskuse arendamine

Kolmandas peatükis tehakse ülevaade sellest, milliseid keeleabivahendeid TÜ töötajad kasutavad, näiteks kuidas nad suhtuvad keeletoimetaja abisse ja keelekoolitusse.

Lühikokkuvõte

- Suur osa uuringus osalenud töötajatest ütles, et kasutab kõhkluse korral **keeleabivõimalusi** ja annab tähtsa, enamasti avaldamisele mineva teksti üle lugeda väljaande **keeletoimetajale** või palub abi oma asjatundlikult tuttavalt.
- TÜ-sisese eesti keele **toimetamise järele töötajad väga suurt vajadust ei tunne**, kuid oli ka neid, kes arvasid, et soodsast ja kvaliteetsest keeletoimetamisest oleks neil siiski abi. Rohkem tuntakse puudust **ingliseelsete** tekstide toimetamise toest.
- Eesti keele **koolitustel on käinud ainult üksikud vastajad**, enda sõnul peamiselt põhjusel, et neil ei ole aega või nad ei leia sobivat koolitust (nt erialaspetsiifilist). Osa töötajaid ei näe tarvidust end eesti keele alal koolitada. Need, kes pidasid eesti keele koolitusi vajalikuks, leidsid, et koolitused võiksid olla eri tasemetele, sisaldada rühmatööd, olla vähemalt osaliselt veebipõhised ja kesta vähem kui tööpäeva.
- Kõige rohkem tunnevad töötajad enda hinnangul puudust **akadeemilise kirjutamise, stilistika ja loovkirjutamise** koolitustest, aga ka suulise väljenduse ja esinemisoskuse, asjaajamiskeeke ja netiketi ning uute sõnadega tutvumise õppest.

3.1. Enda keeleoskuse jälgimine ja arendamine

Enamik intervjuerituid jälgib mingil määral oma keelekasutust, eriti kirjalikus väljenduses. Nad loevad oma **e-kirjad ja muud tekstid vähemalt kaks korda üle** ning kasutavad kõhkluse korral keeleabivõimalusi, sh oluliste tekstide puhul keeletoimetaja tuge.

„Ikka püüan, jah, et kui ma kirjutatan ametliku kirja välja, et see oleks arusaadav ja korrektne.“ (25–34, N, SV)

„ma püüan ikkagi järgida keelereegleid, mitte teha seda mingis telegrammstiilis, ja ikka, et ikka algus ja lõpp siis oleks, ja püüan ka teist korda üle lugedes oma suuremaid apsakaid vältida.“ (50–64, N, LT)

Allpool on esitatud kahe vastaja tsitaadid selle kohta, kuidas nad intervjuus analüüsisid oma kirjalikku ja suulist emakeeles väljenduse oskust. Esimese tsitaadi autor on õppejõuna märganud suurt erinevust enda kui erialateadlase ja üliõpilaste keelekasutuses, mistõttu püüab ta väljendada end üliõpilastega suheldes lihtsamases keeles.

„Ma ikka olen üritanud vähemalt oma mõtteid selgelt väljendada, kuigi iga aasta tudengid loengu tagasisides kurdavad, et õppejõud kasutab nii keerulist sõnavara. Ma üritan küll neile ka seletada, et see tuleneb lihtsalt nagu täpsuse soovist [...]. Ma olen neid alati palunud, et nii kui mõni sõna on arusaamatu, palun küsige, ma seletan teile ära [...] aga aastast aastasse need kaebused ikkagi püsivad.“ (50–64, M, LT)

Teine LT töötaja ütles, et jälgib teadlikult ja tagantjärele analüüsib oma teadusartiklite keelekasutust, sest peab selgelt väljendumist teksti autori ülesandeks – ta ei pane arusaamatuse korral kogu vastutust lugejale õlule.

„Ma suhteliselt sageli analüüsin oma kirjutatud tekste või suuliselt väljendatud väiteid. [...] teadusartiklite puhul alati, kui retsensent teeb mingeid märkusi või küsimusi, ja siis ma räägin tudengitele ka, et [...], siis tegelikult see küsimus on mõtlemise koht, et miks tal selle koha peal küsimus tekkis.“ (50–64, M, LT)

Suur osa vastajatest ütles, et **kasutab** regulaarselt või vahetevahel **keeleabi**, näiteks Eesti Keele Instituudi (EKI) pakutavat. Kasutatakse ka paberil sõnaraamatuid ja veebiallikaid (keelevara.ee, keelenet.ee⁷) ning guugeldatakse sobivate sõnavormide ja vastete leidmiseks. Üksikud töötajad on helistanud EKI keelenõutelefonile, selgus intervjuudest.

Uuringus osalenutelt küsiti, kas nad on TÜ (keelenõuniku, keeleteoimetaja, tõlkija⁸) pakutavatest keeleabiteenustest teadlikud. Vastajad jagunesid kahte rühma:

- suur osa neist ei olnud TÜ keeleabiteenustega kursis, sh vastas väike osa selle rühma esindajatest, et infopuudus tuleb nende enda huvi ja vajaduse puudumisest, ning et kui neil oleks abi vaja, siis küllap nad selle leiaksid;
- teine suur osa vastajatest oli enda sõnul TÜ keeleabiteenustest teadlik, kuid ainult vähesed neist olid teenuseid kasutanud.

Mitu vastajat, sh need, kes ei ole abivõimalustest kuulnud, arvas, et **info keeleabi kohta võiks olla nähtavam**, et abivajajad leiaksid tee keeleabiliste juurde või koolitustele. Samuti peeti vajalikuks hoida **teenused kõrgel tasemel**.

„No võib-olla seda keelenõustamise ja erinevate koolituste pakkumist võiks, võiks rohkem nähtavaks või kuuldavaks teha. [...] see võimalus võib-olla väga paljude jaoks ei ole piisavalt hästi teadvustatud. Et noh, kuskil on, aga see ei puutu minusse, eks.“ (50–64, M, LT)

„Noh, esiteks informeerida, et selline võimalus on olemas, et inimesed teaksid, kustkohast mingit tüüpi abi tuleb küsida ja otsida. [...] Ja siis, noh, et teenused oleksid ka tasemel, et sa saad kasutada: konsulteerimiseks, pöörduda, individuaalsed sellised kohtumised, näiteks meili saata ja küsida mingit abi.“ (25–34, M, SV)

3.2. Keeletoimetaja abi kasutamine

Paljud intervjuu andnutest on toimetamisteenust kasutanud. Enamasti on seda osutanud teksti avaldanud **väljaande keeleteoimetaja** – TÜ-sisest keeleteoimetamist olid kasutanud pigem vähesed töötajad. Keeletoimetaja poole pöörduvad töötajad näiteks **teadusteksti, raamatut, õpikut ja TÜ veebisaidi** jaoks tekste koostades. Vastajad olid seisukohal, et avalikkuse ette jõudvad tähtsamad TÜ teated ja õigustekstid peaksid olema keeleteoimetatud.

„Ma ise ei ole selles mõttes pidanud neid [keeleteoimetajaid] otsima, kuna keeleteoimetuse [väljaande poolt] käib automaatselt igasuguse publitseerimistegevuse juurde.“ (35–49, N, HV)

„Tartu Ülikoolis töötades olen Tartu Ülikooli keeleteoimetajat kasutanud. [...] Ma arvan, et keeleteoimetaja peaks läbi vaatama kõik ülikoolist välja minevad pressiteated; et tähtsamad teated siiski, rääkimata õigusaktidest.“ (35–49, N, muu)

Selgus, et mõnelgi vastajal on harjumus lasta oma tekst läbi vaadata **asjatundlikul sõbral, sugulasel või kolleegil**, samuti küsitakse nõu eesti keele üliõpilastelt.

„Ma küsin parem eesti filoloogია tudengitelt nõu.“ (35–49, M, LT)

„Võib-olla see on ka täpselt sellepärast, et mul on oma toimetajad, kellega ma olen harjunud ja kes teavad, mis minule sobib, ja kui seda siis veel üks kord üle parandatakse, siis see tundub nagu, noh, mingis mõttes sellise usaldamatusena või nagu võõrana.“ (50–64, N, HV)

Üks vastaja väljendas arvamust, et keeleteoimetamine on erialane töö, mille eest tuleb maksta või sõpra muul viisil tänada. Sama vastaja ütles, et tunneb kohustust tasuda ka näiteks TÜ keelenõunikult keeleteoimetamise tellimise eest.⁹

⁷ EKI põhiline keeleabi otsinguaken asub aadressil kn.eki.ee, aga seda vastajad ei nimetanud.

⁸ Keelenõunik asus tööle 21.02.2018, keeleteoimetaja ametikoht taastati 1.03.2018 – et intervjuud tehti märtsist juulini 2018, ei olnud suur osa töötajatest kummagagi veel kokku puutunud. Tõlkija on olnud tööil pidevalt, andes nõu ka eesti keele kohta.

⁹ TÜ keeleteoimetaja, keelenõuniku ja tõlkija teenused on TÜ töötajatele tasuta.

„Sõbrale peaks ka muidugi maksma selle eest, igasuguse toimetamise eest. Aga sõpradega saab selle eest kuidagi teisiti asju ajada. Teene teene vastu. Aga ma ei saa minna [keelenõunik] Kristel Ressi juurde ja öelda, et tehke mulle see asi ära. Ma tunnen kohustust, ma pean talle korralikult maksma sellisel juhul.“ (50–64, N, HV)

Need, kes eesti keele toimetaja abi ei kasuta, selgitasid, et vajavad pigem **inglise keele toimetaja abi**, sest eesti keele kui emakeele oskus on neil hea ja pealegi kirjutavad nad avaldamiseesmärgil eesti keeles vähem kui inglise keeles.

„Ma arvan, et ma ei kasutaks, sest mul on eestikeelseid tekste nii vähe ja see eestikeelne tekst, mida ma kirjutan, läheb niikuinii [väljaande] toimetajatele.“ (50–64, N, SV)

Üksikud uuringus osalenud ei ole kasutanud TÜ keeleteoimetaja abi põhjusel, et peavad teda liiga **hõivatuks**, kuna tööl on ainult üks keeleteoimetaja – kui neid oleks rohkem, kasutaksid töötajad nende abi rohkem. Samuti arvati, et näiteks TÜ **veebitekste** oleks vaja keeleliselt ühtlustada.

„Ma arvan, et kui oleks, teenus oleks kättesaadavam, teatakse rohkem, siis võib-olla kasutatakse, sest kui tegelikult on üks inimene ülikooli peale, kes tegeleb keeleteoimetajana, nii nagu oli väga pikka aega, enne kui keelenõunik tuli, et siis see paratamatult seab piiranguid sellele, kuidas mina oma tööd teen. Et selles mõttes, et me võiksimme ju sisseastumise veebi paluda kas või keeleteoimetajal üle toimetada, öelda, et ole kena ja loe kõik need kaks-kolmsada lehekülge üle, äkki leiab mõne keelevea ja, aga see oleks mõeldamatu, et sellist töökoormust anda ühele inimesele.“ (35–49, N, muu)

Kuigi töötajad leiavad vajaduse korral ise keeleteoimetaja, ütles mõni töötaja, et palju abi oleks sellest, kui TÜ-s oleks võimalik lasta oma **kirjutisi soodsa tasu eest keeleliselt toimetada**. Eriti vajalikuks peeti seda pikema teksti, näiteks raamatu puhul.

„Monograafiad ja sellised suuremad tekstid, mis tõepoolest ikkagi saavad kaante vahele, et seal võiks olla mõistliku hinnaga keeleteoimetuse näiteks.“ (35–49, N, SV)

„Mulle väga meeldiks, kui ülikooli poolt pakutakse just toimetamisel tuge [...]. Mul on olnud tegelikult probleeme sellega, et saada raha toimetamise jaoks, see on alati kuidagi viimasel järjekorras.“ (35–49, N, HV)

3.3. Eesti keele koolitused ja nõustamine

Uuringus küsiti töötajate arvamust ka eesti keele koolituste kohta. Selgus, et koolitusel on osalenud ainult mõni üksik valimisse sattunud töötaja. Mõni vastaja pidas akadeemilise kirjutamise kursust tähtsamaks kui korrektse ja selge keele koolitust. Üks vastaja oli osalenud TÜ e-kursusel „Korrektne eesti keel“ ja pidas seda väga kasulikuks.

Kui arvestada, et vastajad hindasid oma eesti keele oskuse üldiselt heaks, on ootuspärane, et enamik neist **ei tunne eesti keele koolitustest puudust** ning toonitab pigem vajadust õppida inglise keeles kirjutamist. Peapõhjusena, miks eesti keele koolitustel ei ole käidud või miks ei plaanita seda teha, nimetati **ajapuudust**. Veel põhjendati mitteosalemist huvi ja vajaduse puudusega, mis tähendab, et paljude jaoks **ei ole eesti keele arendamine** enda praeguse keeleoskuse juures **esmatähtis**.

„Mul pole praegu aegagi. Ütleme, selles mõttes, et kui valida on koolituste vahel, siis ma ilmselt jätkaks kõige viimaseks selle. Paraku.“ (50–64, N, SV)

Siiski on töötajaid, kes peavad eesti keele koolitusi kasulikuks või neil osalemist tõenäoliseks. Nende ootusi võib eristada koolituse vormi ja teema järgi. Esiteks rõhutas mitu vastajat, et ajapuuduse tõttu võiks koolitus olla **pigem lühike**, st kesta vähem kui tööpäeva, ja vähemalt osa sellest võiks olla **veebipõhine**.

„Näiteks mingisugused infotunnid, pigem väikesed seminarid, ega ma ei oska öelda, kas peab olema terve päev või mitu päeva pühendama keeleküsimumustele.“ (50–64, N, muu)

„Ma arvan, et kuni pool tööpäeva, jah, võiks olla see mõistlik pikkus [...]. Ja sinna võib siis mingisugune järel- või võib-olla siis võrgupõhine.“ (50–64, M, LT)

Koolitustel mitteosalemise põhjusena mainiti veel seda, et õpetatav **ei ole edasijõudnule piisavalt arendav** või **erialaspetsiifiline**. Tehti ettepanekuid korraldada eri taseme oskustega töötajatele erinevaid koolitusi.

„Aga nad tegelevad niivõrd selle elementaarsema tasemega, et see tegelikult ei paku nii palju huvi, kui oleks.“ (50–64, N, HV)

„Erialast eesti keelt, kes seda oskab [õpetada]. Filoloog ei oska matemaatilise eriala eesti keelt üldiselt. Siis peaks olema juba selline inimene, kellel on nii erialane haridus kui ka filoloogi haridus.“ (50–64, N, LT)

„Noh, ma kujutan ette, et see võiks olla selline asjaajamisekeele harjutamise kursus. Neil võiks olla selline nagu järkudega koolitus. Et üks võiks olla mingisugune spetsialiseerumine. Vaadatakse mingeid teemasid, näiteks rahandus või personalitöö või mingisugune erialane asjaajamine.“ (50–64, M, muu)

Paar vastajat oli arvamusel, et koolitus võiks anda ainet ja oskusi oma **keelekasutust analüüsida**. Keeleoskuse arendamisest rääkides tunti enim puudust **teadusteksti kirjutamise oskusest**. Kuna 37 vastajast 28 olid akadeemilised töötajad ja ainult üheksa tugitöötajad, on teaduskeele arendamise vajaduse ülekaal tulemustes ootuspärane.

„Kõige suurem probleem on see, et ei suudeta kirjutada head eestikeelset teadusteksti. Aga seda ei saa koolitada sel moel. Seda saab lugeda ainult häid teadustekste lugedes.“ (50–64, N, HV)

Seejuures arvati, et akadeemilise teksti kirjutamise koolitusi võiks pakkuda kogu TÜ-s nii üliõpilastele kui ka töötajatele, teha seda põhjalikumalt ning eristada rühmi taseme alusel.

„Ehk siis selle akadeemilise kirjutamise oskust peaks õpetama süstemaatiliselt alates juba nendest esimestest õppekursustest. [...] Ja midagi taolist siis, formaadid – formaat on sama, aga sihtgrupid võivad olla erinevad: et algajale, edasijõudnule ja siis ka töötajale ja nii edasi.“ (25–34, M, SV)

Kirjaliku eneseväljenduse arendamise juures töid töötajad esile **stilistika ja loovkirjutamise** tähtsuse ega soovinud piirduda ainult korrektse keelekasutuse eesmärgiks seadmisega.

„Pigem sellised rakenduslikud või loovkirjutuslikum koolitus, stilistika. Reegleid saame me ju igalt poolt järgi vaadata, kas veebist või küsida kellegi käest, kes teab, ning reeglid pähe õppida.“ (25–34, N, SV)

„Et selle eesmärgiks on just nagu õpetada sellist, noh, loovat kirjutamist. Nii palju, kui ma tean ja kui aru saan sellest nende ülesandest, nende missioonist. Akadeemiline kirjutamine või korrektne eesti keel, et see on jälle midagi muud. Mõlemat on tegelikult Tartu Ülikooli oleks vaja arendada.“ (50–64, M, HV)

Üksikud töötajad ütlesid intervjuus, et koolituste sisu võiks olla **asjaajamisekeel, netikett, grammatika ja uute sõnade tutvustamine**.

„Kas või selle, eesti keeles nüüd vanad grammatikareeglid meelde tuletada ja järjest tuleb juurde igasuguseid.“ (50–64, N, LT)

„Näiteks ametlik keel, kirjalik keel, siis näiteks netikett, kuidas õigesti vastata kirjadele [...]. Võiks töötajaid rohkem kursis hoida nende sõnadega, et me teaksime kõik ja saaksime aru ka, et mis need sõnad tähendavad, need uued sõnad.“ (50–64, N, muu)

Mitu vastanut leidis, et **arendada võiks ka suulise väljenduse oskust**.

Üks vastaja avaldas arvamust, et eesti keele võiks **lõimida koolitustel teiste õppeteemadega**, näiteks õppejõuna enda arendamisega. Mõni töötaja soovitas pakkuda **individuaalset nõustamist**, ehkki arvas, et see on aja- ja töömahukas. Seejuures täpsustas üks uuringus osalenu, et nõustamist võivad rohkem vajada just need töötajad, kes **ei räägi eesti keelt emakeelena**.

„võiks noh tulla ka kas või kohale mõni keeleinimene ja ja võiks analüüsida mõnda dokumenti [...] individuaalselt kellegagi siis suhelda, et et, ja siis inimene võib-olla saab aru, mis tal on, mis tal on vajaka. Aga see on kindlasti väga töö- ja ajamahukas.“ (35–49, N, MV)

„Nagu ma pöördun Eesti Keele Instituudi poole, ma võiksin võib-olla pöörduda ülikooli poole, sest meil ülikoolis töötavad ju päris paljud välismaa õppejõud ja võib-olla nad tahavad ka midagi eesti keelest rohkem teada saada.“ (50–64, N, muu)

Lisaks oli üks töötaja seisukohal, et dokumentide korrektsele vormistamisele võiksid koolituste asemel kaasa aidata **juhend- ja näidismaterjalid**.

„Ülikool võiks teha näidismaterjale. Selles mõttes, et on täiesti võimatu panna ülikoolis töötavaid inimesi mingisugustele kursustele. Küll aga võiks ülikool hoolitseda selle eest, et on olemas näidiskirjaplangud ja kõik need standardsed asjad, mida vaja oleks.“ (35–49, M, LT)

Kaks tugitöötajat tegid ettepaneku, et TÜ võiks **ära kasutada nii seniste keeleuuringute tulemusi kui ka tehnoloogilisi ja tehnilisi lahendusi**, mis võiksid töötajaid keelega seotud teemadel harida või aidata.

„No võib-olla keeleressursid, igasugused IT omad, igasugused soodsatel tingimustel või tasuta spellerid ja IT-vahendid – need võiksid hästi kättesaadavad olla. Et kui neid tekib juurde, võiks teavitada inimesi ja neid võiks nagu lahkesti pakkuda.“ (50–64, M, muu)

„Mida ülikool teeb ja mis on väga huvitav ja vahva, on ju keeletehnoloogiate arendamine. [...] kindlasti neil on, noh, mingil hetkel ju väljund hästi praktilisse keelekasutusse ka. Üks asi, mis põhimõtteliselt võiks olla tugevam, on võib-olla see meie keeleuurijate nagu, noh, tööde tutvustamine [...].“ (35–49, M, muu)

4. Eesti keele väärtustamine Tartu Ülikoolis

Neljandas peatükis käsitletakse TÜ töötajate hinnanguid ja arvamusi eesti keele väärtustamise kohta TÜ-s.

Lühikokkuvõte

- Uuringus osalenud TÜ töötajad on veendunud, et eesti keelt tuleb TÜ-s väärtustada, sest see on **rahvusülikooli ülesanne**, ja et TÜ-s väärtustatakse eesti keelt juba praegu rohkem kui teistes organisatsioonides.
- Samal ajal tunnetavad töötajad enda sõnul kasvavat pinget **rahvusvahelise ülikooli ning rahvusülikooli põhimõtete** ja eesmärkide vahel. Inglise keele ülekaalu peavad nad nii teaduses kui ka õppetöös paratamatuks, kuigi mitte alati soovituks.
- Kui osa vastajaid arvas, et eesti keelt võiks väärtustada lihtsalt seda teemat päevakorral hoides, siis oli ka neid töötajaid, kes pidasid vajalikuks väljendada väärtustamist rahaliselt. Nende soovitus on **arvestada eestikeelne teadustöö ja teaduse populariseerimine** tasustatud tööülesannete sekka.
- Põhivõimalustena, kuidas eesti keelt TÜ-s veel väärtustada, nimetasid töötajad **eestikeelse õppe säilitamist**, sh üliõpilaste suunamist seda õppekeelt eelistama, ja **eestikeelsete õpikute koostamist**, mida nad pidasid tähtsaks ka oskussõnvara arendamise nimel.
- Enamik vastanuist oli võimalike **eesti keele väärtustamise kampaaniate suhtes skeptilised**, kuid TÜ-sisese tunnustamise idee leidis valdavalt poolehoidu. Töötajad olid seisukohal, et **tunnustada võiks regulaarselt** ja ühendatuna mõne teise traditsiooniga. Pooldati tunnustamist silmatorkavalt hea eesti keele kasutuse või eeskujuliku eestikeelse teadus- ja õppetöö, mitte lihtsalt korrektse teksti eest.

4.1. Eesti keele väärtustamine praegu

Uuringus osalenud töötajad leiavad, et TÜ-s on **eesti keele väärtustamise teema päevakohane**, eriti seoses 2019. aasta 1. detsembril tähistatava rahvusülikooli 100. aastapäevaga. Mitu töötajat tõi esile TÜ kui **rahvusülikooli erilise rolli eesti keele väärtustajana**, nimetades seda üheks TÜ põhikohustuseks. Öeldi ka, et TÜ missioon on arendada eestikeelset kõrgharidust.

„Minu arvates on see nagu ülikooli üks põhikohustusi, ka ennast niimoodi eesti ülikoolina tituleerides, et kui siit ei alga hea keelekasutus, siis kust siis?“ (65–74, N, MV)

„Rahvusülikoolina ei ole meil ju nagu tegelikult mingit valikutki. Et kui me tahame olla rahvusülikool ja siis me peame seda tegema, see on juba see missiooni osa. [...] Kui ülikool juba ka deklareerib nagu ja korduvalt ja rõhutatult seda, et me oleme rahvusülikool, me hoolime eesti keelest, me ise kasutame head eesti keelt, me soovime, et teised seda teeksid, ja juhime tähelepanu nendele kohtadele, kus on vaja keelekasutust parandada, siis eks ta niimoodi samm-sammult hakkab juurduma [...]“ (35–49, M, muu)

„Sellega ma ei ole päris nõus, et ülikooli hoiak peaks olema see, et kui sa midagi uut teed või midagi reformid, siis esimene küsimus on: „Miks sa seda inglise keeles ei tee?“ Et ma arvan, meie prioriteet ja meie missioon on ikkagi eestikeelset kõrgharidust arendada.“ (35–49, N, SV)

Eesti keele väärtustamiseks tehakse TÜ-s juba praegu palju alates hea eesti keele kasutamisest töötajate seas ja eesti keele õpetamisest ning **võõrkeelse doktoritöö eestikeelse kokkuvõtte** nõude¹⁰ seadmisega, ütlesid paljud uuringus osalenud.

¹⁰ „Väitekirj peab sisaldama [...] ammendavat eestikeelset kokkuvõtet töö eri osade sisu kohta, kui väitekirj on kirjutatud võõrkeeles, ning ammendavat võõrkeelset kokkuvõtet töö eri osade sisu kohta, kui väitekirj on kirjutatud eesti keeles.“ [Doktoritööde kaitsmise kord](#). Võetud vastu Tartu Ülikooli senati 20. detsembril 2013. a määrusega nr 23 (jõustunud 01.01.2014).

„Minu meelest seda väärtustatakse juba praegu väga palju. Meil on erinevaid, alates koolitustest kuni selleni välja, et ikka üldiselt need inimesed, kes ikka ülikooli eest meedias sõna võtavad, reeglina nad ikka räägivad väga heas ja korrektses eesti keeles. Et noh, meil on eesti keele, terve eesti keele õpetamise suund ja meil on kohustus lõputöödel [...] lisada eestikeelne kokkuvõte, mis oleks populaarteaduslik, mis läheb pärast hiljem siis erialameediasse või laiatarbemeediasse Eestis.“ (35–49, M, LT)

Mõnes valdkonnas, eriti humanitaarias, **väärtustatakse** eesti keelt sellega, et soodustatakse eestikeelsete väitekirjade kirjutamist, leidsid vastajad.

„Seda me teeme kogu aeg. Me ei ole taandunud ühestki positsioonist [eriala nimetus]. Me kõik väitekirjad, ja me soodustame eesti keelt, meil on võimalikult loengud eestikeelsed. Kui võõrad tulevad või teised, üliõpilased, me püüame ahvatleda neid õppima. Kusjuures nad õpivad.“ (50–64, N, HV)

Et kõige rohkem kirjutavad TÜ teadustöötajad eesti keeles praegu teaduse populariseerimise eesmärgiga, aitaks nende sõnul enamale eesti keeles kirjutamisele kaasa **teaduse populariseerimise selge määratlemine** tasustatava **tööülesandena**. Üks HV töötaja rääkis sellest, et osaliselt juba väärtustatakse TÜ-s eestikeelset populariseerimist.

„Jaa, selles mõttes ülikool on selles osas juba liikunud, et kui toimuvad õppejõudude valimised või siis ka nüüd need vahehindamised nendel, kel on tähtajatu tööleping, siis see teaduse populariseerimine on näiteks sisse pandud ja enamasti me populariseerime teadust eesti keeles, mis tähendab, et natukene on see väärtustamine juba olemas. Kui sa kandideerid kuhugi kohta ja on olemas juba selline lahter, kuhu sa pead kirjutama, mida sa oled teinud selle heaks, siis see tegelikult juba motiveerib.“ (35–49, N, HV)

Paljud uuringus osalenud nimetasid **eestikeelsete õpikute avaldamise** kasulikkust eesti teaduskeele ja terminivara säilitamise ja arendamise jaoks. Nad olid kindlad, et õpikute väljaandmist peaks jätkama, sest on erialasid, kus kogu eestikeelse õppevara eest hoolitsemise vastutus on TÜ-l. Intervjuudes öeldi, et osa töötajaid juba koostab õppetöö jaoks (inglise-eesti) erialasõnastikke ja et eestikeelse õppekirjanduse avaldamist toetab ka TÜ¹¹.

„Meil on tegelikult neid õppejõude, kes näiteks oma kursuse jaoks loovad [...] sõnastiku ja kaasavad sinna ka tudengid, et koos läbi mõelda, kuidas see sõna eesti keeles näiteks võiks olla. Ja need on veebisõnastikud sellised. [...] praegu dekaanid toetavad tegelikult päris palju eestikeelsete kirjastamist, asjade kirjastamist, siis see ... No keskselt saab õige väikest tuge [...]. see on hea, hea võimalus tegelikult ka tudengeid ja õppejõude nagu kokku panna, et nad koos mõtleksid näiteks sellise sõnavara arendamisele.“ (50–64, N, HV)

Paar vastajat oli seisukohal, et **TÜ-s väärtustatakse eesti keelt rohkem kui teistes organisatsioonides või Eesti ühiskonnas üldisemalt**. Nad olid ilusa eesti keele pärast mures pigem väljaspool TÜ-d.

4.2. Rahvusvahelistumine vs. rahvusülikool tulevikus. Eesti keele väärtustamisega seotud takistused ja vastuolud

Peamine vastuolu ja takistus, mida töötajad TÜ-s eesti keele väärtustamise ja laiema kasutamise seoses nimetasid, on **rahvusvahelistumine**. Peale selle mainis mitu vastanut probleemina seda, et TÜ töö- ja teaduskeel on inglise keel, õppekavad on ingliskeelsed ning välismaalt pärit töötajaid ja üliõpilasi on järjest rohkem.

Paljud vastajad näevad vastuolu või paratamatut **konflikti rahvusvahelise ja rahvusülikooli põhimõtete ja eesmärkide vahel**. Nad käsitavad **rahvusvahelistumist ja inglise keele domineerimist paratamatuna**, kuigi mitte alati soovituna.

¹¹ TÜ töötajad saavad igal aastal taotleda kirjastamistoetust, mille määrab rektori korraldusega loodud kirjastamiskolleegium.

„On kuidagi kaks väga vastandlikku suunda. Üks on see suur rahvusvahelistumine, millest räägitakse. Ja siis see teine slogan on seesama rahvusülilikool. [...] Minu jaoks on praegu rohkem jäänud kõlama see rahvusvahelistumise temaatika kui rahvusülilikooli pool.“ (25–34, N, SV)

„Meie ülikool on rahvusvaheline ja meie suund on järjest rahvusvahelisemale õppele ja siin tekib kahtlemata teatud vastuolu selle vahel, et meilt oodatakse, et me võtaksime vastu välistudengeid, arendaksime ingliskeelseid õppekavasid, samas tahaks, et kõigil Eestist pärit tudengitel oleks võimalik õppida emakeeles.“ (50–64, N, HV)

„Üha rohkem on meil ingliskeelset õpet näiteks ülikoolis, mis tundub vähemalt minule, et on paratamatus, sellepärast et meil oma lapsi on vähe ja kui me tahame ülikoolina samas mahus jätkata, siis me lihtsalt peame hakkama haridusteenust ka välja poole pakkuma.“ (50–64, M, LT)

„Pigem, kuidas viisakalt taanduda, nii et eesti keel ka kuidagi ikkagi alles jääks ja midagi eesti keeles ka toimuks.“ (50–64, M, SV)

Paljud töötajad rääkisid **kitsaskohtadest** Eesti teadusmaailmas ja TÜ tegevuses, mis takistavad eesti keele väärtustamist ja kasutamist. Üks LV töötaja võttis loodusteadlaste näitel kokku **kaht tüüpi suhtumise eesti keele kasutamisse teadus- ja kõrghariduskeelena**: ühed leiavad, et see on eesti erialakeele säilimise huvides hädavajalik, teised peavad seda ressurside raiskamiseks, sest inglise keeles on õppe- ja teadustööks vajalik juba olemas.

„Eriti loodusteadlaste seas on olemas kahte moodi inimesed: ühtemoodi inimesed, kes arvavad, et eesti keel on oluline ka erialakeelena, ja teist tüüpi inimesed, kes ütlevad, et meil on [*näitab raamaturiiulit*], mul on siin täis raamatuid, paljud eestikeelsed leiutised, eks ole, kõik on inglise keeles. Milleks üldse eesti keeles? Miks teha õppetööd üldse eesti keeles? See on ju aja ja ressursi raiskamine [...] Nii et mina kuulun sinna esimesse poolde.“ (50–64, M, LT)

Üks LT töötaja juhtis tähelepanu sellele, et on erialasid, mida õpetatakse eesti keeles kogu maailmas ainult TÜ-s ning seetõttu on **TÜ töötajatel erialakeele arendamise ja eestikeelsete õpikute** koostamise vastutus.

„Ma arvan, et see on ääretult oluline, et ka loodusteaduses oleks kõik põhiained kaetud eestikeelsete õpikutega, ja kui TÜ seda ei tee, siis jällegi maailmas mitte keegi ei tee. TÜ on maailmas ainuke ülikool näiteks, kus meditsiini õpetatakse eesti keeles. Kui see ära lõpetatakse, siis ei ole kunagi kuskil mujal. Ma arvan, et seda tähtsust ja vastutust tuleb tunnetada.“ (50–64, M, LT)

Mitu vastajat rääkis pikemalt sellest, et teadustöös on Eestis seatud tähtsaimaks mõõdikuks tiptasemel teadusartiklid ning eesti keeles saab neid avaldada üksnes väga piiratud valikuga erialadel ja väljaannetes. Et seetõttu on inglise keeles kirjutamine teadlase peamine tööülesanne, ei jää tal eesti keeles teadustekstide kirjutamiseks sageli aega.

Rahvusvahelistumise tugevat survet tõdes ka HV töötaja, kes rõhutas, et TÜ kui rahvusülilikooli töötajad võiksid seda **suundumust tasakaalustada teadustöö tegemisega eesti keeles**. Sel teemal sõna võtnud intervjuueeritud soovitasid lahendusena nii **eestikeelse teadustöö** tegemist kui ka teaduse eesti keeles **populariseerimist tunnustada, sealhulgas rahaliselt** ja tööülesannete ühe osana. Nende sõnul annavad teadlased praegu sel alal panuse oma vabast tahtest ja paljudel erialadel ei ole piisavalt tiptasemel võimalusi avaldada eestikeelseid teaduspublikatsioone.

„Ma võtan kätte ja kirjutun oma viimase artikli kohta eestikeelse sünopsise, mida saab näiteks avaldada kuskil meedias, mis aitaks siis eesti keele arengule kaasa, või et oma teema kohta teen Vikipeedias sissekande. Need on kõik sellised lisaülesanded, mille eest palka ei maksta. Mulle makstakse palka selle ingliskeelse artikli eest. [...] Kuna tööst lähtuvalt on suund pigem inglise keele arendamise suunas, siis peaksid olema mingisugused tööülesanded, mis panevad väärtustama seda paremat eesti keele kasutust.“ (35–49, M, LT)

„Kohati on ka see, et eestikeelsete teadustööde tähtsus on marginaalne, on väga väikseks jäänud. [...] Ilmselt on valdkondi, kus pole üldse, ning ka valdkondi, kus on natukene rohkem.“ (25–34, N, SV)

„Kindlasti peaks tegelema Tartu Ülikool, rahvusülikool, kus on rahvusprofessorid, peaks tegelema emakeele, eesti keele väärtustamisega, sest kui meie seda ei tee, kes siis? Aga samas ma tulen tagasi ja olen täiesti reaalselt teadlik meie rahvusvahelistest kohustustest, aga siin, ma arvan, Gustav Suits ütles kunagi väga hästi, et olgem eestlased, aga saagem eurooplaseks. Et teeme eestikeelset teadust, väärtustame eesti keelt ja teeme kvaliteetset teadust ka mõnes rahvusvahelises keeles.“ (35–49, N, HV)

Teadus- ja töökeele kõrval nähakse probleemi **õppekavade ja üliõpilastööde ingliskeelseks muutmises**. Vastukaaluks pakkus üks töötaja välja, et ingliskeelse doktoritöö puhul võiks eestikeelne kokkuvõte olla pikem, kui seni nõutakse. Samuti leidis üks SV töötaja, et TÜ põhieelistus võiks olla arendada eestikeelset kõrgharidust, mitte ingliskeelset.

„Vahepeal on siin olnud probleem sellega, et meie lõputöid kiputakse [nii] kirjutama kui kohati ka kaitsma inglise keeles, ja just ma nimetan inglise keelt [...], aga minu meelest ikkagi see osa, et bakalaureusetöö ja magistr töö Tartu Ülikoolis võiks olla kirjutatud ja ka kaitstud eesti keeles. Nüüd on ka juttu olnud sellest, et doktoritööd on meil ka valdavalt ingliskeelsed ja võiks olla vähemalt see doktoritööde kokkuvõte natuke pikemalt eesti keeles kirjutatud.“ (65–74, N, LT)

„Ja no ilmselt mõtlemise koht on üsna palju arutamist leidnud eestikeelsete ja võõrkeelsete õppeainete ja kursuste vahel, et me nii bakalaureuseõppes kui magistriõppes kui doktoriõppes, paratamatult natukene on niimoodi [...], et mida kõrgema astme õppe juurde läheb, seda enam on siis ingliskeelset õpet. Aga, et meil eesti keelt sealt päris ära kaduda ei lase.“ (50–64, M, LT)

Samamoodi nagu teadustööde rahvusvahelise publitseerimise surve puhul nii nähakse ka õppekava keele valiku puhul **rahalist kaalutlust**. Vastajad ütlesid intervjuudes veel seda, et tunnevad TÜ-s survet pakkuda üha rohkem inglise keeles õppimise võimalust, ehkki ühe SV töötaja hinnangul peaks pikas plaanis tunnustama, vastupidi, eestikeelse õppe säilitamist.

„Rahastus motiveerib, et kui palju sulle siin mingisuguse asja eest makstakse, ja võib-olla tööpoolest, kui sul on ikkagi õppekavas näiteks säilitatud mingisugune osa eestikeelsena, siis see võiks olla tulevikus boonuseks. Praegu ta kindlasti ei ole. Praegu võib-olla vaataks vastupidi, et mida ingliskeelsem, seda kõrgema kvaliteediga, aga tulevikus võib see vabalt olla vastupidi.“ (35–49, M, SV)

4.3. Kuidas saaks Tartu Ülikool eesti keelt väärtustada?

Uuringus osalenud töötajad olid ühel meelel selles, et eesti keelt tuleb väärtustada, ent arvamused lahknesid küsimuses, kuidas seda teha. Esiteks võib eristada seisukohta, et eesti keelt tuleks **lihtsalt väärtustada** ja selle tähtsust meeles hoida.

„Ma arvan et teadmiste taha asi ei jää, et asi on lihtsalt, kuidas me hoolime eesti keelest ja kui tähtsaks seda peame.“ (50–64, M, MV)

Sellele vastandub teiste töötajate hinnang, et niisama väärtustamisest ei piisa, vaid see **peab avalduma** nii akadeemiliste kui ka tugi-töötajate puhul **rahaliselt** – tööülesande ja/või palgalisana.

„See keele väärtustamine lihtsalt niisama oma selles ametisuhtluses ei ole minu arvates keele väärtustamine. See saab olla ainult läbi teadustöö väärtustamise, eestikeelse õppe väärtustamise. [...] Ainult tulemuste arvestamine nende töötasus, nende teaduskarjääris. Muu kõik on tühi jutt.“ (50–64, N, SV)

„Noh, ma ütlen, siin on kindlasti väga suur vahe on, et kas koordinaator oskab väga vabalt näiteks mõlemat keelt, ja samas ta ei pruugi tema palgas kajastuda. Võib-olla võiks selle nagu läbi mõelda. Et ta on näiteks oma keeleoskust tõestanud ja tõestatud keeleoskuse pealt saab mingisuguse astme näiteks juurde või on mingi kindel kokkulepitud palgalisa.“ (50–64, N, HV)

On ootuspärane, et nii mõnigi intervjuudes eesti keele väärtustamiseks pakutud lahendus on seotud juba nimetatud takistustega. Mitu töötajat, eriti HV-st, ütles, et eesti keele väärtustamisele aitaks kaasa eesti keele kui teaduskeele inglise keelega võrdseks

pidamine, **eesti keeles teadustekstide kirjutamine ja populariseerimine** ning sellise tegevuse arvestamine teadustöö osana, sh Eesti Teadusinfosüsteemis (ETIS). Leiti ka, et noored teadlased võtavad liiga kergesti kuulda soovitusi kirjutada doktoritöö ingliskeelsena.

„Ma arvan, et seda tuleks esiteks väärtustada nii, et igal inimesel on inimõigus kaitsta iga taseme kraadid eesti keeles, ka doktorikraad, isegi meditsiinis.“ (50–64, N, HV)

„Ütleme, et teaduse ja õppe kõrval on ka siis, ütleme, noh, see võiks olla nagu eraldi kategooria. [...] Ma arvan, et tegelikult mingis mõttes võiks seda täiesti isegi mõelda, et kas mitte nagu proovida üle-eestiliselt ETIS-esse mingi teatud kategooria luua, [...] „Emakeelne teadus ja populaarteaduslik tegevus“ näiteks.“ (50–64, N, HV)

„Ma arvan, et eesti keeles kirjutamist ja Eesti avalikkusega teadustulemuste vahendamist tuleks rohkem väärtustada, [...] et ma tunneks, et ka see, mida ma teen, mida ma kirjutun eesti keeles ja mitte nii süvateaduslikult, et ka seda võiks olla rohkem väärtustatud igasuguste rahastusprojektide või rahastuse arvestamisel.“ (35–49, N, HV)

Mitu töötajat, eriti LT-st, leidis, et eestikeelne kõrgharidus, st **eestikeelse õppetöö säilitamine kõikidel õppeastmetel** on eesti keele hoidmise ja väärtustamise, aga ka Eesti arenguks vajalike spetsialistide koolitamise seisukohalt keskse tähtsusega. Üks vastaja pidas õppetööst eesti keele taandumise üheks põhjuseks seda, et eestikeelsete õppekavade alusel õppijatelt ei tohi nõuda õppemaksu¹².

„Oluline selle juures on see, et ülikool peab tagama selle, et inimesed, kes tahaksid õppida ülikoolis eesti keeles või kirjutada oma lõputöid eesti keeles, peaksid seda saama. [...] Kõige selgem viis eesti keele väärtustamiseks oleks pöörata tagasi seadus, mis kohustab, mis keelab eestikeelse tasulise õppe andmise ülikooli poolt. [...] Ja teine asi, mis oleks ka mõistlik, oleks selge ülikoolipoolse eelistuse nõudmine doktorantuuri sisseastunute inimeste suhtes.“ (35–49, M, LT)

„Kindlasti peab olema bakalaureuseõpe eestikeelne ja siis nende pedagoogide valmistus, kes valmistuvad pedagoogideks matemaatikas, füüsikas, seal koolides.“ (65–74, M, LT)

Lisaks arvas mitu töötajat, et **üliõpilaste heas eesti keeles kirjutamist võiksid õppejõud soodustada** ja üliõpilastelt võiks seda ka nõuda. Sellele võiks kaasa aidata tähelepanu juhtimine keelekasutusele ja korrektse teksti nõudest lähtumine hindamisel, aga ka keelenõu ja -toimetamise pakkumine lõputööde tegijatele. Et õppejõudude koormus on suur, peaks nende töö planeerijad määrama selleks tegevuseks rohkem aega, ütlesid uuringus osalenud.

„Kolmas on see, et juhendajatel peaks olema selle jaoks rohkem aega. Üliõpilastele peaks pakkuma mingisuguseid odavaid häid võimalusi, et lasta oma töid toimetada.“ (50–64, N, HV)

„Võib-olla tudengitelt nõuda rohkem seda, et tööd on korrektsed, ja võtta punkte maha, kui seal on mingeid väga suuri lollusi sees [...]. Et nagu vigadest kubisevat tööd nagu üldse mitte aktsepteerida, lasta ümber kirjutada.“ (25–34, N, SV)

Osa töötajaid peab tähtsaks **koolituste ja muude keeleoskuse arendamisega seotud võimaluste pakkumist** töötajatele ning heakeelsesusega seonduvat pidevat meeldetuletamist, näiteks iganädalase keelerubriigiga.

„Ma arvan, et need eesti keele koolitused, mida ülikool tegelikult pakub, on väga head, võib-olla lugeda ise juurde, midagi kuulata, meil on suurepärase uus keelenõunik, tema annab nõuandeid. Ja koolitusi peaks juurde tulema, nii et loodame, et inimesed võtavad osa.“ (35–49, N, muu)

„Aga võib-olla siin nagu tuleks kasutada mingit täiendavaid tööriistu, noh, à la ülikooli Facebook saadab iga kuu esmaspäeval mingisuguse keelemõtte.“ (35–49, M, LT)

Üks vastaja tõi esile, et TÜ võiks aidata kaasa **erialasõnastike** koostamisele, sest see on vajalik tegevus.

¹² „Õppekulude hüvitamist ei ole õigust nõuda üliõpilaselt, kes: 1) õpib täiskohusega õppekaval, mille õppekeel on eesti keel [...].“ [Ülikooliseadus](#), § 133, lg 1.

„Ülikool peaks kuidagimoodi arendama eesti keele sõnavara, mis tähendab seda, et ülikool peaks kuidagimoodi toetama erilaste sõnastike loomist ja haldamist.“ (35–49, M, LT)

Peale selle on mitu töötajat, eelkõige HV-st, nimetanud **iga inimese võimalust eesti keelt väärtustada**. Vastajad pidasid tähtsaks eeskju näitamist, sest see motiveerib ka teisi, samuti enda ja kolleegide keelekasutuse jälgimist, võimalikult hea väljenduse poole püüdlemist ja stiili arendamist.

„Ma arvan, et sellega, kui olla eeskjuku järgnevatele tudengitele. Kirjutada eesti keeles, rääkida korrektses eesti keeles, pidada loenguid eesti keeles.“ (35–49, N, HV)

„Ma arvan, et selguse ja keele ilu poole peab kindlasti püüdma ja eesti keel on tegelikult nii rikas ja nüansse võimaldav. Et ta tasapisi inglise keele mõjul võib-olla igapäevasuhtluses, siis kuidagi nagu üheülbastub.“ (35–49, N, SV)

„Et kõikide üksuste juhatajad kõneleksid selget keelt, väärtustaksid seda, hindaksid seda. Et ei oleks seda niisugust kadaka-sakslust ega kadakainglust, et peenem on kuidagi väljenduda inglise keeles [...]“ (50–64, N, HV)

4.4. Juhi roll eesti keele väärtustamisel

TÜ töötajad rääkisid intervjuudes, et juht saab oma alluvate keelekasutust ja -oskust küll mõjutada, kuid ei pidanud tema rolli väga suureks. Kalduti pigem arvama, et juht mõjutab isikliku eeskju ja keele väärtustamise kaudu. Vähesed vastasid, et juht mõjutab või peaks mõjutama ka vildakale keelekasutusele viisakalt tähelepanu juhtides ja vajaduse korral töötajaid keelekoolitusele suunates.

Juhina töötavad intervjuueeritud, kelle arvates saab juht oma meeskonda otseselt mõjutada eesti keelt paremini kasutama, rääkisid oma kogemusest sellega, kuidas anda tagasisidet keelekasutuse kohta ja **nõuda töötajatelt korrektsemat keelekasutust**.

„Ma olin juhiks ja siis ma, kuna see probleem oli nii suur, et tuli allkirjastada dokumente, kus olid ilmselgelt keelevead, siis ma ütlesin, et edaspidi maksate ühe euro iga vale sõna või kirjavea eest, enne ei allkirjasta. Siis asi paranes.“ (50–64, M, LT)

„[...] kontrollib tekstide sõnastust, saadab tagasi, nõuab ümbertegemist, ja nii et ma arvan küll, et mõjutab oluliselt.“ (50–64, N, SV)

Vastajad olid seisukohal, et juht võib oma suhtumise, käitumise ja tegevusega olla eeskjukuks mitmel moel, kasutades ise eesti keelt korrektselt, selgelt ja väljendusrikkalt.

„Ta saab anda eeskju ise keelt korrektselt kasutades, juhtides tähelepanu, kui dokumendid ei ole võib-olla päris korrektselt vormistatud keelises mõttes, ja ta saab koolitusi korraldada ja saab igatmoodi.“ (50–64, M, muu)

Kolmas viis, kuidas otsene juht võiks oma töötajate eesti keelt otseselt mõjutada, on nende **koolitustele suunamine**.

Välistöötajail võiks soovitada õppida eesti keelt, leidis valdav osa vastajaid, ent otsuse peaks saama töötaja ise ja sageli mõjutab otsust keskkond. Just soodsa keskkonna loomisega saab TÜ suunata välistöötajat hakkama õppima eesti keelt.

„Tuleb suunata neid õppejõudusid, kes tudengitega kõige rohkem kokku puutuvad, et neil tasuks võib-olla keel ära õppida ja nendel kursustel käia ja oma keelt nagu arendada.“ (50–64, M, LT)

„Üksuse juht saab kindlasti toetav olla selles suhtes, et kas ise suunata siis oma töötajaid nendele koolitustele näiteks või informeerida mingisugustest teenustest, mida ülikoolis on võimalik kasutada [...]“ (25–34, N, SV)

„Ütleme näiteks, et ülikool paneb päris suure ressursi sinna, et meie välistöötajad õpiks eesti keelt, et ülikool finantseerib seda. Ja aga see otsus minna eesti keelt õppima on ikkagi iga sellesama välistöötaja enda otsus. [...] See, mis me saame teha, on see keskkond, see, mis ülevalt alla saab teha, on see keskkond, kus väärtustatakse eesti keelt, kus hoitakse eesti keelt [...]“ (35–49, M, muu)

Ainult väike osa uuringus osalenuist arvas, et **juht ei peaks töötajate keelekasutusse üldse sekkuma**, sest igaüks, kes töötab sellises asutuses nagu TÜ, peaks oskama eesti keelt tiiptasemel.

„No ma ei tea, see on ikkagi sisemise äratundmise teema. Ma ei usu, et juht peaks nii kõrgelt haritud inimesi, nagu meil ülikoolis on, veel kättpidi grammatikaraamatu juurde juhatama.“ (50–64, N, LT)

Mõni vastaja juhtis tähelepanu sellele, et juhtivale kohale jõudnud töötaja ei pruugi olla keelekõikumustes kolleegidest pädevam – vahel on olukord vastupidine.

„Meil näiteks suuremad keelevaidlused, mis keeles rääkida või üldse kas näiteks tegelda tõlkimisega või terminoloogia-asjadega, on pigem inimesed, kes ei ole sugugi võib-olla isegi mitte akadeemilisel karjääriredelil üldse väga kõrgele jõudnud. [...] Inimese autoriteet tegelikult keele mõttes võib olla sugugi mitte seotud selle akadeemilise karjääri redeli astmega.“ (50–64, N, HV)

4.5. Keelekampaaniad ja tunnustamine

Uuringus osalenutelt küsiti, kuidas nad suhtuvad sellesse, kui TÜ töötajaid ilusa ja selge eesti keele kasutamise eest tunnustatakse ja korraldatakse ka eesti keelt väärtustavaid kampaaniaid.

Enamik vastanuist suhtus **kampaaniatesse skeptiliselt**, eelistades pigem selgepiirilise statuudi alusel määratud auhindu.

„Kampaaniad on minu jaoks alati midagi sellist, mis tekitab pigem negatiivset emotsiooni. Pigem siis juba pakkuda välja mingisugune keeleauhind, näiteks, et kes saab kõige rohkem positiivset tagasisidet mingi aja kohta või midagi.“ (50–64, M, LT)

Mitme vastaja jaoks kõlab sõna *kampaania* halvasti, osa aga arvab, et kampaania ei tooks kaasa käitumise muutust. Vähesed, kes kampaania mõtet kohe kõrvale ei lükanud, tegid ettepaneku, et see võiks toimuda **väitluse ja arutelude vormis**, ilma võistluseta ja tagasihoidlikult – näiteks keeleteemalise postitusega TÜ Facebooki lehel kord kuus. Mainiti ka võimalust **siduda keeleteema rahvus-ülikooli juubeliaastaga** (al 01.12.2019) ja eeloleva **eesti keele aastaga** (2019).

Mitu vastajat oli seisukohal, et infot jagada võiks just TÜ keeleabiteenuste kohta ja keeleteoimetamist võiks pakkuda näiteks doktoritööde kirjutajatele. Pakuti välja võimalusi rõhutada eesti sõnavara rikkust, koguda ülikooli slängi ja toetada välistöötajatega eesti keeles suhtlemist. Mõni töötaja avaldas arvamust, et kui eesti keelt hinnatakse tööprotsessis ja tulemustes pidevalt, pööratakse sellele ka rohkem tähelepanu.

Oli ka neid vastajaid, kes ütlesid, et kui keelekampaania üldse korraldada, tuleks selle teravik suunata **üliõpilastele** – nende halvema kirjaliku keelekasutuse, parema õppimisvõime või selle pärast, et nad on Eesti tuleviku mõjutajad ja eesti keele hoidjad.

Erinevalt kampaaniatest pidas enamik vastajaid **tunnustamist pigem väärt mõtteks**, kuigi oli ka neid, kelle jaoks ei tundu millegi nii enesestmõistetava eest nagu hea emakeel tunnustamine mõttekas. Osa vastajate arvates on eesti keel TÜ-s piisavalt heas seisus või muul põhjusel TÜ jaoks teisejärguline küsimus. Kokkuvõttes arvasid paljud, et igasugune tunnustus on vajalik, sest seda üldiselt napib, ja see aitaks pöörata eesti keelele tähelepanu.

„Ja mis on oluline, on see, et see ei tohi muutuda võistluseks, vaid see peab olema niisugune vahva tunnustus ootamatute laureaatidega nii-öelda, ja siis ta võib olla noh, võib olla suure mõjuga. Aga jah, loomulikult, no ega igasugune tunnustamine selles mõttes on igal juhul positiivne.“ (35–49, M, muu)

„Kindlasti, kindlasti. Kui meil on vähegi mingisugune objektiivne alus sellise tunnustamise jaoks, mis ei ole ainult mõne inimese või žürii nii-öelda peas kinni, kui me suudame seda natukenegi lahti seletada, mis on see positiivne, mida me tahame esile tõsta, siis kindlasti.“ (50–64, M, LT)

Esindatud oli ka seisukoht, et **tähtis on rahaline preemia**, pelgast tunnustusest ei piisa.

„Et selle tunnustamisega on, et kui sa neid õppejõude tunnustad rahalise preemiaga, siis see võib motiveerida mingisuguseid inimesi oma kandidatuuri üles seadma ja veidi rohkem pingutama selles suunas, et seda hea õppejõu tiitlit endale saada, võib-olla.“ (35–49, M, LT)

Paar inimest leidis, et auhind võiks olla **kultuuriga seotud**, näiteks teatripilet või raamat.

„Aga see võib ka olla midagi muud, võib olla ka mingisugune, premeerida näiteks kas mingisuguse hoopis hea raamatuga näiteks, mis näitab ka meie suurepärasest keelekasutusest [...]“ (35–49, N, MV)

Selle kohta, mille eest võiks töötajaid tunnustada, on kõige rohkem avaldanud arvamust SV töötajad. Vastajad ütlesid, et pigem võiks töötajaid tunnustada TÜ-s õppimise ja töötamisega seoses (näiteks parimate eestikeelsete doktoritööde ja **teadusuurimuste** eest) või millegi poolest erilise saavutuse, näiteks **silmapaistvalt ilusa ja väljendusriikka keelekasutuse eest**. Lihtsalt korrektsete e-kirjade kirjutamist või ilusas keeles rääkimist ei pidanud vastajad tunnustuse vääriliseks.

„Jah, tuleks, aga jällegi teadustöö raames. Avalikult tunnustada näiteks eestikeelseid parimaid doktoritöid, eestikeelset parimat uurimust, ma ei tea, ükskõik mida.“ (50–64, N, SV)

„Ma arvan, et seda, kui see tõesti midagi välja paistab, teeb kaunis eesti keeles, see vääraks küll tunnustust, aga et keegi kirjutab korrektseid meile, ma arvan, et see on nii endastmõistetav, et selle eest eraldi tunnustama hakata, siis jääb mulje, et norm on midagi muud ja eritunnustust väärrib keegi teine.“ (35–49, N, SV)

Mitu töötajat arvas, et eesti keelega seotud tunnustus võiks olla **regulaarne** (nagu muud TÜ auhinnad ja aukirjad) ning selle võiks **siduda mõne TÜ traditsiooniga**.

„Kui on hea õppejõu konkurss ja kui on tudengisõbraliku õppejõu konkurss ja eesti teadusajakirjanike sõbra konkurss, siis võiks olla ka selline, kus leitakse inimesed, keda tasub esile tõsta hea korrektse keelekasutuse poolest, ja see aukiri võib-olla ei olegi nii tähtis, vaid on tähtis teistele inimestele teada anda, et see on oluline.“ (50–64, M, LT)

Kui enamik vastanuist pooldas hea eesti keele eest mingil moel tunnustamist, siis oli ka neid, kes leidsid, et eraldi tähelepanu pööramine keelele ja **eesti keelega seotu eest tunnustamine ei ole nii vajalik**. Selle asemel tuleks nende töötajate hinnangul toetada keele omandamisel ja oma keelekasutuse arendamisel neid, kes seda vajavad.

„Me peaksime hoopis toetama neid, kes ei räägi nii hästi eesti keelt, mitte andma medaleid sellele, kes niigi räägivad hästi eesti keelt. [...] Ja mõnes mõttes isegi nagu mulle viitab, et miks mina seda ei saa, mis minu eesti keelel nagu viga on. Või mille alusel see üldse jagati? Et minus tekitab see liiga palju veidraid küsimusi, et mina ei poolda seda.“ (25–34, M, SV)

„Ja minu meelest see hädakisa, et noh, et kuidagi eesti keelega on midagi väga lahti, seda hädakisa on vähem vaja, aga praktiliselt tuleb, et esiteks, et meie inimesed, meie oma inimesed seda eesti keelt ilusasti kasutaksid – seda põldu tuleb harida.“ (50–64, M, MV)

5. Eesti keel ja välistöötajad

Viendas peatükis käsitletakse TÜ-s kasutatavaid töökeeli ning välistöötajate ja -õppijate eesti keele õpet.

Lühikokkuvõte

- Enamik vastajaid ütles, et TÜ-s on sisuliselt juba kasutusel **kaks töökeelt**: eesti ja inglise keel.
- Seda, et välismaalt tulevad töötajad hakkavad **õppima eesti keelt**, peeti väga soovitatavaks ja leiti, et kauemaks kui viieks aastaks Eestisse jäävad välistöötajad võiksid eesti keelt juba osata.
- Töötajad olid arvamusel, et välistöötajate osalemist **eesti keele kursustel** võiks TÜ tugevalt soosida, näiteks kattes koolituskulu, kuid keeleõppe kohustuslikuks muutmine võib neid inimesi TÜ-st eemale tõrjuda.
- Vastajad olid seisukohal, et TÜ võiks pakkuda välistöötajatele ja -õppuritele ka **eesti keele intensiivkursusi**, kus tutvustataks muu hulgas siinset kultuuri, ning need kursused võiksid alata paar kuud pärast välismaalase Eestisse saabumist.

5.1. Tartu Ülikooli töökeel(ed)

Suurem osa vastanuist leidis, et **TÜ töökeelena kasutatakse praegu sisuliselt kaht keelt: eesti ja inglise keelt**. Seejuures on ootuspärane, et nendest valdkondadest ja instituutidest pärit vastajad, kus on rohkem välistöötajaid, pidasid kahe töökeele kõrvuti kasutamist mõnevõrra vajalikumaks ning ühtlasi paratamatuks.

Siiski võib **inglise keele kui töökeele aktsepteerimises** näha mõningaid erinevusi ja vastandlikke arvamusi. Osa vastajaid leidis, et inglise keel on töökeelena vajalik välispetsialistide TÜ-s hoidmiseks.

„Ma arvan, et ei pea [nõudma eesti keele oskust], sellepärast et kui me tahame häid spetsialiste, siis me ei saa neilt nõuda seda. See on lihtsalt, et tagada kvaliteetne, õppe kvaliteet ja teadustöö kvaliteet ja mina arvan, see ei ole õige. See peaks olema ka nende vaba tahe, sõltub nende perspektiivist, tulevikuplaanidest.“ (50–64, N, LT)

Üks vastaja oli seisukohal, et inglise keelt tuleks kasutada uute ja lühikeseks ajaks tulnud töötajate teavitamiseks, kuid ei arvanud, et TÜ ametisuhtlus peaks olema inglise keelde dubleeritud.

„Mingil tasemel, sest tõepoolest ka neid lühiajalisi on üsna palju ja nad on osa ülikoolist, mingi informeerimise viis, aga see, et kõik meie koosolekud, protokollid, otsused, ja hakata seda ingliskeelseks panema – ma arvan, et sellel ei ole mõtet.“ (50–64, M, MV)

Peale selle oli neidki, kes pidasid TÜ ametisuhtluse inglise keelde tõlkimist vajalikuks. Mõni töötaja leidis, et inglise keele kasutamine eesti keele kõrvale teise töökeelena aitab välistöötajail tunda end oodatuna ja soodustab nende TÜ-sse kauemaks jäämist, kuna sellisel juhul on töökeskkond nende jaoks mugav.

„[...] kui me tahame neid hoida, tahame neid kaasata, tahame neid hoida siin pikemat aega, siis peakski dubleerima, et oleks võimalik neil ka kaasa rääkida kõikidel teemadel, sest nad on ju tegelikult täieõiguslikud liikmed.“ (25–34, N, SV)

„Ma arvan küll, et ülikooli ametisuhtlus võiks olla dubleeritud inglise keelde. Peaks olema võimalus suhelda inglise keeles, sest kui nad ka tulevad siia mõneks aastaks, ja ma arvan, et avatus on ülikooli puhul hästi oluline. Mulle väga meeldib, kui inimesed tulevad siia ja toovad oma sellise panuse välismaalt.“ (35–49, N, HV)

Teisalt nägi üks vastaja asjaolu, et kõike välistöötajate jaoks inglise keelde ei tõlgita, ajendina, mis paneb neid eesti keelt õppima. Seepärast pooldas ta osa olulise info tõlkimist inglise keelde.

„Olemegi läinud seda teed, et ülikooli olulisemad regulatsioonid on kõik inglise keelde tõlgitud. Ma arvan, et teatud informatsiooni tasub tõlkida, aga mitte võib-olla kõike. See on üks täiendav motivaator eesti keelt õppida.“ (50–64, M, muu)

5.2. Välistöötajate ja -õppijate eesti keele õpe

Enamik vastanud töötajaid ei ole seisukohal, et eesti keele omandamine peaks olema välismaalt TÜ-sse tulevatele töötajatele ja üliõpilastele kohustuslik, ent nad peavad **eesti keele õppimist väga soovitatavaks**. Üks vastanu leiab, et selle võiks välistöötajale teha kohustuslikuks juhul, kui ta jääb TÜ-sse pikemaks ajaks.

„Ülikool võiks päris kindlasti pakkuda eesti keele koolitusi inimestele, kelle emakeel ei ole eesti keel – eesti keele koolitusi –, ja minu arust võiks ülikool teha sedasama, mida tegi Tartu Ülikool 1920. aastatel, et välisõppejõudude puhul ta fikseeris teatud aastate arvu, mille jooksul välisõppejõud, kui ta tuleb siia õpetama, nõustub ära õppima eesti keele. See oli viis aastat, ma arvan, tavaliselt. [...] Kui inimene on siia valitud pikaajalise õppejõu kohale ja ta kavatseb oma elu siduda Eestiga ikka paljudeks aastateks, siis peaks seda nõudma.“ (50–64, M, LT)

Ka paljud keeleõpet soovitatavaks pidavad vastajad seovad keeleõppevajaduse välismaalaste Eestis ja TÜ-s viibimise ajaga. Leitakse, et **aastaks-paariks TÜ-sse jäävalt välismaalaselt ei peaks eesti keele oskust nõudma**, aga kauemaks kui viieks aastaks jäävad välismaalased pigem võiksid eesti keele igapäevasuhtluse tasemel omandada.

„Kui meile tuleb siia tähtajatu lepinguga professor, siis, kes plaanib siia jääda kümneks, viieteistkümneks, kahekümneks aastaks, jah, siis küll [võiks eesti keele ära õppida].“ (35–49, M, LT)

„See on hea küsimus, sest Eesti on kõige liberaalsem riik, kes ei nõua täna sellist eesti keele oskust püsiva elamisloa saamisel. Et ma arvan, et see on väga mõistlik, et nad ei pea saavutama taset, et nad suudavad õpetada selles keeles, aga et nad saaksid igapäevasuhtluses hakkama paari aasta jooksul – see ei ole midagi ületamatut.“ (35–49, N, muu)

Samal ajal tõdeti, et välistöötaja olukord võib aja jooksul muutuda: ta võib tulla TÜ-sse tööle näiteks aasta või kaks kestva tähtajalise lepinguga, seejärel aga pikema tähtajalise lepinguga. Seetõttu ei ole mõne vastaja hinnangul õige eristada töötajaid keeleõppe kohustuse aspektist staatuse ja töö või õppimise kestuse alusel.

Vastajad ütlesid kokkuvõttes, et oleks siiski hea, kui välismaalt pärit töötajad ja üliõpilased õpiksid eesti keelt. Keeleoskus ei peaks olema kohustus, aga **keelekursustel osalemist võiks tugevalt soosida**, sest see aitab tulla paremini toime ka igapäevaeluga Eestis ja saada osa siinsest kultuurist.

„Et kõik, kes siia tulevad, et nad võiksid siiski läbida mingi, vähemalt algtasemel keelekursuse. Et siis olla, no kas või igapäevases elus olla võimeline suhtlema. [...] Kindlasti üliõpilastel, kes siia tulevad, peaks olema võimalus ja võib-olla isegi natukene kohustus, et seda keelt omandada.“ (50–64, N, MV)

„Seal peaks ikkagi olema see, et seda osalemist väga soodustatakse, räägitakse kohe alguses töölepingu, kas või selle aastase lepingu sõlmimisel, mispärast selle keelekursuse, no ütleme, pakkumine peaks olema olemas, miks me seda soodustame.“ (50–64, N, HV)

Üksikud vastajad näevad ohtu, et **keelenõue võib välistöötajaid TÜ-st eemale tõugata**. Nad leiavad, et väarikaid spetsialiste ja tipp-teadlasi tuleb pigem meelitada, mitte seada neile lisatingimusi – mõni välisprofessor võib jätta keelenõude tõttu Tartusse tulemata.

Peale selle ohu on paar vastajat avaldanud arvamust, et **keeleõppenõudele keskendumine võib vähendada välismaalase tööpanust teisel alal**, näiteks teadustöö tegemisel, mistõttu ei ole keelenõue mõistlik.

„Selles mõttes, et inimesed käivad ju pool aastat, aasta kaupa, mingid külalisprofessorid käivad, on ju. See oleks mõeldamatu. Ta ei tule siis, ta mõtleb ümber selle, kui ta loeb sellise klausli kuskilt.“ (35–49, M, SV)

„No siin on jälle, et kui meile tuleb postdok kaheks aastaks, no siis ei ole üldse mõtet hakata teda eesti keelega terroriseerima, sest ta võib ju moepärast kursustel isegi ära käia, mis talle kohustuslikuks tehakse, aga ega ta seal ei omanda, ja pigem jääb meil saamata see teadus, mis ta tuli siia tegema. (35–49, M, LT)

Samuti räägiti intervjuudes, et kui TÜ-s töötamine või õppimine ei eelda eesti keele oskust ja kasutamist, **näiteks ingliskeelse õppekava korral, ei ole põhjust seda nõuda**. Üldiselt ütlesid vastajad, et eesti keele õpe peaks olema välismaalase vaba valik ja selleks tuleb luua tingimused. Arvati, et igaüks, kes soovib, õpib eesti keele teatud ajaga ära.

„Kui ta tahab tulla ja ennast rohkem integreerida ja rohkem pühenduda Eestile, siis on ju tema vaba valik, kas ta selle keele ära õpib.“ (25–34, N, SV)

„Üldiselt on akadeemilised inimesed ikka niivõrd palju uudishimulikud ja töökad ja nutikad, et selle viie, kümne, viieteistkümne aastaga õpivad selle käibekeele nagunii ära.“ (35–49, M, LT)

„Ma ei arva, et see peaks töölepingus olema. Ma arvan lihtsalt, neile tuleb luua kõik tingimused, et nad saaksid seda õppida.“ (50–64, N, HV)

Mõnigi uuringus osalenu pidas eesti keele oskust pikemaks ajaks TÜ-sse jääva välistöötaja jaoks siiski väga vajalikuks või rangelt soovituslikuks ja nimetas mitut põhjust.

Esiteks võib **keeleoskuse erinev tase muuta töökoormuse ebavõrdseks** (eestikeelse töötaja ülesannete hulk suureneb, kui ta aitab võõrkeelsel kolleegil täita eestikeelseid dokumente jms), ja see ei soodusta head suhtumist väliskolleegidesse. Teiseks leiti, et **eesti keele oskusega välistöötaja** saab anda töökohal suurema panuse kui ilma selle oskusega välistöötaja. Eriti vajalikuks peeti eesti keele oskust õppejõudude jaoks, et nad saaksid üliõpilastega paremini suhelda.

„Aga kui inimene plaanib siia ikkagi näiteks õppejõuks jääda, siis, ma arvan, võiks töölepingus olla sees küll, et mingi mõistliku aja piires tuleks vähemalt eesti keel nii palju ära õppida, et oleks võimalik, ütleme, koosolekutel osaleda, aru saada ja ka ennast väljendada. Sest kohati on meil valdkonnas olnud – struktuuriüksusena valdkonnas – neid probleeme [...] neil on eesti keelt rääkivatel inimestel tükk maad suurem administratiivne koormus.“ (50–64, M, LT)

„Et tegelikult nähtaks hea meelega, et need, kes siia pikemaks ajaks tööle jäävad, need ikkagi õpiksid eesti keele ära, aga seda ootust ei väljendata nii selgelt, ja seetõttu on tegelikult selline, kuidas öelda, selline seesmine rahulolematus, altkulmu vaatamine, selle asemel et öelda inimestele otse, et tegelikult on sul nagu võimalus teenida, noh, ütleme, heakskiit [...], kui sa õpiksid eesti keele ära.“ (50–64, N, HV)

Keeleõppevajaduse kolmanda põhjusena nimetasid TÜ töötajad asjaolu, et kohalikku **keelt on kasulik osata ühiskonna mõistmiseks**, mis on näiteks ühiskonnateadlaste jaoks vajalik ka erialaselt.

„Eesti ühiskonda ei ole võimalik mõista, kui sa ei oska kohalikku keelt [...]. Eriti veel ühiskonnateadlased – ma ei kujuta, mis ta siin Eestis siis veel teeb, kui ta ei saa aru, mis siin kohapeal toimub.“ (50–64, N, SV)

Kokkuvõttes olid uuringus osalenud arvamusel, et TÜ välistöötajaid – esmajoones õppejõude ja tugitöötajaid – tuleb **motiveerida eesti keelt õppima**. Nende hinnangul on seda seni tehtud liiga vähe.

5.3. Eesti keele intensiivkursused välistöötajatele

Üldiselt pidasid paljud vastajad eesti keele intensiivkursuste pakkumist välistöötajatele otstarbekaks. Kursuse ajastuse asjus olid töötajad valdavalt ühesugusel seisukohal: arvati, et **intensiivkursus ei peaks algama mitte kohe tööle või õppima asumisel, vaid võiks alata mõnevõrra hiljem**, et välismaalt tulija jõuaks enne Eestis ja TÜ-s kohaneda.

„Aga iseenesest selline intensiivkursuse mõte, ütleme näiteks tõesti oktoobris, septembris-oktoobris võib-olla oleks võimalik grupp kokku saada, et see on päris hea mõte.“ (35–49, M, muu)

Mitu töötajat ütles, et kui TÜ väärtustab eesti keelt ka tegudes, mitte ainult sõnades, siis ta peaks **välistöötajate eesti keele õpet soodustama ja selle kulud katma**. Osa vastajaid arvas, et välistöötajad õpiksid eesti keelt parema meelega siis, kui TÜ kataks ka nende **perekonnaliikmete keeleõppekulud** või vähemalt võimaldaks perele keeleõpet.

„Kui me räägime ülikoolist, kas väärtustab või ei väärtusta eesti keelt, siis sealt, ma arvan, hakkab see pihta. Kui me väärtustame, siis me peame seda ka levitama ja siis tuleb neid [kursusi] ka kinni maksta.“ (35–49, M, SV)

„Seda võiks pakkuda inimestele, kes seda soovivad, et mitte peale sundida. Ma arvan, et kokkuvõttes see rahaline kulu tasuks ennast ära.“ (50–64, M, LT)

„Ma arvan, et üks asi, mida tegelikult sellise keelekursuse puhul teeks atraktiivsemaks, võiks öelda, et seda, makstakse see keelekursus tegelikult välja ka tema elukaaslasele või abikaasale [...].“ (50–64, N, HV)

Kuigi enamik vastanuist, kes rääkis intensiivkursustest pikemalt, toetas nende pakkumist välistöötajatele, leidis ka neid, kes **intensiivkursusi vähemalt kõigile ei korraldaks** või nende kulusid ei kataks. Nad pidasid vajalikuks teha see väljaminek eelkõige nende töötajate puhul, kes jäävad TÜ-sse pikemaks ajaks.

Peale selle väljendasid vastajad **kõhklusi seoses intensiivkursuste** rühmade täitumise (kohti täita võib olla keeruline, arvestades välistöötajate erinevat saabumisaega) ja sellega, kas intensiivõppes piisab eesti keele oskuse omandamiseks.

„Et küsimus on nagu ka selles, kui heal tasemel on meil see eesti keele õpe. Ma ütleks nagu selle kohta niimoodi, et kas me oleme tegelikult võimelised eesti keelt õpetama sellisel tasemel, et ta suudaks, suudaks tegelikult korrektselt loenguid lugeda [...].“ (50–64, N, HV)

Üks uuringus osalenu leidis, et intensiivkursusi kavandades tuleks võtta eeskuju Soomest, sest seal omandavad välismaalased kohaliku keele kiiresti.

„Soomlased saavad jube kiiresti keele selgeks nendele külalistele ja neil on ilmselt mingid meetoodilised nipid, kuidas nad seda teevad [...].“ (65–74, M, LT)

Mitu vastajat pakkus välja, et peale keeleõppe võiksid **intensiivkursused sisaldada ka muid eesti ja TÜ kultuuri tutvustavaid osiseid**. Soovitati kaaluda TÜ-d tutvustava brošüüri väljaandmist, sest välistöötajate Eesti ellu lõimimiseks tuleb neil aidata saada tuttavaks ka siinsete tavadega. See oleks üks eelis, miks tulla TÜ-sse tööle, ütlesid töötajad.

„Et kas siis teha, et rõhk pole mitte ainult keelele, vaid see intensiivkursus mingi selline kompleksne, kus näiteks ka õpetatakse mingisuguseid eesti kultuuri eripärasid, bürokraatiamasina töötamist ja selliseid kompetentsusi. Siis küll, võib-olla tõesti.“ (35–49, M, LT)

„Et noh, millistel päevadel, ütleme, meil on pühad, mida meil jaanipäev tähendab, mida tähendab, et kell 12, ma ei tea, on töö, lõpetatakse tööaeg, eks ole. [...] Ja võib-olla, noh, tegelikult nagu pakkuda isegi sellise raamatu kirjutamine.“ (50–69, N, HV)

6. Tartu Ülikooli töötajate ja Eesti elanike keelehoiakute võrdlus

Kuuendas peatükis võrreldakse TÜ töötajate hinnanguid keelega seotud väidete kohta 2017. aasta üle-eestilise uuringu¹³ (edaspidi: 2017. aasta uuring) tulemustega.

Lühikokkuvõte

- TÜ töötajad on **keskmisest eestimaalasest keeleteadlikumad**. Nende osakaal, kes märkavad valet või halba eesti keele kasutust ja on valmis kulutama heas eesti keeles suhtlemisele aega, on TÜ töötajate seas märksa suurem (u 30%) kui 2017. aasta uuringus osalenute hulgas. Ühtlasi on TÜ töötajate hinnangul Eesti ametisuhtlus vähem selges keeles kui 2017. aasta uuringus osalenud elanike arvates.
- TÜ töötajate seas on Eesti elanikest keskmiselt ligikaudu kaks korda vähem neid, kes kasutavad võimaluse korral **seadmeid eesti keeles**. Siiski arvavad TÜ töötajad, et see võimalus peaks pigem olema olemas.
- TÜ töötajad peavad **eesti keele arendamist** mõnevõrra vajalikumaks kui 2017. aasta uuringus osalenud. Lisaks näevad TÜ töötajad suuremat vajadust leida võõrkeelsetele sõnadele eestikeelsed vasted.
- TÜ töötajad arvavad, et kõik Eestis elavad **lapsed peaksid eesti keelt õppima** – samal seisukohal olid 2017. aasta uuringus osalenud. TÜ töötajad peavad võõrkeelte õppimist Eesti elanike jaoks vajalikumaks kui Eesti elanikud keskmiselt.
- TÜ töötajate seas on eesti keele kvaliteedi suhtes **kõige vähem nõudlikud noorimad** (25–34-aastased), kes peavad eesti keele kasutamist vähem tähtsaks kui teiste vanuserühmade esindajad. Noorima vanuserühma töötajate hulgas on teistest vähem neidki, kes ütlesid, et TÜ asjaajamiskeel peab olema ainult eesti keel ja et Eestis elavad lapsed peavad õppima eesti keelt. Lisaks leiavad nad teistest sagedamini, et eesti keelt arendatakse liiga palju.
- **TÜ naistöötajad** peavad eesti keelt pigem mõnevõrra tähtsamaks kui meestöötajad.
- TÜ struktuuriüksuste (st põhiliselt valdkondade) tulemused omavahel palju ei erine. **Sotsiaalteaduste valdkonna** töötajad peavad eesti keeles suhtlemist veidi vähem tähtsaks kui teised ja on valmis hea eesti keele kasutamisse ka vähem panustama. **Loodus- ja täppisteaduste valdkonna** töötajad on seevastu ametisuhtluses kasutatava eesti keele arusaadavuse suhtes kõige kriitilisemad, leides, et avalik keel peaks olema selgem.

6.1. Keelehoiakute võrdlus teemade kaupa

TÜ töötajatel paluti anda hinnang 13-le eesti keele ja teiste keeltega seotud väitele (vt intervjuukava [lisas 1](#)), kus 1 tähistas täielikku mittenõustumist ja 10 täielikku nõustumist. Lisaks sai vastata „Ei oska öelda“ (11). Hinnanguid samade väidete kohta küsiti ka 2017. aasta üle-eestilises uuringus.

2017. aasta uuringus küsitleti 1022 inimest¹⁴ ja TÜ uuringus 37 inimest¹⁵.

Järgnevalt on TÜ töötajate hinnanguid kõrvutatud 2017. aasta uuringus osalenute hinnangutega. Lisatud on näited intervjuudes esitatud kommentaaridest, sest peale arvulise hinnangu andmise said TÜ töötajad avaldada teema kohta ka vabas vormis arvamust.

TÜ uuringus osalenute profiil erineb Eesti rahvastiku omast selle poolest, et kõikidel valimisse sattunud TÜ töötajatel oli vähemalt kõrgharidus ja kõik peale ühe olid eesti rahvusest. Seepärast on siinses analüüsis esitatud 2017. aasta uuringu tulemused järgnevatel joonistel kolme näitaja kujul: kogu rahvastiku hoiakud, kõrgharidusega vastajate hoiakud ja eestlaste hoiakud.

¹³ Turu-uuringute AS (2017). [Keelehoiakute uuring. Küsitlus 15–74aastaste elanike seas](#).

¹⁴ Täpsemalt metodoloogia kohta: *Ibid*.

¹⁵ Tartu Ülikoolis oli 31.12.2017. a seisuga 3435 töötajat.

Keelehoiakute kohta tulemuste esitamisel on siinses uuringus võetud aluseks 2017. aasta uuringu struktuur. Intervjuudes väidete kohta vastuseks saadud hinnangute tulemused esitatakse nelja rühma koondatuna:

- 1) eesti keele eelistamisega seotud väited,
- 2) võõrkeeleõppe ja teadlikkusega seotud väited,
- 3) eesti keele korrektse kasutuse tähtsustamisega seotud väited,
- 4) väited muude teemade kohta.

Et teatud määral võrrelda siinse TÜ töötajate seas tehtud uuringu tulemusi 2017. aasta Eesti elanike uuringu tulemustega, on siin koondatud väidete jaoks kasutusel olnud numbrilised vastused skaalal 1–10 järgmiselt:

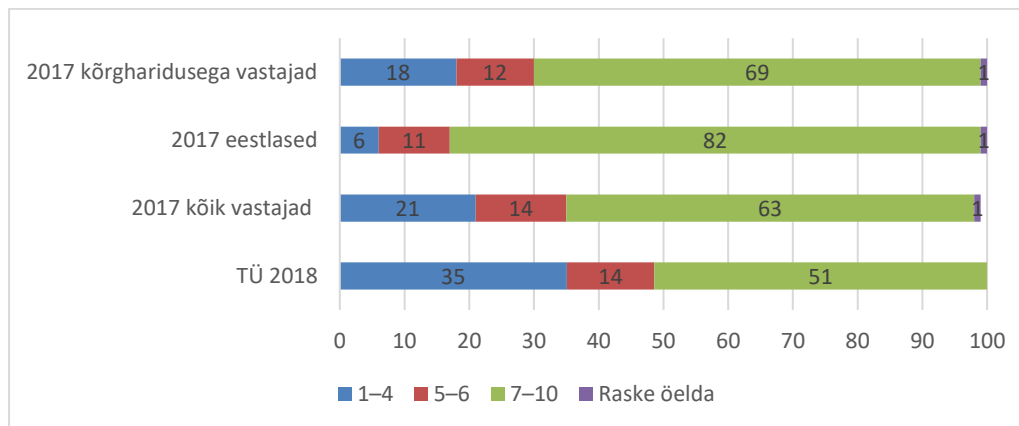
- 1–4 („ei nõustu üldse“ ja „pigem ei nõustu“),
- 5–6 („neutraalne“),
- 7–10 („nõustub täielikult“ või „pigem nõustub“).

6.1.1. Eesti keele eelistamine

Selles alapeatükis vaadeldakse kuut väidet:

- 1) „Eestis peab asjaajamiskeeleks olema ainult eesti keel“;
- 2) „Ma leian, et erinevaid tehnikaseadmeid (nagu arvuti, telefon, kodumasinad) peab olema võimalik kasutada eesti keeles“;
- 3) „Võimalusel kasutan erinevaid tehnikaseadmeid eesti keeles“;
- 4) „Kui võimalik, suhtlen alati eesti keeles“;
- 5) „Ametlik suhtlus Eestis (õigusaktid, avalik teave ja ametnike suhtlemine inimestega) on selges eesti keeles ja hästi arusaadav“;
- 6) „Eelistan sageli eesti keelele teisi keeli (meedias, igapäevases suhtluses)“.

Selgus, et kõigest pooled uuringus osalenud TÜ töötajad (51%) olid seisukohal, et **Eestis peab asjaajamiskeel olema ainult eesti keel**, samal ajal kui Eesti elanikest keskmiselt nõustus väitega 63% (vt joonis 2). Veel suurem on erinevus 2017. a uuringus osalenud kõrgharidusega vastajate (60% nõustus) ja eestlaste (82% nõustus) ning TÜ töötajate vahel.

Joonis 2. 2017. a üle-eestilises uuringus osalenute (kõik vastajad: n = 1022) ja TÜ töötajate (n = 37) hinnangud väite „Eestis peab asjaajamiskeeleks olema ainult eesti keel“ kohta. Skaala: 1 – „ei ole üldse nõus“, 10 – „olen täiesti nõus“; 11 – „ei oska öelda“

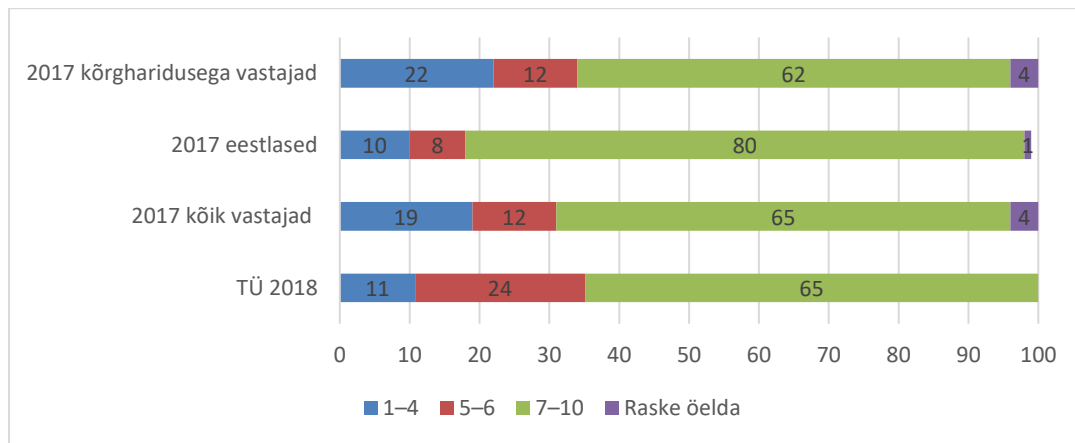
Allpool on esitatud TÜ töötajate kommentaarid, millest selgub, miks nad suhtuvad neisse väidetesse teatud kriitikaga. Nende hinnangul on tähtis, et eesti keelt mittekõnelevad inimesed saaksid Eestis ametlikud asjad aetud, mistõttu on vaja avalikku teavet rohkem tõlkida, sealhulgas TÜ välis töötajatele ja -tudengitele. Teisalt ütlesid TÜ töötajad, et Eestis peab olema igal pool võimalik suhelda ametnikuga ka eesti keeles.

„Nii-öelda kohalik elanik peaks eesti keelega igal pool asjaajamisel hakkama saama. Aga ei saa tekitada olukorda, et nii-öelda külalised ei saa hakkama asjaajamisega.“ (50–64, M, LT)

„Ma arvan, et see selline põhikeel asjaajamiseks peaks olema eesti keel, aga infot tuleks tõlkida nendele, kes ei oska. [...] Ma näiteks ei arva, et, et peaks olema, ütleme, kaks võrdset keelt või kolm võrdset keelt, aga vastu tulles, ütleme, nii turistidele kui meie välis töötajatele, välisüliõpilastele peaks kogu infot püüdma võimalikult tõlkida.“ (50–64, N, HV)

TÜ töötajad peavad **seadmete eesti keeles kasutamist** (vt joonis 3) sama tähtsaks kui 2017. aasta uuringus osalenud tervikuna (65% mõlemas uuringus osalenutest nõustus täielikult või pigem, et see on tähtis), kuid veidi vähem tähtsaks kui 2017. aasta uuringu eestlased (80%).

Seejuures on huvitav, et TÜ töötajad peavad seadmete eesti keeles kasutamise võimalust oluliseks eelkõige teistele (kogu rahvale, vanematele jne) mõeldes, olenemata vastaja enda vanusest. Peapõhjus, miks TÜ töötajad selle väitega täielikult nõustuda ei tahtnud, on nende **kogemus, et eestikeelne tõlge ei ole tihti väga hea** ja seetõttu on ingliskeelset varianti lihtsam kasutada.

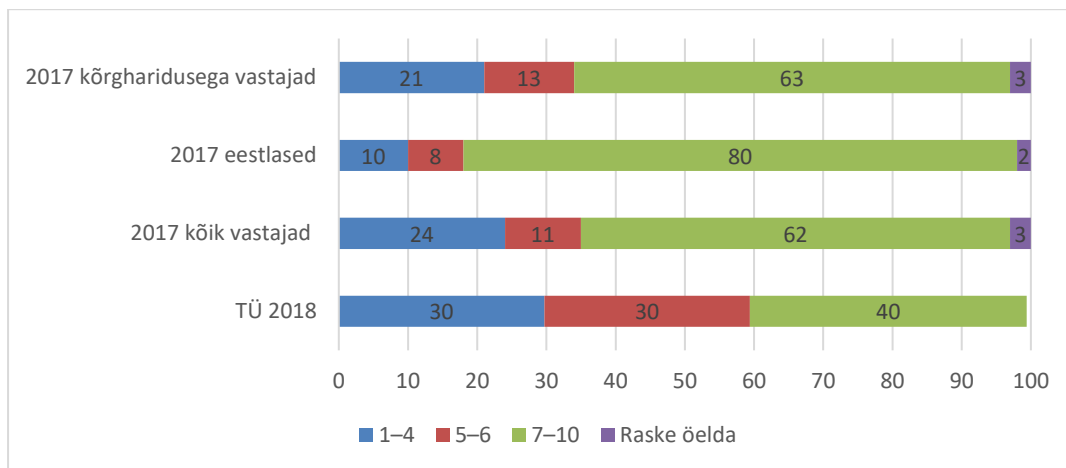

Joonis 3. 2017. a üle-eestilises uuringus osalenute (kõik vastajad: n = 1022) ja TÜ töötajate (n = 37) hinnangud väite „Ma leian, et erinevaid seadmeid (nagu arvuti, telefon, kodumasinad) peab olema võimalik kasutada eesti keeles“ kohta. Skaala: 1 – „ei ole üldse nõus“, 10 – „olen täiesti nõus“; 11 – „ei oska öelda“

„Arvestades turu suurust ei ole see reaalne. Ja ma olen väga palju näinud seda, et tulemus on vigane ja segane.“ (50–64, M, LT)

„Minul endal ei ole üldse vahet, aga kui mõelda, et meil on ka ühiskonnas vanemaid inimesi, siis põhimõtteliselt peaks küll olema võimalik kasutada.“ (25–34, N, SV)

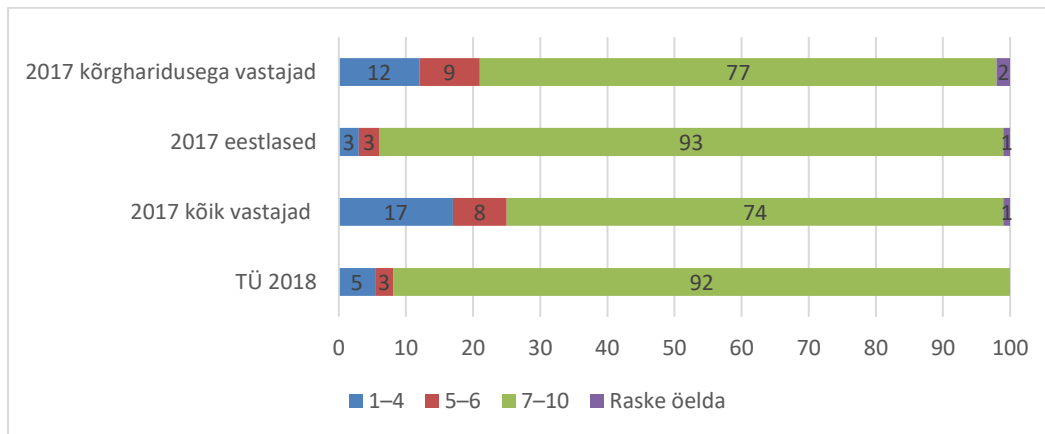
Üksnes 40% TÜ töötajatest **kasutab enda sõnul võimaluse korral seadmeid eesti keeles** – see on tunduvalt väiksem osakaal kui kogu rahvastiku seas 2017. aasta uuringus (62% pigem või täielikult nõustus väitega) ja kaks korda väiksem osakaal kui sama uuringu eestlaste seas (80%). Peapõhjus, miks TÜ töötajad ei pea seadmete eesti keeles kasutamist tähtsaks, on (nagu eelmise väite puhul) nende hea inglise keele oskus ja harjumus kasutada seadmeid inglise keeles. Selle väite kohta antud hinnangud mõlemas uuringus on esitatud joonisel 4.

Joonis 4. 2017. a üle-eestilises uuringus osalenute (kõik vastajad: n = 1022) ja TÜ töötajate (n = 37) hinnangud väite „Võimalusel kasutan erinevaid seadmeid (nagu arvuti, telefon, kodumasinad) eesti keeles“ kohta. Skaala: 1 – „ei ole üldse nõus“, 10 – „olen täiesti nõus“; 11 –, „ei oska öelda“

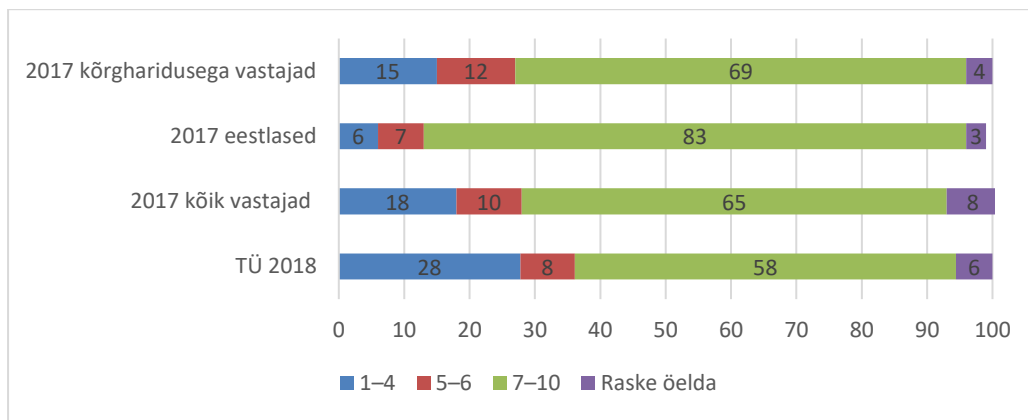
„Selle kohta ma pean tunnistama, et ma ei pane isegi tähele seda. Oled harjunud. Kui eesti keeles arvutiprogrammid on, häirib, ei saa ju hakkama, mitte sellepärast, et ma ei tahaks eesti keeles, aga see ongi niivõrd ingliskeelne asi.“ (50–64, M, MV)

Selgus, et 92% TÜ töötajatest **suhtleb võimaluse korral alati eesti keeles**, mis on väga sarnane määr 2017. aasta uuringu eestlaste tulemusega (93%). 2017. aasta uuringu kõigi vastanute nõustumise määr oli 74% ja kõrgharidusega vastanute puhul 77% (vt joonis 5).

Joonis 5. 2017. a üle-eestilises uuringus osalenute (kõik vastajad: n = 1022) ja TÜ töötajate (n = 37) hinnangud väite „Kui võimalik, suhtlen alati eesti keeles“ kohta. Skaala: 1 – „ei ole üldse nõus“, 10 – „olen täiesti nõus“; 11 –, „ei oska öelda“

58% TÜ töötajatest leiab, et **ametlik suhtlus Eestis on praegu selges eesti keeles ja arusaadav** (vt joonis 6). See tulemus jääb alla 2017. aasta uuringu tulemusele, eriti eestlaste seas (väitega nõustus neist 83%).

Joonis 6. 2017. a üle-eestilises uuringus osalenute (kõik vastajad: n = 1022) ja TÜ töötajate (n = 37) hinnangud väite „Ametlik suhtlus Eestis (õigusaktid, avalik teave, ametnike suhtlus inimestega) on selges eesti keeles ja hästi arusaadav“ kohta. Skaala: 1 – „ei ole üldse nõus“, 10 – „olen täiesti nõus“; 11 – „ei oska öelda“

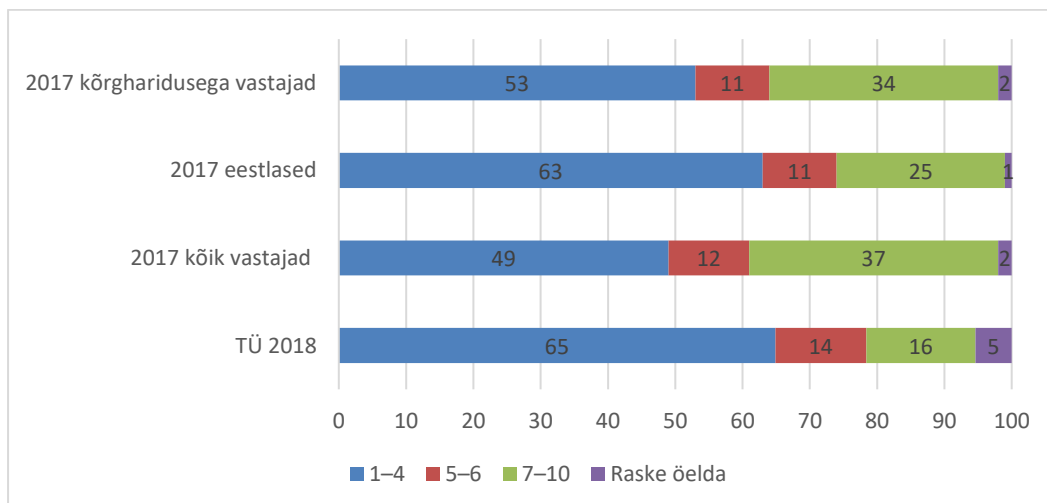
Selle väite kohta antud hinnangud võisid oleneda mõlemas uuringus sellest, kui hästi oskas intervjuueerija väite tähendust selgitada. Nimelt arvas osa TÜ uuringus osalenuid, et küsitakse hinnangut selle kohta, kas suhtlus peaks olema arusaadavas eesti keeles (mitte praeguse tegeliku olukorra kohta).

„Ma ei ole väga palju ametlikku keelt lugenud, seadusandlust ja avalikku teavet. Pigem ta peaks olema, aga praegu ta minu arust ei ole väga. Ta on ikkagi väga kantseleitlik.“ (25–34, N, SV)

„Ma ütleks, et üldiselt selline avalik teave ja ametnike suhtlus, millega mina olen kokku puutunud, on üsna heas eesti keeles. Ja arusaadav. Aga see oleneb sellest teemast, kui palju seal on seda terminoloogiat.“ (35–49, N, HV)

Eesti keelele teisi keeli eelistavate TÜ töötajate osakaal on väiksem kui 2017. aasta uuringus osalenud eestlaste seas (vt joonis 7). Ainult 16% TÜ töötajatest, aga 25% eestlastest 2017. aasta uuringus nõustuvad väitega, et eelistavad eesti keelele teisi keeli. Selgus, et see väide pani mõnegi TÜ töötaja kõhklema, sest ei olnud selge, mida küsitakse.

Üldiselt vastasid TÜ töötajad, et eelistavad Eestis kasutada eesti keelt, kuid vajaduse või soovi korral suhtlevad nad siin vahel ka mõnes **võõrkeeles**, sealhulgas **keelepraktika nimel**.

Joonis 7. 2017. a üle-eestilises uuringus osalenute (kõik vastajad: n = 1022) ja TÜ töötajate (n = 37) hinnangud väite „Eelistan sageli eesti keelele teisi keeli (meedias, igapäevases suhtluses)“ kohta. Skaala: 1 – „ei ole üldse nõus“, 10 – „olen täiesti nõus“; 11 – „ei oska öelda“

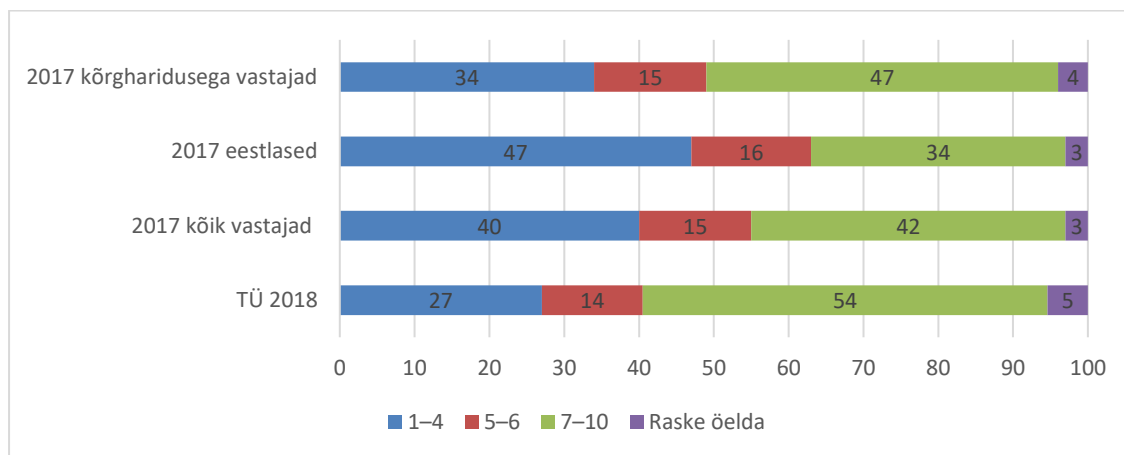
„No ma ei tea, kas see on eelistamine, kui ma räägin inimesega, kes lihtsalt ei ole võimeline eesti keelt rääkima. No minu meelest siin on nagu vahe: selles, et kas on suhtlussituatsioon, kus lihtsalt ei ole teist võimalust, või see, et ma võiksin valida, mis keeles ma inimesega räägin, aga siis eelistan eesti keelt.“ (35–49, M, muu)

6.1.2. Võõrkeeleõpe ja teadlikkus sellest

Selles alapeatükis vaadeldakse kolme väidet:

- 1) „Lapsed peaksid juba lasteaias hakkama võõrkeeli (saksa, inglise või prantsuse keelt) õppima“;
- 2) „Eesti elanikud peavad õppima ka teisi võõrkeeli peale inglise keele“;
- 3) „Võõrkeelsetele sõnadele tuleb luua eestikeelsed vasted, et Eestis oleks kõigest võimalik kirjutada ja rääkida eesti keeles“.

Natuke üle poole TÜ töötajatest (54%) nõustub, et **lapsed peaksid juba lasteaias hakkama võõrkeeli õppima** (vt joonis 8). See on mõnevõrra suurem osakaal kui 2017. aasta uuringu kõrgharidusega vastajate seas (57%). Seejuures on mitu TÜ vastajat jälle esile toonud erinevuse *peaks* ja *võiks* vahel: arvatakse, et võõrkeelte õppimist võiks Eestis võimaldada, aga seda ei tuleks kohustuseks teha. Mitu TÜ vastajat on arvamusel, et seda peaks otsustama pedagoogilis-teaduslike uuringute alusel.

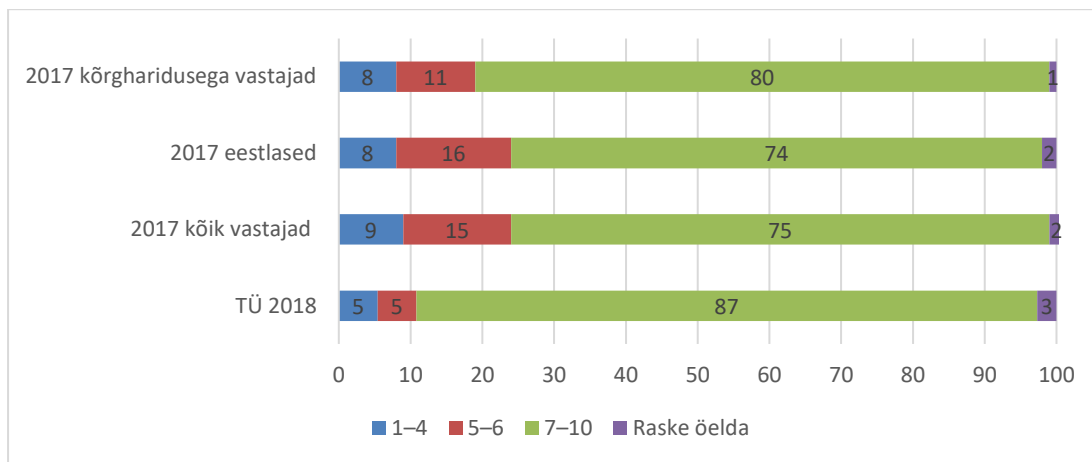

Joonis 8. 2017. a üle-eestilises uuringus osalenute (kõik vastajad: n = 1022) ja TÜ töötajate (n = 37) hinnangud väite „Lapsed peaksid juba lasteaias hakkama võõrkeeli (saksa, inglise või prantsuse keelt) õppima“ kohta. Skaala: 1 – „ei ole üldse nõus“, 10 – „olen täiesti nõus“; 11 – „ei oska öelda“

„See on nende aju arengule kasulik. Ja see annab neile, avab rohkem ukse tulevikus.“ (25–34, M, SV)

„Mis tähendab seda, et tegelikult võiks lasteaias laste maailmapilti-keelepilti arendada, aga ma ei ole päris täpselt tutvunud nende uuringutega, et mis siis tegelikult on see pedagoogide teaduslik lähenemine sellele.“ (35–49, N, HV)

TÜ töötajad **peavad võõrkeelte õppimist Eesti elanike jaoks vajalikuks**, sh ka muude kui inglise keele õppimist. Selle kõrge määraga (87%) on nad eespool 2017. aasta üle-eestilise uuringu kõrgharidusega vastajate pooldavast hinnangust (80%) sama väite kohta, kuid rõhutavad seejuures võimaluse loomist, mitte kohustuse panemist (vt joonis 9). Lisaks mainivad TÜ töötajad võõrkeelte õppimist nii vajaduse tõttu kui ka kultuuri- ja maailmapilti avardava eesmärgiga.

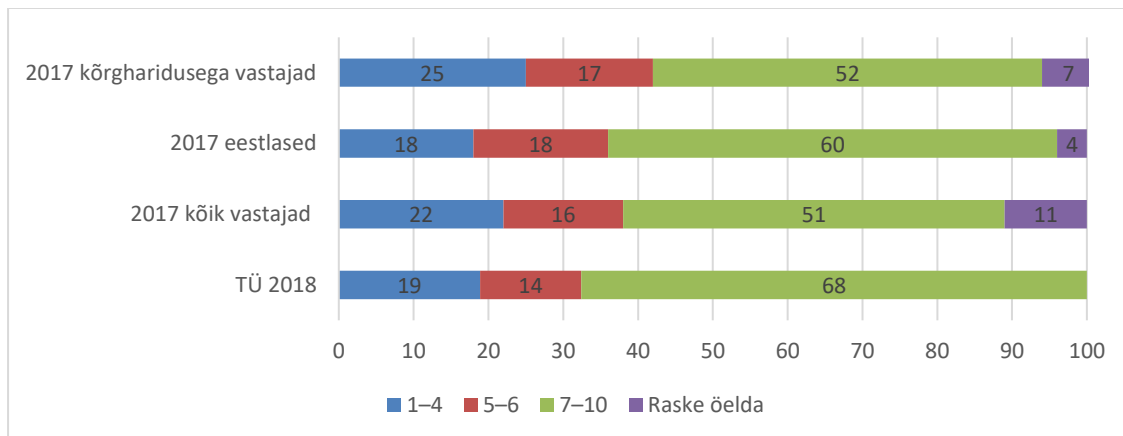

Joonis 9. 2017. a üle-eestilises uuringus osalenute (kõik vastajad: n = 1022) ja TÜ töötajate (n = 37) hinnangud väite „Eesti elanikud peavad õppima ka teisi võõrkeeli peale inglise keele“ kohta. Skaala: 1 – „ei ole üldse nõus“, 10 – „olen täiesti nõus“; 11 –, „ei oska öelda“

„Ei, ma ei ole nõus, ei pea, aga võivad.“ (50–64, M, LT)

„Loomulikult, loomulikult peaksid õppima. Nad peaksid õppima naabrite keeli, kes piirnevad meiega, olenevalt siis tegelikult ka järele sellest vajadusest.“ (65–74, N, LT)

Kaks kolmandikku TÜ uuringus osalenutest (st natuke suurem osakaal kui 2017. a uuringus osalenute puhul) arvab, et **võõrkeelsetele sõnadele tuleb luua eestikeelsed vasted** (vt joonis 10). Siiski leiavad TÜ töötajad, et eestikeelsete vastetega ei jõuta kunagi katta kõiki võõrkeelseid sõnu, sest maailmas tekib uusi nähtusi palju, ent Eestis on terminitöö tegijaid vähe.

Joonis 10. 2017. a üle-eestilises uuringus osalenute (kõik vastajad: n = 1022) ja TÜ töötajate (n = 37) hinnangud väite „Võõrkeelsetele sõnadele tuleb luua eestikeelsed vasted, et Eestis oleks kõigest võimalik kirjutada ja rääkida eesti keeles“ kohta. Skaala: 1 – „ei ole üldse nõus“, 10 – „olen täiesti nõus“; 11 –, „ei oska öelda“

TÜ töötajate arvamust võis taas mõjutada väite erinevalt mõistmine. Nimelt koges keelenõunik, et vastajad tõlgendasid väidet algul ekslikult, arvates, et see seisneb selles, et võõrsõnade asemele tuleb luua omatüüplised vasted (väites oli kasutatud *võõrsõnadega* sarnast väljendit *võõrkeelsed sõnad*). Pärast selle erinevuse kohta seletuse saamist muutsid vastajad oma hinnangut.

„Ma arvan, et siin me võiks alati välja pakkuda võõrkeelsetele mõistetele eestikeelseid vasteid, sest et need anglitsismid ei ole ka alati õnnestunud. Aga lihtsalt neid ei peaks peale suruma, kui on näiteks tõesti ebaõnnestunud sõna, et siis tuleks kas proovida uuesti või tõesti leppida sellega, et sellel ei ole.“ (35–49, N, HV)

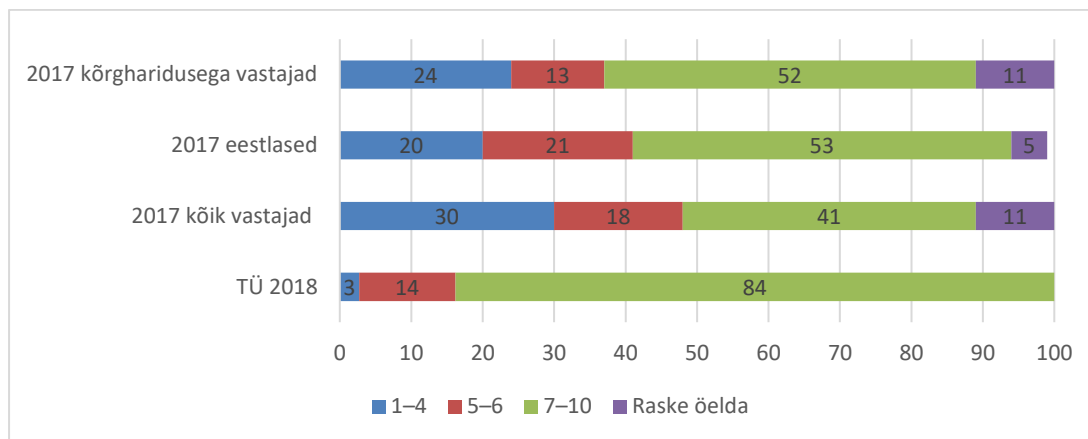
„See pole reaalne, sest kui on nii palju teadusharusid ja ekspertiisivaldkondi ja kompetentsuse erialasid, lihtsalt ei ole võimalik eestlastel seda katta, meil ei ole spetsialiste nii palju.“ (65–74, M, LT)

6.1.3. Eesti keele korrektse kasutuse tähtsustamine

Selles alapeatükis vaadeldakse kaht väidet:

- 1) „Ma märkan valet või halba eesti keele kasutust igapäevases suhtluses, meedias, poliitikas, internetis vms kohtades“;
- 2) „Ma olen valmis panustama oma aega ja energiat selleks, et eesti keel, milles suhtlen, oleks korrektne ja hea“.

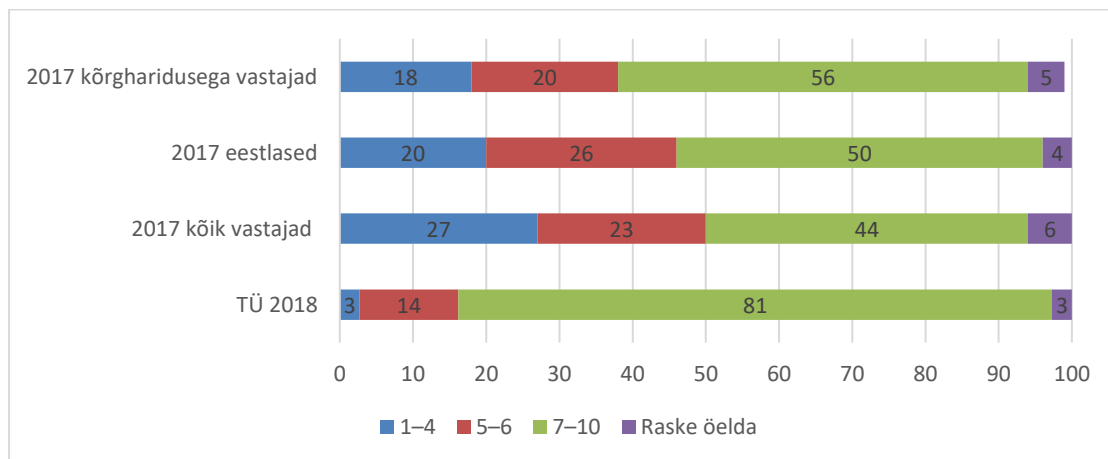
Väitega „Ma märkan valet või halba eesti keele kasutust igapäevases suhtluses, meedias, poliitikas, internetis vms kohtades“ nõustus TÜ töötajatest 84%, ent 2017. aasta uuringus osalenud eestlastest ja kõrgharidusega vastajatest ainult 52–53% (vt joonis 11). Seega võib öelda, et **TÜ töötajad on väga keeleteadlikud** ja jälgivad üldist keelekasutust märksa rohkem kui keskmine eestimaalane. Paljud neist kritiseerisid Eesti **avalikku, eriti meedia keelekasutust**.

Joonis 11. 2017. a üle-eestilises uuringus osalenute (kõik vastajad: n = 1022) ja TÜ töötajate (n = 37) hinnangud väite „Ma märkan valet või halba eesti keele kasutust igapäevases suhtluses, meedias, poliitikas, internetis vms kohtades“ kohta. Skaala: 1 – „ei ole üldse nõus“, 10 – „olen täiesti nõus“; 11 – „ei oska öelda“

„Ma kuulan väga palju raadiot ja raadioajakirjanike eesti keel on ikka lihtsalt õudne. No see, et ajalehes ilmub apsakaid, et seal on vähemalt mingi kontroll on vahel.“ (35–49, M, muu)

Samuti on TÜ töötajatest 80% **valmis kulutama oma aega ja energiat selleks, et suhelda korrektset ja heas eesti keeles**, mis on rohkem kui Eestis keskmiselt: 2017. aasta uuringu järgi olid Eesti elanikest seda valmis tegema pooled ja kõrgharidusega vastajatest 56% (vt joonis 12). Paljud TÜ uuringus osalenud ütlesid, et jälgivad enda keelekasutust, eriti ametlikus ja kirjalikus vormis, ning kasutavad kaaluka teksti puhul keeleabivahendeid, näiteks Eesti Keele Instituudi võimalusi ja keeleteimetaja abi.

Joonis 12. 2017. a üle-eestilises uuringus osalenute (kõik vastajad: n = 1022) ja TÜ töötajate (n = 37) hinnangud väite „Ma olen valmis panustama oma aega ja energiat selleks, et eesti keel, milles suhtlen, oleks korrektne ja hea“ kohta. Skaala: 1 – „ei ole üldse nõus“, 10 – „olen täiesti nõus“; 11 – „ei oska öelda“

„Ma arvan, et tegelikult ma olen sellest põlvkonnast pärit, kus eesti keelele ja selles suhtlemisele pöörati piisavalt palju tähelepanu, ja kuigi ma ei oska ise hinnata võib-olla, siis mulle tundub vähemalt, et minu eesti keel ongi hea. Aga kui on vaja veel seda täiendada, mis, noh, ütleme, reeglid muutuvad, siis olen nõus ka minema kuskile kursustele, kui vaja.“ (65–74, N, LT)

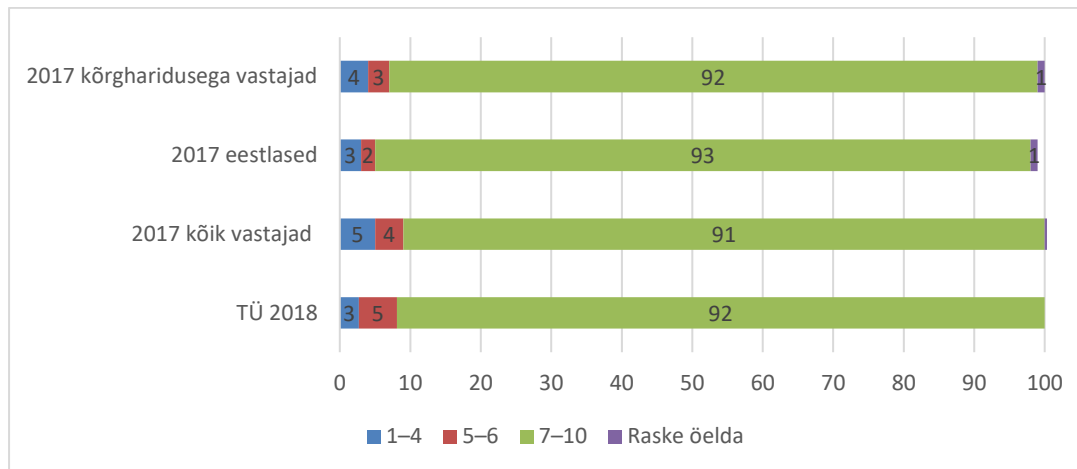
„Ma ikka üritan, vähemalt ametlikes olukordades ja tekstides, ja käin Eesti Keele Instituudi kodulehel päris palju vaatamas, et mis on ja kuidas peab.“ (35–49, N, HV)

6.1.4. Muud teemad

Selles alapeatükis vaadeldakse kaht väidet:

- 1) „Eestis elavad lapsed peavad õppima eesti keelt ka siis, kui nende kodukeel ei ole eesti keel“;
- 2) „Minu meelest tegeletakse eesti keele arendamisega liiga palju, keel peaks ise vabalt toimima ja arenema“.

Sellega, et **kõik Eestis elavad lapsed peavad õppima eesti keelt**, nõustusid nii TÜ töötajad kui ka kogu Eesti elanikud 2017. aasta uuringus: üle 90% mõlemas uuringus osalenutest oli väitega nõus (vt joonis 13). Paljud TÜ töötajad olid siiski seisukohal, et keeleõpe peaks olema **pigem võimalus kui kohustus**, eriti neile, kes elavad Eestis ajutiselt.

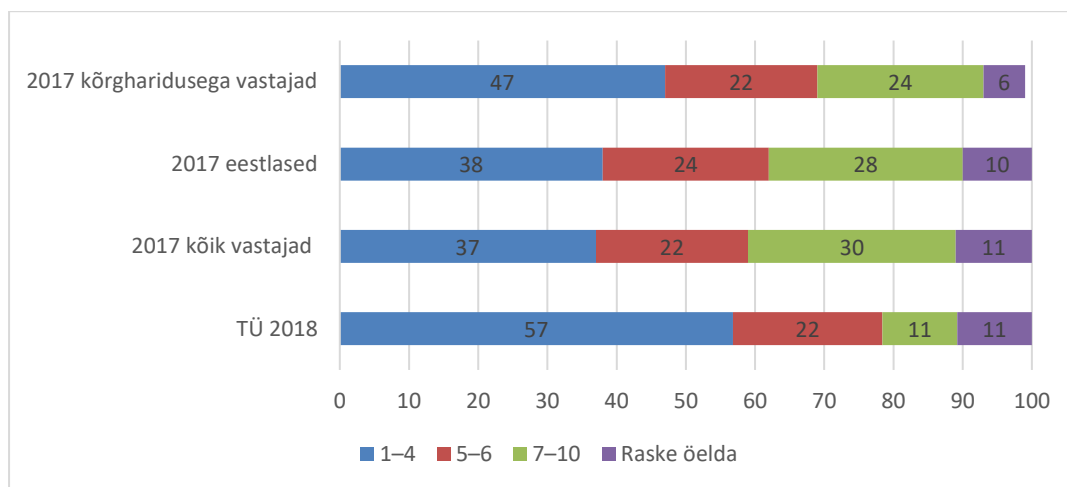

Joonis 13. 2017. a üle-eestilises uuringus osalenute (kõik vastajad: n = 1022) ja TÜ töötajate (n = 37) hinnangud väite „Eestis elavad lapsed peavad õppima eesti keelt ka siis, kui nende kodukeel ei ole eesti keel“ kohta. Skaala: 1 – „ei ole üldse nõus“, 10 – „olen täiesti nõus“; 11 – „ei oska öelda“

„Eestis alaliselt elavad lapsed võiksid õppida küll [eesti keelt]. Aga kui need lapsed tulid siia kaheks, kolmeks, neljaks aastaks, siis ei ole mõtet neid sundida.“ (35–49, M, LT)

„Aga selle silmaringi laienemise, lapse maailmapildi rikastamise mõttes ka need, kes on siin aastaks või viieks diplomaatilisel missioonil, et nende lapsed võiksid täpselt samamoodi kas või lisaainena õppida eesti keelt.“ (35–49, N, HV)

Võrreldes 2017. aasta uuringus osalenute hinnangutega **nõustuvad TÜ töötajad vähem väitega, et eesti keelt arendatakse liiga palju**: ainult 11% TÜ uuringus osalenutest on sellega nõus (vt joonis 14).

Joonis 14. 2017. a üle-eestilises uuringus osalenute (kõik vastajad: $n = 1022$) ja TÕ töötajate ($n = 37$) hinnangud väite „Minu meelest tegeletakse eesti keele arendamisega liiga palju, keel peaks ise vabalt toimima ja arenema“ kohta. Skaala: 1 – „ei ole üldse nõus“, 10 – „olen täiesti nõus“; 11 – „ei oska öelda“

TÕ töötajad olid pigem seda meelt, et eesti keele teatud suunas **arendamine**, näiteks uute sõnade pakkumine ja erialaterminite loomine, **on soovitatav**, sest igaüks otsustab ise, milliseid sõnu ta kasutama hakkab. Väitega nõustumise määr oli TÕ töötajate seas niisiis märksa väiksem kui Eesti elanike seas kokku (30%), aga ka Eesti kõrgharidusega elanike seas (24%).

„Ma ei ole nõus, et keel peaks ise vabalt toimima ja arenema, sest siis on segapudru ja keegi ei saaks aru, kuidas see peaks olema, ja see, et eesti keeles praegu on lubatud mitmed vormid, tegelikult natuke tekitab segadust inimestes. [...] Aga miks ma ei öelnud „üks“, see on sellepärast, et natuke peaks laskma keelel loomulikult ise areneda, et tutvustatakse erinevaid põnevaid uusi sõnu, ja siis tuleb lihtsalt viis kuni kümme aastat vaadata, mis läheb kasutusse.“ (35–49, N, HV)

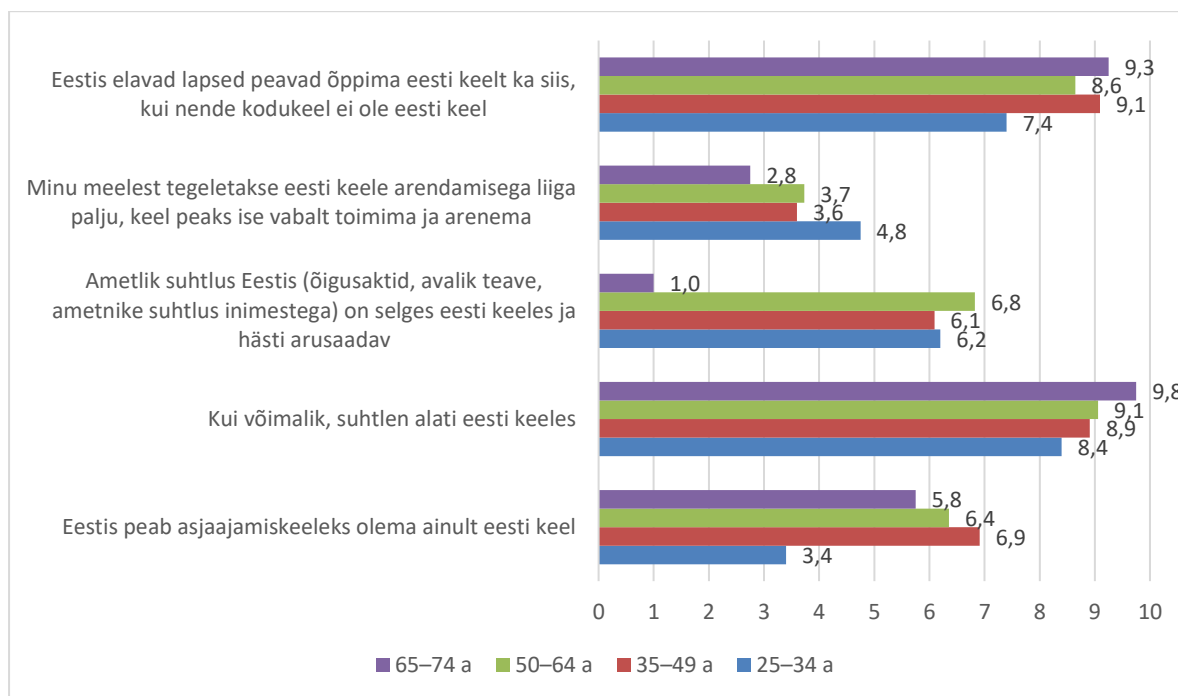
„Erialaterminoloogia poole pealt eestikeelsete vastete tekitamine on igati tore ja hea.“ (25–34, N, SV)

6.2. Tartu Ülikooli töötajate keelehoiakud vanuse, soo ja struktuuriüksuse alusel

Selles alapeatükis on esitatud ainult põhierinevused keelehoiakutes vanuse, soo ja struktuuriüksuse alusel. Joonised, millel on esitatud kõikide väidete kohta intervjuudest saadud vastused, asuvad [lisas 3](#).

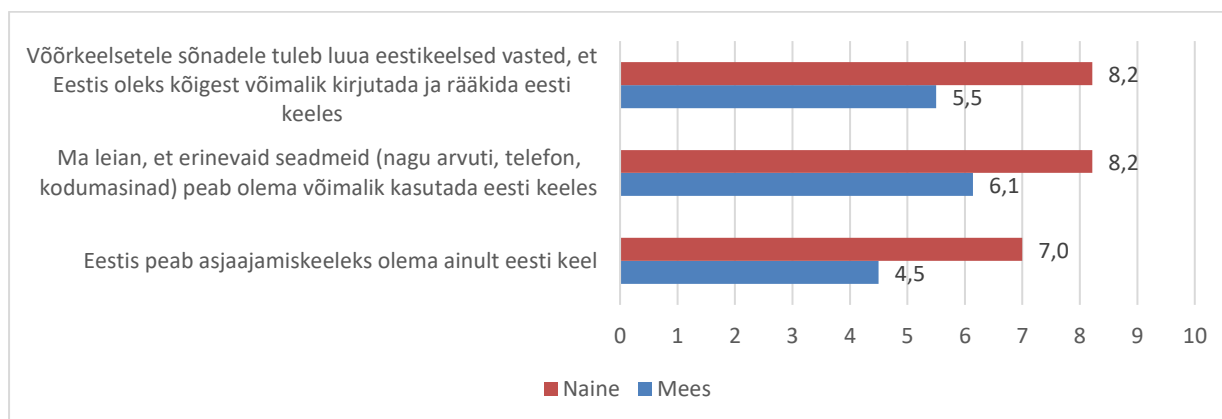
Kui vaadata TÕ töötajate keelehoiakute erinevust vanuserühmiti, võib öelda, et **mitme hoiaku puhul eristub kõige selgemini noorim vanuserühm**. Selle esindajad olid teistest harvem seisukohal, et Eesti asjaajamisekeel peab olema ainult eesti keel ja et siin elavad lapsed peavad õppima eesti keelt (vt joonis 15). Ühtlasi leiavad selle rühma TÕ töötajad teistest sagedamini, et eesti keelt arendatakse liiga palju.

Kõige vanema vanuserühma (65–74 aastat) esindajad suhtlevad teistest TÕ töötajatest sagedamini võimaluse korral alati eesti keeles ning peavad eestikeelset ametisuhtlust pigem vähe korrektseks ja selgeks. Sellest võib järeldada, et **vanem põlvkond suhtub eesti keele kasutamisse** – nii kasutuse ulatuse kui ka sisu aspektist – mõnevõrra **nõudlikumalt**.

Joonis 15. Väited, millele antud hinnangud varieerusid TÜ töötajate (n = 37) seas vanuse alusel kõige rohkem. Skaala: 1 – „ei ole üldse nõus“, 10 – „olen täiesti nõus“; 11 – „ei oska öelda“

Kuigi **üldiselt kaldusid TÜ uuringus osalenud naisvastajad väidetega nõustuma meestest rohkem**, võis suuri erinevusi märgata üksnes vähestes hoiakutes (vt joonis 16). Naised arvavad sagedamini, et asjaajamiskeel peab Eestis olema ainult eesti keel, et seadmeid peaks olema võimalik kasutada eesti keeles ja et võõrkeelsetele sõnadele tuleb luua eesti vasted.

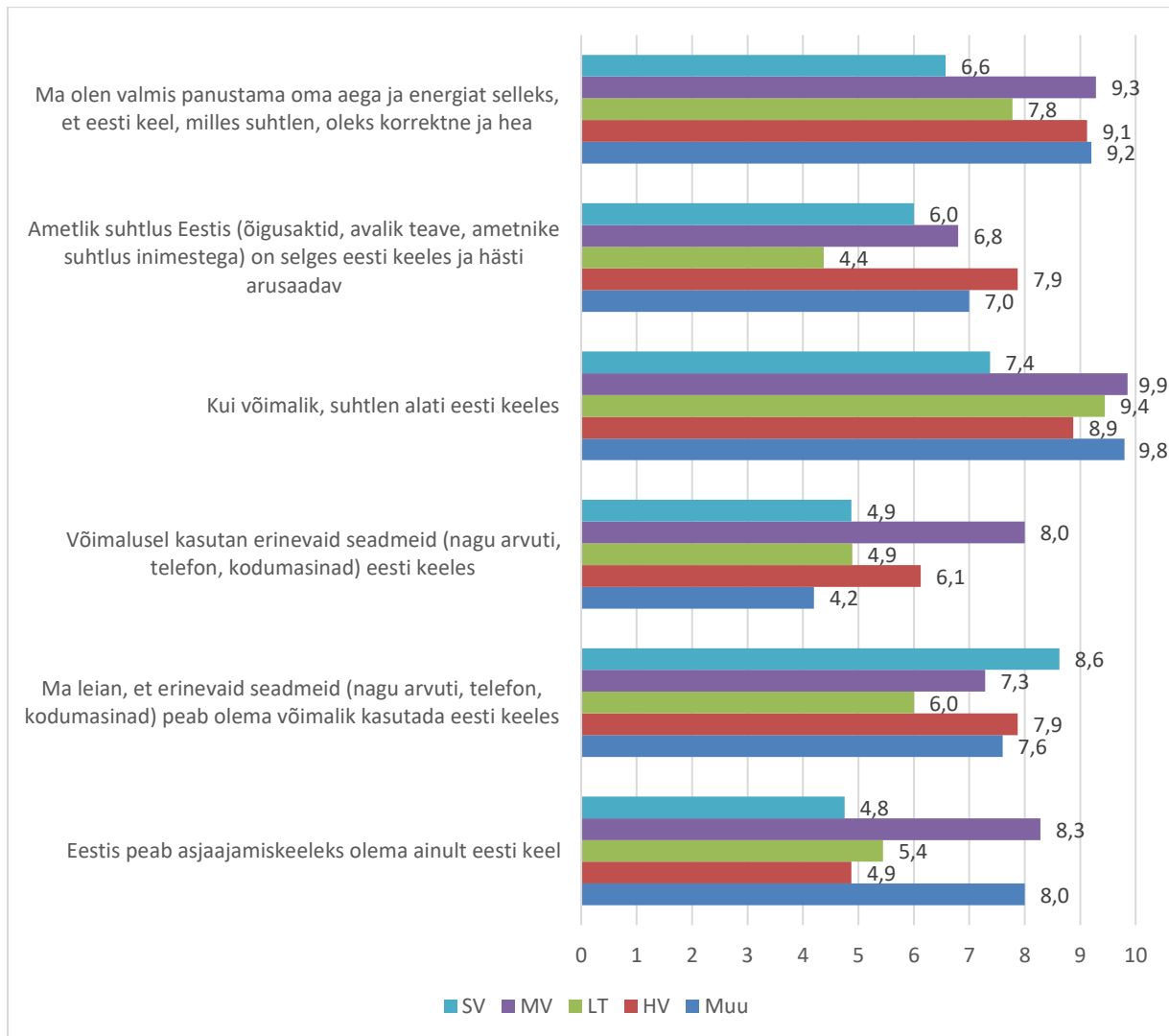

Joonis 16. Väited, millele antud hinnangud varieerusid TÜ töötajate (n = 37) seas soo alusel kõige rohkem. Skaala: 1 – „ei ole üldse nõus“, 10 – „olen täiesti nõus“; 11 – „ei oska öelda“

Kui võrrelda hoiakuid **TÜ struktuuriüksuste** kaupa, siis väga suuri erinevusi ei ilmnenud, ent mõne suundumuse saab siiski esile tuua (vt joonis 17).

- Meditsiiniteaduste valdkonna vastajad kasutavad enda sõnul **seadmeid võimaluse korral eesti keeles** teistest sagedamini, neile järgnevad selles humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna vastajad. Loodus- ja täppisteaduste valdkonna töötajad peavad teiste valdkondade töötajatega võrreldes vähem tähtsaks, et seadmeid peaks olema võimalik kasutada eesti keeles, kui arvestada nende hinnanguid uuringus esitatud väidete kohta.

- Meditsiiniteaduste ning ka muude üksuste ja asutuste (joonisel „Muu“) töötajad ütlesid teistega võrreldes sagedamini, et Eestis peab olema **asjaajamiskeel ainult eesti keel**.
- Loodus- ja täppisteaduste valdkonna töötajad nõustusid teiste valdkondade töötajatega kõrvutades harvem väitega, et ametlik suhtlus Eestis on selges eesti keeles ja arusaadav, st nad **olid avaliku keelekasutuse suhtes kriitilisemad**.
- Sotsiaalteaduste valdkonna vastajaid eristab teistest TÜ töötajatest tõsiasi, et nad peavad alati **eesti keeles suhtlemist vähem tähtsaks** ning on keskmisest vähem valmis aitama kaasa sellele, et ametisuhtluse eesti keel oleks korrektne ja selge. Selles küsimuses järgnevad neile loodus- ja täppisteaduste valdkonna vastajad.

Joonis 17. Väited, millele antud hinnangud varieerusid TÜ töötajate (n = 37) seas struktuuriüksuse alusel kõige rohkem. Skaala: 1 – „ei ole üldse nõus“, 10 – „olen täiesti nõus“; 11 – „ei oska öelda“

Kokkuvõttes on TÜ töötajate hulgas **keelekasutuse suhtes nõudlikumad** pigem vanemad ja naissoost vastajad, struktuuriüksuseti aga läbivaid erinevusi ei ole.

LISA 1. Intervjuukava

Üldandmed

Aeg: 2017/2018. õppeaasta kevadsemester
Intervjueerijad: TÜ Skytte poliitikauuringute instituudi üliõpilased
Juhendaja: Kats Kivistik, TÜ Skytte poliitikauuringute instituudi kursuse „Kvalitatiivne analüüs“ õppejõud
Algataja: Kristel Ress, TÜ keelenõunik

Enda ja uuringu tutvustus

- Tutvustage ennast (sh eriala, aasta)
- Tutvustage uuringu eesmärki: selgitada välja TÜ akadeemiliste ja tugitöötajate arvamus järgmistel teemadel: eesti keele eelistamine, korrektse ja selge keelekasutuse tähtsustamine, eesti keele väärtustamine, tööandja toetus sellele, TÜ töökeel. Küsitletakse umbes 40 töötajat, tulemusi tutvustatakse siseveebis ja töötajate infokirjas. Vastamise ajakulu on kuni 45 minutit.
- Selgitage uuringu käiku. Uuring on anonüümne. Paluge vastates mõelda sellele, et kui vastaja ei soovi, et tema isik, ametikoht vm oleks tuvastatav, siis ta ei räägiks üksikasjalikult oma tööülesannetest jms. Selgitage, et vastused salvestatakse ja neid võidakse uuringu kokkuvõttes anonüümsena tsiteerida. Küsige, kas vastaja on salvestamisega nõus. Kui ta ei ole nõus, tuleb vastused käsitsi kirja panna (see võtab aega, selgitage vastajale).
- Võtke allkiri teadliku nõusoleku lehele (või korraldage nii, et saate selle temalt digiallkirjaga).
- Allpool on kursiivkirjas tekst Teie enda jaoks, mitte ettelugemiseks.

Intervjuuküsimused

1. Räägime kõigepealt sellest, milliseid keeli, millises olukorras ja kui palju Te oma elus kasutate.

- Milliseid keeli Te kasutate oma töös Tartu Ülikoolis? (Lähtudes eelmisest vastusest:) Kui palju Te x keeles räägite? Kirjutate? Kuulate? Loete? (Kui vaja, siis täpsustus:) Kord päevas/nädalas/kuus?
- Milliseid keeli Te kasutate muul ajal? (Kui vaja, siis:) Eestis viibides? Välismaal? Samad küsimused sageduse ja osaoskuste (rääkimine, kuulamine ...) kohta: Kui palju Te ...

2. Keel ja väärtushinnangud

Järgmised küsimused pärinevad Turu-uuringute aktsiaseltsi keelehoiakute uuringust. See Haridus- ja Teadusministeeriumi tellitud üle-eestiline uuring valmis 2017. aasta algul.

Palun kuulake järgmisi väiteid ja hinnake, mil määral Te nendega nõustute. Andke palun hinnang kümnepalliskaalal: 1 tähistab seda, et Te ei ole selle väitega üldse nõus, 10 seda, et olete väitega täiesti nõus.

Võimalus on vastata ka „Ei oska öelda“ (tähis 11).

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
pole üldse nõus									täiesti nõus	ei oska öelda

Olete võtnud kaasa järgmiste küsimustega lisalehe ja annate selle intervjueeritavale. Seejärel loete enda käes olevalt lehelt ükshaaval ette väited ja märgite üles hinnangud. Kui vaja, aitate väidet mõista.

Hinnang	Väide
	Eestis peab asjaajamiskeeleks olema ainult eesti keel
	Ma märkan valet või halba eesti keele kasutust igapäevases suhtluses, meedias, poliitikas, internetis vms kohtades
	Minu meelest tegeletakse eesti keele arendamisega liiga palju, keel peaks ise vabalt toimima ja arenema
	Ma olen valmis panustama oma aega ja energiat selleks, et eesti keel, milles suhtlen, oleks korrektne ja hea
	Eelistan sageli eesti keelele teisi keeli (meedias, igapäevases suhtluses)
	Ma leian, et erinevaid seadmeid (nagu arvuti, telefon, kodumasinad) peab olema võimalik kasutada eesti keeles
	Võimalusel kasutan erinevaid seadmeid (nagu arvuti, telefon, kodumasinad) eesti keeles
	Ametlik suhtlus Eestis (õigusaktid, avalik teave, ametnike suhtlus inimestega) on selges eesti keeles ja hästi arusaadav
	Eestis elavad lapsed peavad õppima eesti keelt ka siis, kui nende kodukeel ei ole eesti keel
	Kui võimalik, suhtlen alati eesti keeles
	Eesti elanikud peavad õppima ka teisi võõrkeeli peale inglise keele
	Lapsed peaksid juba lasteaias hakkama võõrkeeli (saksa, inglise või prantsuse keelt) õppima
	Võõrkeelsetele sõnadele tuleb luua eestikeelsed vasted, et Eestis oleks kõigest võimalik kirjutada ja rääkida eesti keeles

Edasi liigume küsimuste juurde, mis puudutavad eesti keele kasutamist ametisuhtluses Tartu Ülikoolis.

3. Küsin Teie arvamust ülikooli töötajate eesti keele kasutuse kohta.

3.1. Milline on Teie hinnangul ülikooli töötajate eesti keele oskus? (*Abiküsimused*: Kui korrektne? Milliseks hindate stiili? ... teksti selguse?) Tooge palun näiteid. Mis mõjutab seda, millisel tasemel eesti keelt töötajad kasutavad?

3.2. Millise hinnangu annate enda eesti keelele? Tooge palun näiteid. Mis Teid keelekasutajana mõjutab?

3.3. Kas töötajad võiksid teha midagi selle heaks, et kasutada korrektsemat ja selgemat eesti keelt? (*Kui jah, siis:*) Mida? Tooge palun näiteid.

3.4. Kas Teie olete pööranud tähelepanu sellele, et Teie eesti keel oleks ametisuhtluses korrektsem ja selgem?

(*Kui jah, siis:*) Mida Te olete selleks teinud? (Kas Te olete otsinud internetist keeleabi? Millistelt veebisaitidelt? Kui sageli? Mida viimati otsisite?)

(*Kui ei vastanud, et aadressilt eki.ee (Eesti Keele Instituudi leht), siis:*) Kas Te kasutate Eesti Keele Instituudi veebiallikaid? Milliseid? ... Eesti Keele Instituudi keelenõutelefoni? ... paberil keeleraamatuid? Milliseid?

Kas Te olete küsinud keeleteoimetajalt nõu või saatnud teksti talle toimetada? (*Kui jah, siis:*) Kas see on olnud TÜ keeleteoimetaja või keegi väljastpoolt? Kui sageli Te olete kasutanud keeleteoimetaja abi? Mis liiki tekste Te olete toimetada saatnud? Kirjeldage palun oma viimatist kogemust. Kas Te saite abi? (*Kui ei, siis:*) Mis selle põhjustas?

3.5. Kas Te olete kasutanud ülikooli pakutavaid keeleabiteenuseid? (*Kui jah, siis:*) Milliseid?

(*Kui ta eespool ei rääkinud TÜ keeleteoimetajast, siis:*) Kas Te teate, et ülikoolis on olnud töö keeleteoimetaja? (*Kui jah, siis:*) Kas Te olete kasutanud tema abi? Kas olete küsinud nõu või saatnud tekste toimetada? (*Kui jah, siis:*) Kirjeldage palun oma viimatist kogemust TÜ keeleteoimetajaga. Kas Te saite abi? (*Kui ei, siis:*) Mis selle põhjustas?

(*Kui ta eespool ei rääkinud keelekoolitustest, siis:*) Kas Te olete käinud ülikooli eesti keele koolitustel? Kas Teie kolleegid on käinud?

(*Kui jah, siis:*) Kirjeldage palun oma viimatist kogemust. Millal see koolitus oli? Mis Teile seal meeldis / ei meeldinud? Kas Te saite praktilist abi oma igapäevatoöks?

(*Kui ei, siis:*) Miks Te ei ole käinud? Kas Te teadsite sellest võimalusest?

3.6. Kas Teil on olnud piisavalt infot TÜ pakutavate keeleabivõimaluste (keelekoolitused, keeleteoimetamine) kohta?

4. Ülikooli tugi töötajatele nende eesti keele arendamisel

4.1. Kas ülikool peaks toetama töötajaid selles, et nad kasutaksid korrektsemat ja selgemat eesti keelt?

(Kui jah, siis:) Mida saaks ülikool selleks teha?

(Kui ei, siis:) Palun selgitage, miks Te arvate, et ülikool ei saa töötajaid selles toetada.

4.2. Kas otsene juht mõjutab kuidagi seda, kas üksuse töötajad püüdlevad korrektse ja selge eesti keele poole?

(Kui jah, siis:) Kuidas juht seda mõjutab? Mida ta saaks selle heaks teha?

(Kui ei, siis:) Miks tal ei ole sellele mõju?

4.3. Kas TÜ keeleteoimetaja abi on olnud Teile (ja Teie kolleegidele) siiani piisavalt kättesaadav? Kui tal oleks aega Teid aidata, kas Te kasutaksite tema abi keelenõu saamiseks või toimetamiseks?

(Kui jah, siis:) Mis liiki tekstide puhul? Kui sageli?

(Kui ei, siis:) Põhjendage palun, miks Te ei kasutaks keeleteoimetaja abi.

4.4. *(Kui ta eespool juba ei rääkinud koolitustest:)* Kas ülikool võiks pakkuda töötajatele keelekoolitusi? Mis teemal? Kui pikki? Kui sageli? Kas Te ise tahaksite minna keelekoolitusele? Millisele? Mida tuleks teha selleks, et koolitustele läheksid ka need, kes ei ole teadlikud, et nende keeleoskus vajab tuge?

4.5. *(Kui ta eespool juba ei rääkinud sellest, siis:)* Kas on veel midagi peale koolituste ja keeleteoimetamise, millega ülikool saaks töötajaid toetada selles, et nad arendaksid oma eesti keele oskust?

5. Eesti keele väärtustamine Tartu Ülikoolis

Mida Te arvate eesti keele väärtustamisest Tartu Ülikoolis? Kas seda tuleks teha?

(Kui hoiak oli positiivne või neutraalne, siis:)

Mida võiks selleks teha? Kas seni on pööratud ülikoolis piisavalt tähelepanu eesti keele väärtustamisele?

Mis võiks mõjutada töötajaid selles, et nad hakkaksid eesti keelt rohkem väärtustama?

Mida Te arvate mõttest korraldada ülikoolis korrektse ja selge keelekasutuse kampaaniaid? *(Kui jah, siis:)* Kas omavahel võiksid võistelda töötajad või allüksused? Millise sisuga kampaaniaid võiks olla?

Kas korrektse ja selge eesti keele kasutamist tuleks avalikult tunnustada? Kuidas? Näiteks aukirjaga?

Kas Teie ja Teie kolleegid saaksite aidata kaasa sellele, et eesti keelt väärtustataks rohkem? *(Kui jah, siis:)* Kuidas? Kas Teid takistab selle juures midagi? Mis see on?

(Kui hoiak oli negatiivne, siis:) Selgitage palun oma seisukohta lähemalt. (Miks ei peaks eesti keele väärtustamisega tegelema)?

6. Tartu Ülikooli töökeel

Viimase teemana räägime ülikooli töökeelest. Tartu Ülikooli asub aeg-ajalt tööle inimesi, kes ei valda eesti keelt. Mida arvate Teie, kas neile peaks töölepinguga seadma nõude omandada teatud aja jooksul eesti keel sellisel tasemel, et nad saaksid osaleda ülikooli eestikeelses ametisuhtluses?

(Kui jah, siis:) Kui pikk võiks olla aeg, mille jooksul tuleks neil omandada esmane suhtluskeel? Kas tähtajalise ja tähtajatu töölepinguga töötajatele võiksid kehtida erinevad nõuded? Mida Te arvate eesti keele intensiivkursusest kohe tööleasumise esimestel nädalatel? Sellised kursused on kallid. Kas ülikool peaks leidma selleks raha?

(Kui ei, siis:) Palun põhjendage oma arvamust. Kas nad üldse peaksid eesti keelt õppima? Kas ülikooli ametisuhtlus peaks olema nende jaoks dubleeritud inglise keelde?

7. Kas Te soovite uuringu teemal veel midagi lisada?

8. Lõpetuseks küsin natuke andmeid Teie tausta kohta.

(Küsi ainult neid andmeid, mida ETIS-es ei ole – enne tuleb kontrollida.)

- Millises vanusevahemikus Te olete? 15–24, 25–34, 35–49, 50–64 või 65–74 aastat.
- Milline on Teie kõrgeim haridus?
- Mis on Teie rahvus?

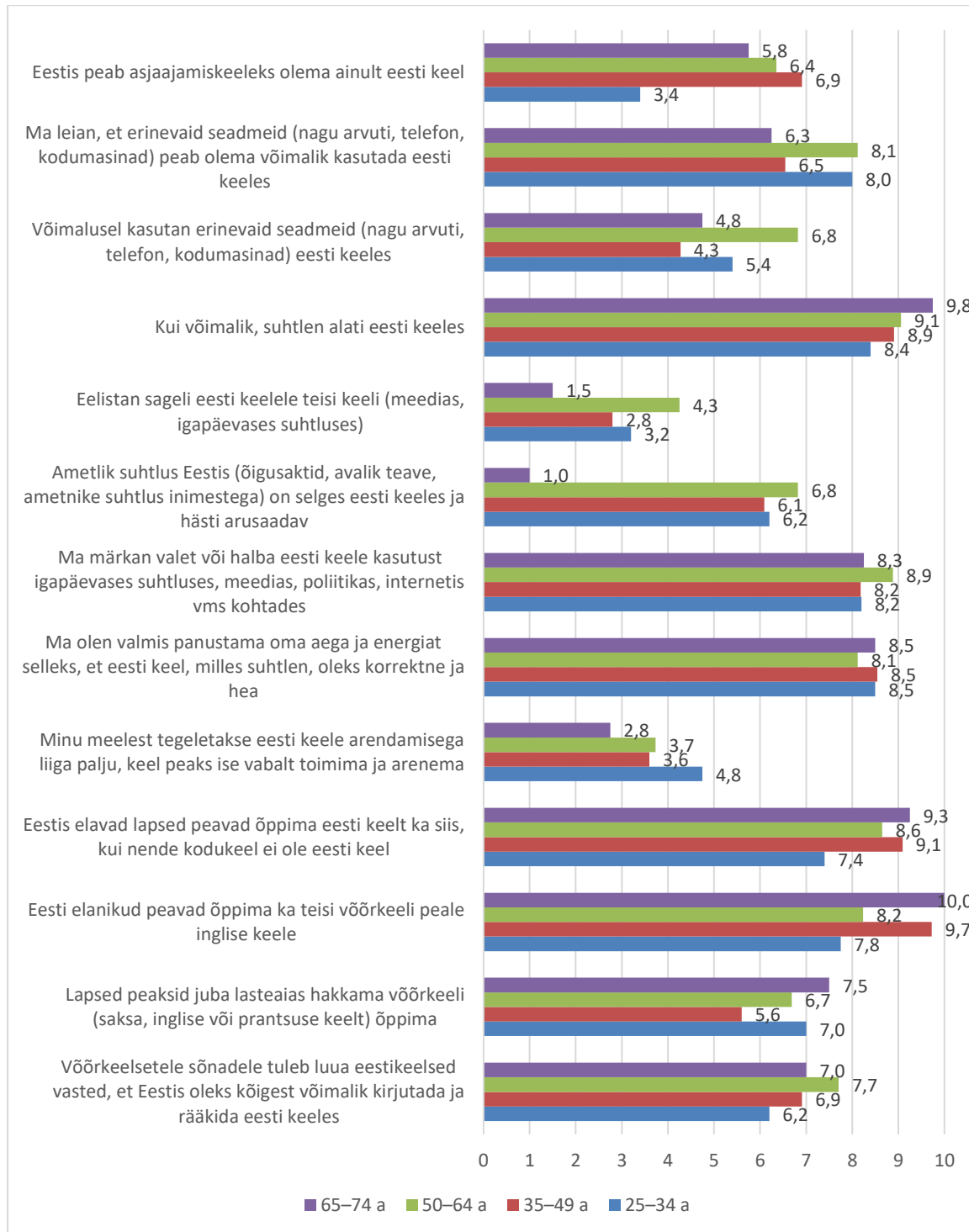
Tänage uuringus osalemise eest ja andke üle ka meene.

Õelge, et kui uuringu tulemused avalikustatakse siseveebis, saadetakse talle e-kiri.

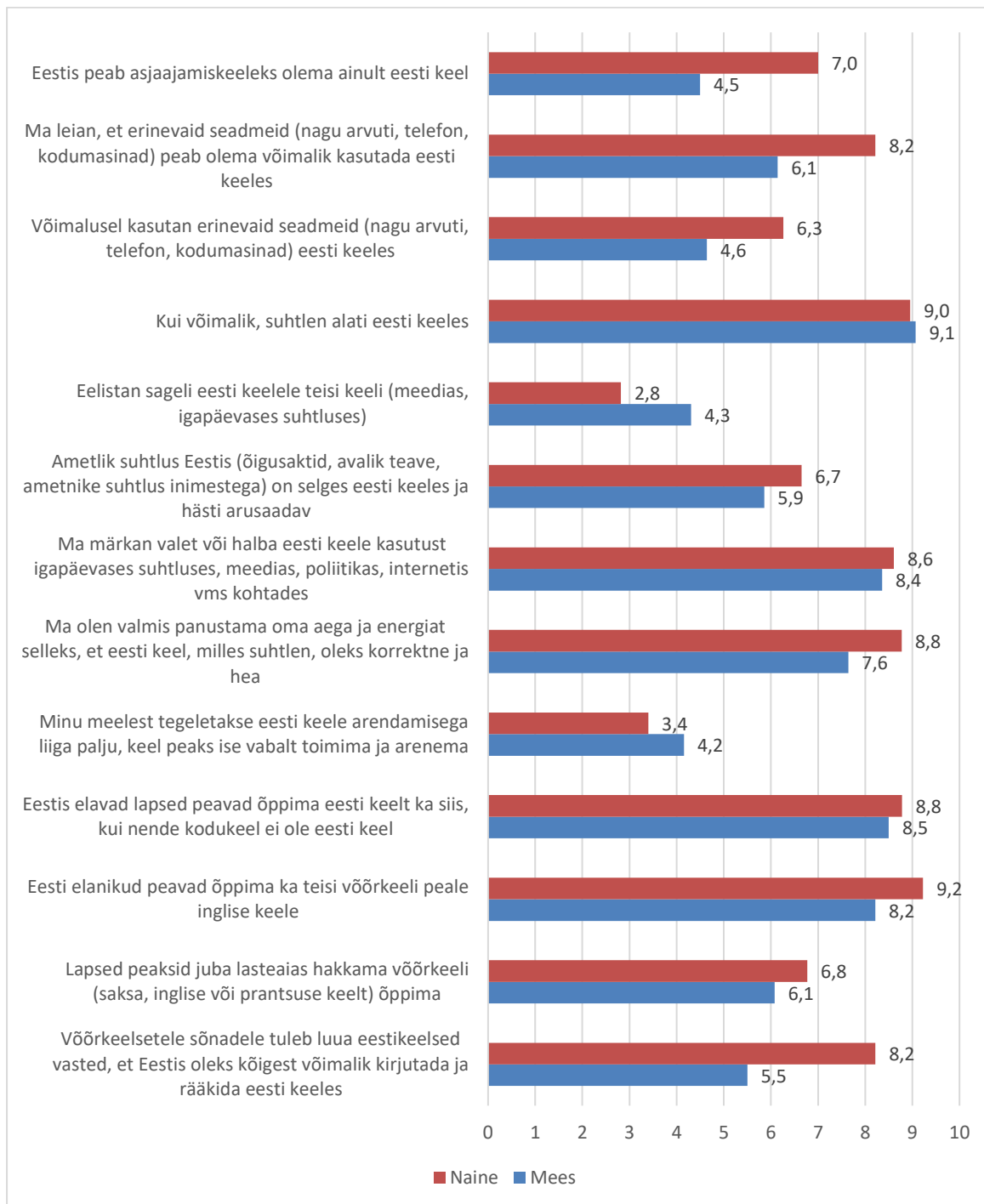
LISA 2. Intervjueeritud Tartu Ülikooli töötajate nimekiri tausttunnuste alusel

Nr	Struktuuriüksus	Sugu	Vanuserühm	Akadeemiline/tugitöötaja	Juhtiv (dekaan, juhataja, professor) / mittejuhtiv töötaja
1.	HV	N	50–64	Akadeemiline töötaja	Juhttöötaja
2.	HV	N	50–64	Akadeemiline töötaja	Mittejuhtiv töötaja
3.	HV	M	35–49	Akadeemiline töötaja	Mittejuhtiv töötaja
4.	HV	N	35–49	Akadeemiline töötaja	Mittejuhtiv töötaja
5.	HV	N	25–34	Tugitöötaja	Mittejuhtiv töötaja
6.	HV	M	50–64	Akadeemiline töötaja	Juhttöötaja
7.	HV	N	35–49	Akadeemiline töötaja	Mittejuhtiv töötaja
8.	HV	N	50–64	Akadeemiline töötaja	Juhttöötaja
9.	LT	M	50–64	Akadeemiline töötaja	Juhttöötaja
10.	LT	M	35–49	Akadeemiline töötaja	Mittejuhtiv töötaja
11.	LT	N	65–74	Akadeemiline töötaja	Mittejuhtiv töötaja
12.	LT	M	50–64	Akadeemiline töötaja	Juhttöötaja
13.	LT	M	65–74	Akadeemiline töötaja	Mittejuhtiv töötaja
14.	LT	N	50–64	Akadeemiline töötaja	Juhttöötaja
15.	LT	N	50–64	Akadeemiline töötaja	Mittejuhtiv töötaja
16.	LT	M	35–49	Akadeemiline töötaja	Mittejuhtiv töötaja
17.	LT	M	50–64	Akadeemiline töötaja	Juhttöötaja
18.	MV	N	35–49	Akadeemiline töötaja	Mittejuhtiv töötaja
19.	MV	N	65–74	Akadeemiline töötaja	Juhttöötaja
20.	MV	N	50–64	Tugitöötaja	Mittejuhtiv töötaja
21.	MV	N	50–64	Tugitöötaja	Mittejuhtiv töötaja
22.	MV	N	65–74	Akadeemiline töötaja	Mittejuhtiv töötaja
23.	MV	N	50–64	Akadeemiline töötaja	Mittejuhtiv töötaja
24.	MV	M	50–64	Akadeemiline töötaja	Juhttöötaja
25.	Muu	N	50–64	Tugitöötaja	Juhttöötaja
26.	Muu	N	35–49	Tugitöötaja	Juhttöötaja
27.	Muu	N	35–49	Tugitöötaja	Juhttöötaja
28.	Muu	M	35–49	Tugitöötaja	Juhttöötaja
29.	Muu	M	50–64	Tugitöötaja	Juhttöötaja
30.	SV	M	35–49	Akadeemiline töötaja	Juhttöötaja
31.	SV	M	25–34	Akadeemiline töötaja	Mittejuhtiv töötaja
32.	SV	N	25–34	Akadeemiline töötaja	Mittejuhtiv töötaja
33.	SV	N	50–64	Akadeemiline töötaja	Juhttöötaja
34.	SV	N	25–34	Akadeemiline töötaja	Mittejuhtiv töötaja
35.	SV	N	35–49	Akadeemiline töötaja	Juhttöötaja
36.	SV	N	25–34	Tugitöötaja	Mittejuhtiv töötaja
37.	SV	M	50–64	Akadeemiline töötaja	Juhttöötaja

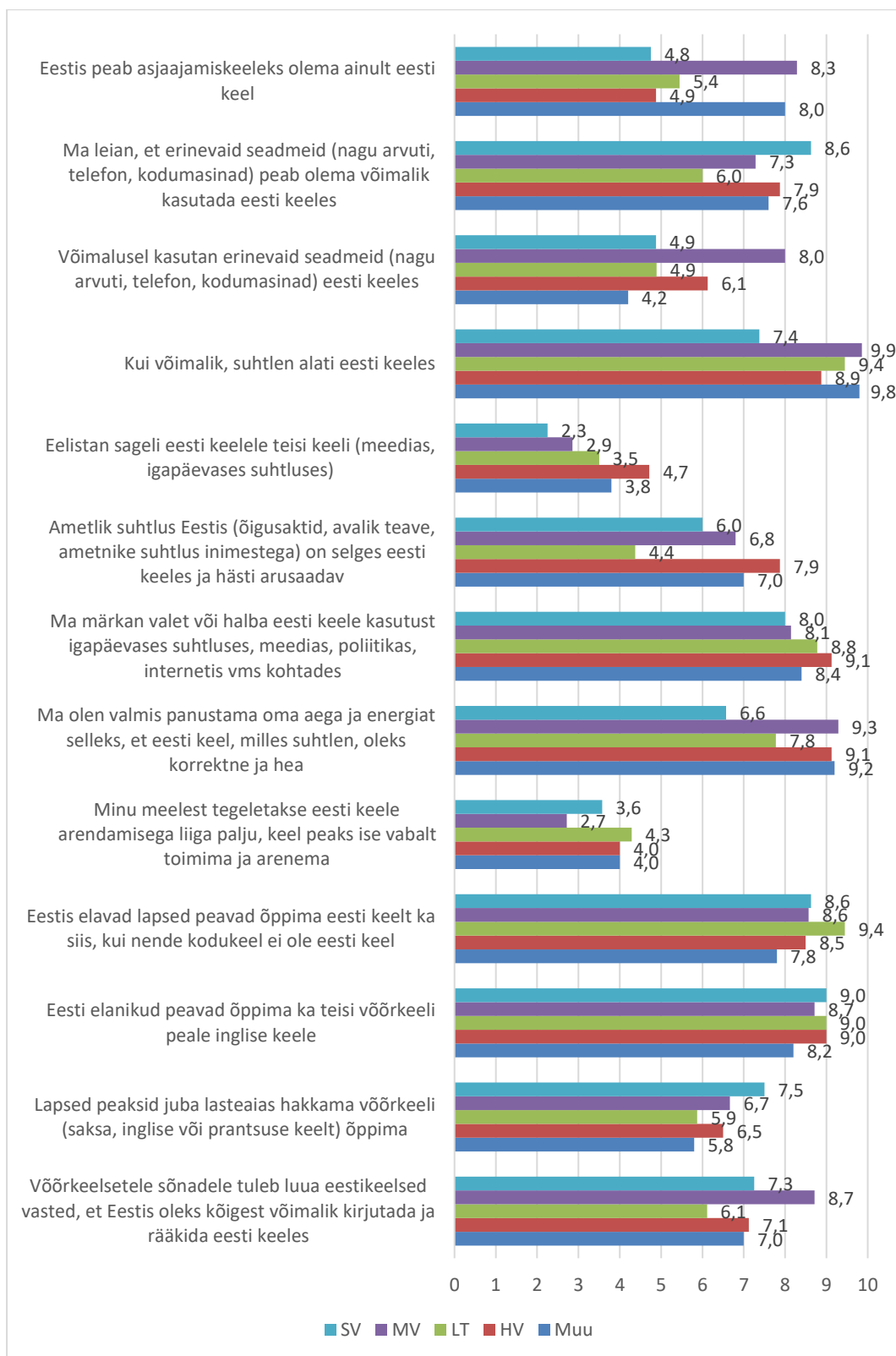
LISA 3. Joonised Tartu Ülikooli töötajate keelehoiakute kohta tausttunnuste alusel

Joonis 18. Tartu Ülikooli töötajate kõigi keelehoiakute keskmine kümnepalliskaalal vanuse alusel. Skaala: 1 – „ei ole üldse nõus“, 10 – „olen täiesti nõus“; 11 – „ei oska öelda“; n = 37

Joonis 19. Tartu Ülikooli töötajate keelehoiakute keskmine kümnepalliskaalal soo alusel. Skaala: 1 – „ei ole üldse nõus“, 10 – „olen täiesti nõus“; 11 – „ei oska öelda“; n = 37

Joonis 20. Tartu Ülikooli töötajate keelehoiakute keskmine kümnepalliskaalal struktuuriüksuse alusel. Skaala: 1 – „ei ole üldse nõus“, 10 – „olen täiesti nõus“; 11 – „ei oska öelda“; n = 37

LISA 4. Tartu Ülikooli keelepõhimõtted (kehtisid 30.01.2009–31.12.2015)

Keelepõhimõtted kehtestati selleks, et toetada Tartu Ülikooli arengukavas (aastani 2015) seatud eesmärkide saavutamist ja tegevusplaanide elluviimist. Seejuures arvestati Euroopa Liidu ja Euroopa Nõukogu keelepoliitilisi suundi ja soovitusi, sh Euroopa Nõukogu koostatud dokumenti „Euroopa keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine ja hindamine“ ning Eestis välja töötatud keelevaldkonda reguleerivaid strateegiaid „Eesti keele arendamise strateegia 2004–2010“, „Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia aastateks 2006–2015“ ja „Eesti võõrkeelte strateegia aastani 2015“. Tartu Ülikooli nõukogu kinnitas keelepõhimõtted 30. jaanuaril 2009.

1. Tartu Ülikooli keelepõhimõtete kehtestamise eesmärk on:

- 1.1. määratleda eesti keele ja teiste keelte roll Tartu Ülikooli õppe- ja teadustöös ning sise- ja välissuhtluses;
- 1.2. suurendada keeleteadlikkust ning ergutada oma töötajaid ja üliõpilasi õppima ja kasutama eri keeli;
- 1.3. tagada arusaadav ja korrektne keelekasutus õppe- ja teadustöös ning sise- ja välissuhtluses;
- 1.4. arendada Tartu Ülikooli rahvusvahelist õpi- ja töökeskkonda;
- 1.5. panustada Eesti mitmekeelse elanikkonna keelelisse ja kultuurilisse lõimumisse.

2. Tartu Ülikool lähtub keelepõhimõtete kehtestamisel järgnevatest seisukohtadest:

- 2.1. Tartu Ülikool kannab rahvusülikoolina Eesti riigi ja rahvuse ees vastutust omakultuuri säilimise ja arengu eest. Eesti keele hoidmine ja arendamine kõrghariduses ja teaduses loob eeldused kultuuri kestmiseks ja edendamiseks ning panustab Euroopa ja maailma kultuurilise ja keelilise mitmekesisuse säilimisse.
- 2.2. Tartu Ülikooli õpi- ja töökeskkonna keeleline ja kultuuriline mitmekesisus on jätkusuutlikkuse vältimatu eeldus akadeemilises maailmas; avatus ja sallivus on akadeemilise kultuuri tugisambad.
- 2.3. Keeleoskus – nii emakeele, riigikeele kui ka mitme võõrkeele valdamine – on tööalaseks eduks vajalik võtmeoskus; akadeemilises maailmas on inglise keel kujunenud *lingua franca*'ks.

3. Tasakaalu saavutamiseks eestikeelse kõrghariduse ja rahvusvahelise õpikeskkonna arendamise vahel Tartu Ülikool:

- 3.1. tagab kõrghariduse esimesel ja teisel astmel kõrgis õppesuundades õppe eestikeelsete õppekavade alusel, et vältida mis tahes õppesuuna täielikku võõrkeelestustumist;
- 3.2. arendab eestikeelsetes õppekavades võõrkeelseid õppeaineid ja mooduleid, suurendades sellega eesti üliõpilaste ja välisüliõpilaste ühise õppe võimalusi;
- 3.3. soodustab võõrkeelsete õppekavade arendamist kõigil õppeastmetel;
- 3.4. tagab vähemalt kõrghariduse esimesel astmel eestikeelse õppematerjali koostamise ja arendamise.

4. Eesti keele hoidmiseks ja arengu toetamiseks Tartu Ülikool:

- 4.1. suurendab eesti keele õppe osatähtsust õppekavades, sh eriti õpetajakoolituse õppekavades, vastavalt õpiväljunditele;
- 4.2. loob oma töötajatele eesti keele täiendusõppe võimalused;
- 4.3. tagab eesti keele õppimise võimaluse nendele Tartu Ülikooli liikmetele, kes ei kõnele eesti keelt emakeelena;
- 4.4. edendab keelekorraldust ja keelehoolet ning arendab eestikeelset terminoloogiat;
- 4.5. tutvustab eesti keelt ja kultuuri välismaal rahvusvahelise akadeemilise tegevuse raames.

5. Oma töötajate ja üliõpilaste võõrkeeleõpingute toetamiseks Tartu Ülikool:

- 5.1. võimaldab üliõpilastele inglise keele, sh erialakeele õpet ning inglise keeles õppimist, et tagada lõpetajate inglise keele oskus rahvusvahelisel tööturul konkurentsivõimelisel tasemel;
- 5.2. loob üliõpilastele tingimused, et õppida peale inglise keele vähemalt ühte võõrkeelt;
- 5.3. tähtsustab naaberkeelte ja -kultuuride ning sugulaskeelte õppimist ja tundmist;
- 5.4. väärtustab ladina keele kui teadustermiнологia ja klassikalise hariduse lähtealuse õppimist;
- 5.5. pakub oma töötajatele võõrkeelte õppimise võimalusi.

6. Teadustulemuste avaldamisel ning eesti teaduskeele ja terminoloogia arendamiseks Tartu Ülikool:

- 6.1. arendab eesti teaduskeelt eestikeelsetes doktoriväitekirjades, teistes keeltes avaldatud doktoriväitekirjade eestikeelsetes kokkuvõtetes, kõrgkooliõpikutes ja teaduskirjanduses;
- 6.2. väärtustab teadustulemuste avaldamist ja populariseerimist eesti keeles ja arvestab seda akadeemilistele ametikohtadele valimisel;
- 6.3. pakub keeletuge teadustulemuste avaldamisel inglise keeles ja teistes keeltes.

7. Rahvusvaheliselt avatud organisatsioonikultuuri kujundamiseks Tartu Ülikool:

- 7.1. loob keelekeskkonna, kus õppimiseks ja töötamiseks vajalik teave ja digitaalsed töökeskkonnad on eesti ja inglise keeles;
- 7.2. tagab sise- ja välissuhtluse, Tartu Ülikooli õigusaktide ja muude dokumentide keelilise korrektsuse;
- 7.3. tagab sujuva infovahetuse suhtlemisel oma liikmete ja partneritega, kes ei valda eesti keelt.